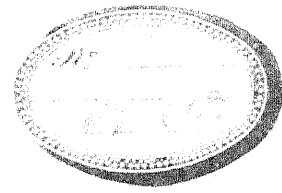

52

S. a. T.

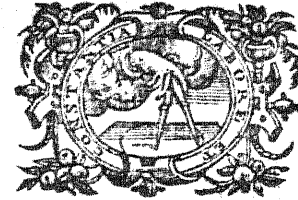
18

ASSERTIONES ^{R. 10 48}
THEOLOGICAE,
De augustissimo
EUCCHARISTIÆ
SACRAMENTO,

QUIBUS REFELLUNTUR, QUÆCUNQUE FERÈ
nostræ tempestatis Sectarij, contra veram & realem
præsentiam Christi in Eucharistia, & Transubstantia-
tionem panis, & vini, in corpus, & sanguinem eius-
dem, prodigiôsè commenti sunt:

*Ab EMANUELE VEGA, in Academia Vilnensi,
Societatis Iesu, Theologia Professore, proposita.*

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini,

M. D. LXXXVI.
CVM PRIVILEGIO.

2

TYPOGRAPHVS

CANDIDO AC PIO

LECTORI S. P.

V M R. D. Antonius Possesinus has Theologicas de augustissimo Eucharistia Sacramento Assertiones (quas tibi nostris typis impressas damus) ad illust. & ampliss. virum D. Christophorum ab Assonlevilla Regia Cathol. Ma^{ti} à Consilio Primarium, nuper Vilna misisset; is pro sibi in omnes innata humanitate, atque adedò pro eo quo erga Christianam

Rempub. semper fuit affectus animo, easdem liberaliter nobiscum communicauit, excidendasque tradidit: eo potissimum non inc, quòd (perlectis non sine admiratione iis qua erudite in medium producuntur argumentis) multi non infimi ordinis viri, yq; pij ac doctissimi, præclaro elogio huius operis auctorem predicarent, dignissimumq; librum hunc qui omnium eò oculos versaretur iudicaret. Huic itaque iudicio acquiescens, quod mei erat officij, statim præstiti, præloque subieci: Deum Opt. Max. rogans, ita labores conatùsque nostros semper dirigat, vt Reipub. Christiana vtilis esse queant; omniumque animos Spiritu suo sancto ita illustret, vt tandem (compositis quibuscunque discidiis, errorumque tenebris Diuina lucis virtute discussis) sub vno summòque Pasce vnam in ouile conueniamus: atque post huius vite piè transacta curricula, stabilem aternamque consequamur hereditatem. Vale. Antuerpia ex Typographia nostra, Idibus Octob. M. D. LXXXV.

3

P R A E F A T I O,

Qua status Controuersia aperitur.

ERAM esse illam Clementis Alexandri-
ni sententiam, quòd inuicta sit veritas,
falsæ autem opiniones nullo negotio dissol-
uantur, vel vnica Sacramentarium vox
locupletissimè comprobatur. Qui cum fabu-
losas suas, easque penè innumeras, de sen-
su verborum cœnæ Dominicæ, sententias, ceu fluctus quos-
dam, ad vnã illam simplicem, naturalem, & indubitatam
verborum Christi intelligentiam, tanquam ad scopulum allidi,
in varias dispergi partes, ac tandem sua sponte concidere,
paulatimque euanescere animaduertent: præclarum illud
tandem elogium, vereque desperato eorum animo dignum pro-
tulerunt (quo dum suam peculiarem fidem astruere vellent,
omnem sustulerunt fidem) Liberum esse de verbis cœnæ
Domini (ac proinde, de toto eo mysterio) prout cuique
visum fuerit, statuere, cum eam rem ad fidem ne mi-
nimùm quidem pertinere constet. Porrò quis, nisi qui
fidem de medio sublatam velit, ad fidei suprema mysteria per-
tinere negauerit: An in Eucharistia vulgaris solùm panis,
aut nihil omnino substantiæ panis, sed solus Christus, sub spe-
ciebus contineatur? An corpus Christi, siue præsens reuerà
adsit sub speciebus, siue non, verè tamen, & realiter come-
datur, an spiritualiter tantùm? An panis in Christi corpus

Melancthon in
Iudicio suo de
Cœna, ad Palat.
Rheni.
Zuinglius cap. de
Eucharistia.
Lutherus in Con-
fessione de Eua-
charistia, citat
alios complures.

⁴mutatio, quam Transubstantiationem dicimus, sit omnino admittenda? An ea mutatio, quæcunque illa sit, per quam Christus sub panis specie velatur, per verba Christi fiat, an verò per vsum suscipientis? An Corpus Christi vbiq; æquè ac Diuinitas ipsa existat? An, quamdiu species consecratæ remanent, atque incorruptæ asseruantur, Christus sub illis remaneat? An adoratio debeat Eucharistiæ, dum asseruatur? Ad extremum, an de vtriusque speciei vsum, nobis præceptum Christus reliquerit? Quæ etsi ad fidei mysteria summè necessaria sunt, non omnia tamen his Assertionibus persequeamur; ne Thesum multitudine plus equo liber excrescat: sed ea tantum à controuersia vindicanda duximus, quæ contra realem presentiam corporis, & sanguinis Domini, in Eucharistiæ, & Transubstantiationem panis, & vini, Aduersarij comminiscuntur. Quare rem totam, quinque Capitibus duntaxat, quæ suis tamen constabunt partibus, complectemur.

Sectarij omnes, dogmata sua cum Iudæis, Gentibus, priscis Hæreticis, ipsoq; Dæmone communia habent: inter se verò pertinaci, & implacabili discordia ardent.

PARS PRIMA.

Causa, cur Sacramentarij, in Eucharistiæ, rectum Christum esse negent, non alia est, quam quæ Iudæos olim, & gentes impulit, vt eundem Christum, carne mortali opertum, Deum esse negarent.

PRIMA ASSERTIO.

QUæ duo vitia à fide Christi Dei, in carne occultati, vitæ per crucis mysterium auctoris, Iudæos, ac gentes auocârunt: eadem in Sacramentarijs nostri temporis coniuncta, eos ab eodem Christo, sub speciebus latente, vitæq; per Eucharistiæ mysterium conseruatore, non cessant auertere. Vt enim Iudæis olim superbia, gentibus verò perfidia, ignominiam crucis Christi, scandalum, & stultitiam esse persuasit: sic modò tumidæ mentis elatio, & perfidiæ tenebræ, Hæreticos impellunt, vt humilitatem mysterij Christi in Eucharistiæ, stultitiam, & minimè ferendum scandalum esse credant.

I I.

QUæ enim aliæ causæ esse possunt, cur nostra tempestate Hæretici Eucharistiæ mysterium adeò discerpant, quàm tum illa ipsa gentium perfidia, quæ (sensuum magis experientia; quàm auctoritati Diuinæ fidem habés) quod oculis, gustu, odoratu panem esse sentit, panem non esse, credere, meram iudicat stultitiam: tum superba mentis elatio, quæ Christum (qui verus Deus est) sub humilium elementorum speciebus verè contineri, verè ab hominibus comedi, & ab animante etiam vilissimo in stomachum transmitti posse, vt blasphemum dictu, ita creditu impium, ac nefarium esse prædicat?

I I I.

Contrà verò in Catholicis, quid nisi animi submissio, & constans fides, (quibus & sensuum, & intellectus iudicia in obsequium fidei captiuantur) effecerunt, vt illis Christus non minus occultatus in speciebus panis, quàm Diuinitas eius in carne, nec minus comestus ab impiis, aut ab eisdem in terram abiectus, quàm flagellatus à gentibus, & ab eisdem exaltatus in cruce, non scandalum, sed virtus Dei immensa, non stultitia, sed sapientia videatur infinita?

I I I I.

Quare qui Christi honori à nobis detrahi putant, cum dicimus, Christum in Eucharistia posse ab indigno in petus execrandum transmitti, imò etiam pedibus cõculcari, inde scandali sumunt occasionem, vnde summam Diuinæ laudis materiam capere debuerunt: non satis, scilicet, edocti, in quo verus Dei cultus, & maximus eius honor sit reponendus. Ac proinde, dum leues, ac pueriles quosdam Deo ascribunt honores, verum ac solidum adimunt. Lutherus certè in cæteris ineptus, & blasphemus plerunque, hac tamen vna in re prudentior, & modestior, *Honorem* (inquit) *illi Dei in eo collocant, vt in sericeo sedens panno, in celo, creaturarum suarum immemor, cantibus Angelorum delectetur.*

V.

Nostra autem sententia, non tatum profectò gloriæ Christo peperit, oculos cæcorum illuminasse, mortuos ad vitam reuocasse, aut mundum hunc pulcherrimum ex nihilo produxisse, imò etiam thronus ipse, quo cælis excelsior factus, sedet ad dexteram patris: quantum charitas illa prorsus diuina, qua Deus immortalis ignominiosum illud crucis patibulum sustinere, & in Eucharistiæ speciebus sese amore nostri occultare, non est dedignatus.

V I.

Si etenim animos nostros ad beatissimas illas mentes referamus, quanto eas stupore abreptas esse, quàm in eximias laudum voces prorupisse existimabimus, cum Diuinæ mentis celsitu-

*Lib. de verbis,
Hoc est corpus
meum. Tom. 7.
Wittenberg.*

itudinem, excessu charitatis immensæ, & nobis sese dandi desiderio accensam, ita se abiecitse conspexerunt, vt non solum carne contegi, & à cruce pendere, sed in eadem quoq; carne, sub panis specie, sese comedendum mortalibus exhibere vellet? Deficit enim acutissima beatarum mentium intelligendi facultas, in tanta defixa humilitatis atq; charitatis abyfso.

P A R S S E C V N D A.

*Aduersarij, dum sua dogmata, à Spiritu Sancto sibi data esse, iactant,
à Demone ea accepisse se prolunt.*

A S S E R T I O V I I.

Hoc igitur duplici instructi præsidio, perfidiæ, & superbiæ, cum ad Scripturas interpretandas accedant Hæretici, non mirum est, si figuris & tropis vndequaq; conquisitis, verbum Dei, eorum sententijs repugnans, ita detorqueant, vt vnicam Christi simplicissimam, & planissimam sententiam, Hoc est corpus meum (qua Christus Sacramentum Eucharistiæ instituit) iam pridem in octoginta inter se contrarias, & repugnantes interpretationes distraxerint: & eorum tamen singuli (quod extremæ dementiæ est) suam opinionem Spiritu Sancto reuelante è celo, cæteros omnes à Diabolo accepisse constanter affirmant.

*Claudianus de
Sain. Des Repetit.
prima.*

V I I I.

ET quidem Carostadius, (qui, vt primus sacerdos vxorem duxit, & primus nostro sæculo, imagines in templis confregit, sic & Christum in Eucharistia primus negauit) in illis verbis, Hoc est corpus meum, Pronomen Hoc, demonstrare corpus Christi, prout sedebat in mensa (vt sensus sit, Hoc, quod sedet in mensa vobiscum, est corpus meum) se per reuelationem non solum Spiritus Sancti, sed etiam Patris æterni didicisse, assueuerant, & impudenter docuit.

*Libro contra La-
therianum edito,
anno 1524.*

*Dialogo de
Eucharistia.*

Cum

Cum tamen Calvinus (quem Beza in vita eius affirmat, intimum Spiritus Sancti Organum fuisse, & præ alijs omnibus, post vnicum Christum, genuinam cœnæ Dominicæ intelligentiam assecutum esse) Hoc est corpus, pro, Hic est panis representans corpus, Metonymicè positum scribat, Spiritu Sancto, ut ipse purat, dictante, cum ait: *Si ostendero me non aliter loqui, quam Spiritus Sanctus nos docuit, me ulterius urgeri, iniquum erit.* Carolstadio verò reuelatam expositionem, tanquam stupidam, Calvinus omnibus irridendam propinat.

Quis, quæso, Spiritus ille fuit, veritatisne, qui à Patre procedit, an vertiginis, mendax ab initio, & mendacij Pater, qui primo huius nouæ Sacramentariorum doctrinæ, Euangelistæ Carolstadio reuelauit. in his verbis, Hoc est corpus meum, Hoc, significare corpus, quod sedebat in mensa: cum idem Spiritus reuelauerit intimo organo suo Caluino, Hoc, in iisdem verbis, panem significare, non corpus?

Quid, quòd Bucerus, istorum discipulus, affirmat, se, eodem Spiritu Sancto reuelante, didicisse: Hoc est corpus meum, positum esse, pro, Hæc est protestatio beneficiorum meorum: Cum tamen Lutherus (qui se à Deo missum esse asserit, & alibi iactat, certum se esse, sua dogmata esse de cælo) de reuelatione Buceri sic scribat: *Quis sanæ mentis dubitare possit, reuelationem, quam iactat Bucerus, à Sathana esse suggestam? Transfiguratur enim se Sathan, affirmante Apostolo, in Angelum lucis.*

Illa porrò verba Christi, Hoc est corpus meum, sine vlla figura accipienda esse, ita tamen, ut nullam vim habeant efficiendi id, quod enunciant, nisi cum ministri fide recitantur, à Sathana se didicisse, impius homo gloriatur, dum sic scribit: *Contigit me semel sub mediam noctem, subito expergescere, ubi Sathan me-*

*Apologia, pro
serua Domini.*

*Lib. pro erigenda
schola, Lib. 1.
Contra Regem
Anglæ, in Actu
Colloquij Vv-
terkergeris.*

*Lib. de Missa
priuata, & In-
stitutione Sacra-
mentum.*

than mecum cepit eiusmodi disputationem: Audi, Doctor Luthere, nosti te annis quindecim celebrasse missas priuatas. Quid si ibi non adfuisse corpus Christi? Nosti enim, te nullam habuisse veram fidem sub Papatu, nisi merè historicam, quam habent Diaboli. Quis verò legit unquam scriptum, hominem sine fide posse consecrare? Deniq; asserit, Diabolum vsum esse quinque argumentis, quibus cum respondere non posset, in eius descendit sententiam, quam statim sequenti folio, multis probare contendit.

Iam Oecolampadius, qui figuratè, Hoc est corpus, pro, Hæc est commemoratio corporis, positum esse scribit, ut suum hoc somnium etiam Spiritui Sancto tribueret, ad Bellicanum scribens, ait, Se Spiritui in se loquenti, ac nouam de Eucharistia opinionem suggerenti, contradixisse sæpè.

*Ad Tit. eccliam
Bellicanum.*

Demum, ut nunquam secum non pugnet sanctus iste Spiritus, istis noua hæc reuelans mysteria, Zuinglius, spreto omnibus cæteris expositionibus, tanquam à Diabolo suggestis, Diuina reuelatione didicisse se iactat, Est, pro Significat, accipi debere, cum sic scribit: *Inuenta hac expositione, restabat adhuc non minimus conatus, quòd scilicet exempla produceremus, quæ nulla cum parabola coniuncta forent. Cœpimus omnia cogitare, attamen aliud nihil exemplorum occurrebat. Vera narro, atq; adeò vera, ut celare volentem conscientia cogat effundere, non ignorans, quantis me contumelijs, risibusq; exponam. Cum tredecima Aprilis lux appeteret, visus sum mihi in somno, multo cum tædio, denuò contendere cum aduersario scriba. Ibi tanquam è machina, visus est monitor adesse (ater fuerit, an albus, nihil memini) qui diceret: *Quin, ignaue, respondes ei, quod in Exodo scribitur: Est enim phasæ, hoc est, transitus Domini? Protinus, ut hoc Phasæ visum est, simul expergescio, & è lecto exilio, Hæc Zuinglius.**

*Lib. de subsidio
Eucharistia.*

P A R S T E R T I A .

*Longè magis Sectas inter se , & Sectarios à seipsis , quàm
ab Ecclesia disfidere .*

A S S E R T I O X V .

QUOD si tot interpretationum monstra, portentorum omnium parens Hæresis, ex vnica tam breui, & plana sententia enixa est: nemo à nobis expectare debet, vt, quæ de re ipsa tota, prodigiosa insomnia eadem procreauerit, enumeremus omnia. Quoniam tamen (vt D. Hieronymus ait) plus laboris infumendum est, in eruendo hæretico dogmate, quàm refellendo; & ipsum detexisse, magna ex parte est conuincere: principid, dogmatum Hæreticorum, summa saltem capita perstringemus, non tamen omnia (haud enim facile fuerit, sectas propemodum innumerabiles recensere) sed ad tria eas, vel reluctantes, membra redactas proponemus, vt ex earum concordia, cæterarum faciat lector coniecturam, & tam istas, quàm illas, à quo Spiritu proueniant, animaduertat.

X V I .

ET primò quidem, Sacramentarij omnes Christum ita cælo concludunt, vt eum non modò in Eucharistia re ipsa non esse, sed nec per Diuinam potentiam, corpus suum gloriosum, & spirituale factum (vt ait D. Paulus) ne inuisibiliter quidem collocare posse, pertinaciter affirmant.

X V I I .

CONTRÀ Brentiani, Smideliani, Vbiquitarij non modò in Eucharistia Christi corpus collocat, sed in quolibet etiam loco ita verè, & propriè, vt illud non magis in pane consecrato, quàm in pepone, nec minis in terra, atque etiam in inferno damnatorum, quàm in cælo esse existiment.

X V I I I .

LUTHERUS neque hos, neque illos sequitur: & hos quidem quasi stultos, illos verò, ceu impios, etiam execratur: In Eucha-

Eucharistia enim Christi corpus esse concedit: sed ne vel in eo cum Ecclesia Catholica consentire videretur, ita Christum cum pane, quem manere vult, post consecrationem misceat, vt (quod per nullam potentiam fieri potest) panem Christi corpus esse, non minus rectè, quàm verè dici contendat. Atque ita Sectarij inter se conueniunt.

X I X .

QUONIAM verò Sectarum quælibet se solam sibi constare, se verum Sacramentorum vsum, & veram Scripturæ intelligentiam habere iactat: vnus, vel alterius ex præcipuis exemplum proponamus, & quàm sibi vnaquæque illarum parum constet, suaque dogmata ipsa condemnet, dispiciamus. Vt autem Vbiquitarios interim mittamus, ne omnes persequi velle videamur: Lutherani in ea, quam tradunt de Christi præsentia doctrina, ita inter se digladiantur, vt illud tam eruentum, & luctuosum spectaculum nemo possit non miserari.

X X .

QUOD, ne quis me fingere arbitretur, prodeat primùm Melanchthon, delicæ ille Lutheri. An non hic, dum fidem non Ministri, sed eius, qui suscipit, ad præsentiam Christi statuendam requirit, Luthero præceptori suo docenti, Non eius, qui suscipit, sed Ministri esse necessariam fidem, aduersatur?

X X I .

QUID BUCERUS? Cùm neque Ministri, neque susipientis fidem esse necessariam, sed solam nudam actionem, ad Christi corporis præsentiam sufficere contendit, diuersumne ab illis duobus asserere, an idem cum eis sentire, cuiquam videri potest?

X X I I .

HESHUSIUM aliquis fortasse excipiet. At hic, cùm post verba quidem illicò corpus adesse, sed tamen, cùm vel prioribus labris attingitur, abscedere dicat, an non vniuersis Lutheranorum cœtibus contradicit?

B 2

Quid

*Melanchthon in
iudicio de cena.*

*Lutherus lib. de
Missâ priuata.*

*In cap. 26.
Matthæi.*

*In lib. de præsen-
tia corporis Christi
in Cena,
quæ editus
anno 1560.*

*Lib. quem edidit
anno 1571 parte
1. Collat. 19.*

*Kemnicus in
Examine Comiti
Tribus, parat.
1. cap. 1. 2. & 6.
de Eucharistia.*

Quid Illyricus? Pugnarene cum Kemnicio, an consenti-
re videtur? Quorum ille quidem, toto Cœnæ tempore
Christum adesse, & ea peracta, statim, (etiãsi hostiæ rema-
neant) recedere: hic eum, si asseruentur hostiæ, ad vnum qui-
dem, aut alterum diem manere posse, cæterum si diutius as-
seruentur, abscedere, constantissimè affirmat.

*Kemnicus ibi-
dem, cap. 5.
Heshusius lib. de
Trasfinita corpo-
ris Christi as-
sertus.*

Iam verò omnes propè Lutherani docent, post sumptum
Ipanem Eucharisticum, Christum ibi esse desinere: at, post
eundem sumptum, corpus Christi in stomacho verè adhuc
remanere, & corpori nostro vniri, asserunt Kemnicus, &
Heshusius.

*Illyricus in Apo-
logia, pro confes-
sione Antwerp-
na, cap. 4.*

*Melanchthon in
Iudicio de cana.*

Nequè hic est delirandi, & contradicendi finis. Nam in ado-
ratione eiusdem Christi in Eucharistia, tantum abest, vt
consentiant, vt ea sola re maximè à se discrepare videantur. Il-
lyricus quidem Diuinitatem, & animam, cum corpore Christi
in Eucharistia esse negat, & ideò eam adorari non debere con-
tendit: Melanchthon, licèt vtrumque cum corpore adesse
concedat, contendit tamen, nullam ibi Christo veneratio-
nem tribui oportere.

*Brentius, in A-
pologetica confes-
sione Wittenbergen-
si. Bucerus in confes-
sione Saxoniae, cap. de
cœna Domini.
Vestphalus lib. contra Iouannem à Lacho, Kemnicus in 2. parat. Examen. cap. 5. de Eucharistia.*

Contrà alij, cùm totum Christum adesse fateantur; vt in-
ternam ei adorationem denegari impium putant, ita ex-
ternam tribuere, supersticiosum esse existimant. Dissentiunt ab
his omnibus Brentius, Bucerus, Westphalus, & Kemnicus,
qui & interna, & externa veneratione Christi corpus in Eucha-
ristia adorari debere, probant.

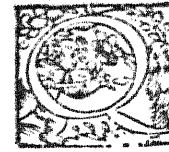
Nec in solis Lutheranis hoc tantum dissidium cernitur, sed
multò magis in Sacramentarijs, quibus reiecto sensu pro-
prio verborum Christi (quem Lutheranis proprijs attingunt)
non modò ex omni figurarum genere eligendi illam, quæ cui-
que

que magis probatur, summa est facta potestas, sed etiam ne-
cessitas imposita. Verùm hæc eorum discordia suo loco meliùs
videbitur. Nunc hoc tantum ostendendum erat, impudenter
facere Sectas omnes, quæ, cùm inter se, & ipsa secum grauius
diffideant, quælibet tamen earum se sibi constare asseuerat, &
Spiritum Dei sibi arrogare non dubitat.

PARS QUARTA.

*Non modò Sectas ipsas, & vnus eiusdemq; Secta homines inter sese, sed quod longè
turpissimum est, vnum & eundem sape hereticum, secum pugnare turpissimè.*

ASSERTIO XXVIII.

QUAM autem Aduersarij sibi ipsis singuli con-
stent, vel ex vno Caluino, quem Sacramentarij
tanquam Deum aliquem admirantur, clarè per-
spiciemus: qui ita in varias se mutat formas, vt
cum modò cum his, modò cum illis, modò cum
neutris sentire existimes. Docet is Christi corpus in Eucha-
ristia dari, & id ipsum corpus, quod traditum, passum, & cruci
pro nobis affixum est: idque nos ita verè sumere, vt illius Sym-
bola sumimus. Addit præterea, neminem pium hac de re du-
bitare debere, quia, scilicet, Christus fallax non est, & visibi-
li elemento semper ipsam adiungit veritatem. Quo quid ma-
gis Catholicum ab eo dici potuit? At quamdiu sibi in ea re
constet, operæ precium est aduertere.

Clamat ille multis in locis, Christum è caelo auocari, ne-
fas esse: At hoc cùm dicit, an non secum pugnare, an non
vno ore forbere & flare videtur? Quomodo enim si Christus
in Eucharistia non est, à nobis non minùs verè, quàm Symbo-
la ipsa, fumitur? Quomodo verissimum ipsius corpus nobis
datur in Eucharistia, & verè comeditur, si, quemadmodum
ille ait, extra cælum esse non potest? Quid enim absurdius,
quàm asserere, Christum & simul nobis vniri, & simul à no-
bis toto cælo distare?

*In ultima admo-
nitione ad West-
phalum. & lib.
de ratione meten-
da concordie, &
lib. 4. Instit. cap.
17. Parag. 2. 4. &
10. & in cap. 11.
p̄vris ad Cor. &
in vit. aduentus-
ne ad Westphal-
um, & lib. de
cœna Domini.*

*Lib. 4. Instit. ca.
17. Parag. 19.
& 31. Et lib.
cõtra Heshusium
sape. Et p̄vris
aduentusne ad
Westphalum.*

a Lib. de optima ratione inuicende concordie. b In Confessione, cum Mithras. Taurina Ecclesie. Et lib. 4. Infit. cap. 17. Parag. 13. c. lib. 4. Infit. cap. 17. paragr. 32. & in 6. cap. Ioan. d. Lib. in Heliofior. Et in cap. 11. Trieri ad Corinth. Et in ultima ad monitione ad Westphaliam. e Lib. 4. Infit. cap. 14. & cap. 17. Parag. 3. 4. 5. & Volanus lib. 3. contra 7. Columna pagina 134.

VSque adeò verò ille sibi constat, vt iam ipsissimam carnis Christi substantiam, iam succum^b quendam ex carne, non carnem ipsam, iam nec succum, nec carnem, sed vitam Diuinam, & Deo essentialem, iam vim quandam, iam horum nihil in Eucharistia Sacramento nos percipere, sed gratiam tantummodò in Baptismo antè collatam^a sigillari, & ob- signari affimet.

XXXI.

His tamen commentis ita gloriatur, vt non solum Catho- licos, crassos, comestores, Anthropomorphitas, litera- les magistros, sed etiam reliquos Sectarios omnes (vt qui cælitus reuelatam ipsius doctrinam assequi non possint) præ se contemnat, de suaque sententia iactabundè asserat, esse tam eximiam, & miraculi plenam, vt omnem captum hu- manum excellat.

Lib. de Optima ratione inuicende concordie.

PARS QUINTA.

Noni nihil adferunt Aduersarij, sed precedentium tantummodò perditissimorum quorumq; Hæreticorum insanias, & condemnata dogmata colligunt, eaq; suis tanquam Diuina oracula credenda proponunt.

ASSERTIO XXXII.

Quoniam verò iam ostensum est, ex tot, tantisque Sectariorum discordiis, doctrinam illorum à Spi- ritu Dei proficisci non posse, vtpote, qui semper idem est, nec sibi vnquam potest esse contra- rius: sequitur, vt probemus, cum egregiè in dogmatibus suis cum priscis hæreticis consentiant, quòd non aliunde illa, quàm à maligno & damnato eorundem Spiritu, deprompserint. Negant Sacramentarij, verum, & reale cor- pus Christi in Eucharistia contineri, quòd modum, quo id fiat, non intelligunt, Capharnatis illis in hoc simillimi, quos primos Hæreticos Augustinus^a vocat. Negauit idem quoque Simon

Ioan. 6.

a Gratianum de Consecrat. D. 2. cap. 4. Innocen- tius in Par. ca. 8.

Simon Magus^b cum Menandro discipulo: negarunt & Be- rengariani, aliaque mundi portenta.

b D. Epistola ad Tral- lianos, & Smaragdus Epiph. Aug. Thalesimus, Taurina Catalogo Hæret.

XXXIII.

Fabulantur Vbiquitarij, Christum non minùs in pane pro- fano, quàm in consecrato, & in qualibet alia re, verissimè reperiri. Eadem Manichæorum fabula fuit, quam bellè re- fellit Augustinus.

citra Eusebium, lib. 20. cap. 23.

XXXIII.

Docuit Lutherum Diabolus, Eucharistiam à sacerdote perfido non consecrari, etiamsi verba cum intentione debita recitet. Id quoque ante mille ducentos annos Dona- tistis Dæmon suggererat.

Opratus Mileui- tan. lib. 2. contra Parmeniam.

XXXV.

Non Eucharistia sumptionem, sed fidem & orationem esse, qua & Patres antiquæ legis, in Manna, & nos eodem prorsus modo in Eucharistia, ex Christi passione, haurimus salutem: docent, Zuinglius, Calvinus, Beza, & Sacramen- tarij omnes. At id à Maasilianis Hæreticis damnatis, ante mil- le ducentos itidem annos acceperunt.

Caluin. lib. 4. In- fit. cap. 14. Parag. 23. Thesaur. li. 4. Hist. cap. 9. Damasc. lib. de Hæresib.

XXXVI.

Asferit Calvinus, & Illyricus, carnem Christi in Eucha- ristia non necessariò esse vnitam cum Diuinitate, & pro- inde à Christo dictum esse, Carnem non prodesse quicquam. At hoc idem affirmantes Nestorianos, Concilium Ephesi- num damnat.

Caluin. lib. 4. In- fit. cap. 17. Par. 35. Illyric. libro edito ann. 1574. citra Sacrament. parte 2. Artium. 25. & par. 3. in solutione 3. Concil. Ephes. Epistola ad Nestor. & Cyrillus in explicatione Anathematismi 11.

XXXVII.

Carnem Christi mortuam, sine anima sub pane contineri, docet etiam Illyricus. Docuit hoc idem Apollinaris.

Illyricus loco ci- tato. Illyric. Tri- par. lib. 9. cap. 3.

XXXVIII.

Christum post consecrationem adesse quidem, sed si con- secrati panis aliquid maneat, statim recedere, docent Lu- therani ferè omnes cum Illyrico. Hoc verò etiam insaniën- tes Nestorianos affirmasse, testatur Cyrillus, cum dicit: *Audio, quòd dicant benedictionem, si ex ea remanserint reliquie, in se- quentem diem ad sanctificationem inutilem esse, sed insaniunt di- centes*

D. Cyrillus in Epist. ad Calcedon.

centes : Non enim Sanctum Christi corpus immutatur, sed benedictionis vis, ac gratia vivificans iugis est.

X X X I X.

*Ulpianus lib. de
imagulio.*

*Damas. li. 4. de
fide orthodoxa,
cap. 4. & 10. Re-
sponsum in. 1. 4.
Matth. Eulgy-
mius in cap. 14.
Marc. Theophyl.
in. 1. 4. Malin.
& in 6. Joan.*

DOcent Sacramentarij, Eucharistiam non esse corpus, & sanguinem Christi, sed tantum figuram, aut imaginem corporis. Idem quoque affirmantes Iconoclastas damnat septima Synodus Oecumenica, & confutant Damascenus, Remigius, Antifiodor. Euthymius, & Theophylactus.

X L.

Demonstratum satis esse, pro Thesium breuitate, arbitror, quomodo Iudaicis & Gentilitijs fundamentis nisi, ruinofam Babel turrim Hæretici extruant: quamque Deus eorum voces non externas tantum, sed multò magis internas mentis confundat, nec iam in 70. linguas, sed in tot, quot capita inter illos sunt, imò in plures (cum nullus non etiam secum pugnantia loquatur) diuiserit. Quare nunc ad ædificium ciuitatis sanctæ Hierusalem transeamus.

CAPVT SECVNDVM.

Verba Christi, *Hoc est corpus meum*, non in figurato, sed tantum in proprio sensu accipienda sunt.

PARS PRIMA.

Nulla figura in illam Christi sententiam, Hoc est corpus meum, quadrare potest.

ASSERTIO XLI.

QVI proprio, & naturali verborum Christi sensui acquiescere nolunt, necessariò confiteri coguntur, se, si non de Omnipotentia, saltem de veritate Christi dubitare. Vt enim ille, qui ne pecuniam, testamento à patre legatam, filio traderet, figuram aliquam comminisceretur, contenderetq; vocabulum, Pecunia, figuratè accipi oportere, veteratorie egisse dicere-

diceretur; non solum propterea, quòd pecunia alterum spoliasset, sed etiam, quòd impostoris crimen parenti imposuisset: ita, qui Christum planissimis illis suis verbis, non corpus ipsum, sed figuram tantum corporis, per nescio quam Metonymiam, dedisse nobis contendunt, eadem opera & nos hæreditate preciosissima spoliant, & Christum fraudulentum testatorem esse confirmant.

X L I I.

QVare Catholici, ad veritatem corporis Christi in Eucharistia sibi persuadendam, vel vnicum illud verbum simplicissimum Christi, *Accipite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*, satis superq; esse existimant: quando nimirum, nec de Omnipotentia Christi, nec de ipsius verbi veritate dubitant, certi ipsum posse, quæ velit omnia, solum imponere hominibus, nec posse, nec velle.

X L I I I.

FRemunt tamen, & fremunt hic Zuinglius, & Calvinus, nec minus de Omnipotentia Christi, quam de veritate eius dubitant: neque vllò modo credunt, verum esse illud, quod Christi verba significant, sed aliorum, per quasunque possunt figuras, illorum significationem deducunt. Et quoniam eos apertè negare pudet, posse Christum Omnipotentia sua, suum corpus in Eucharistia collocare, tum, ne se prodant illorum filios esse, qui ob eandem quoque causam retrò abierant, dicentes, *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* tum, quia hoc vno principio admissò, Manichæi, Montanistæ, Trinitarij omnes illicò euaderent: (cum reuera longè difficilius intellectu, & creditu sit, tres personas, realiter distinctas, esse vnum Deum, quàm Christum, per Diuinam Omnipotentiam, corpus suum in Eucharistia inuisibiliter posse collocare) ad humanas quasdam confugiunt ratiunculas, absurdumque esse aiunt, Diuinam Christi maiestatem, sub vilius elementorum speciebus collocari.

X L I I I I.

QVod genus hominum, pulchrè Augustinus expressit, his verbis: *Quorum, inquit, animum occupauit erroris opinio, quicquid*

*Lib. 3. de Do-
ctrina Christia-
na cap. 10.*

quicquid aliud asseueret scriptura, figuratum dicunt. Et Basilii eos irridens, *Similes*, ait, *videri ijs, qui sua somnia interpretantur, ad illud tantum respicientes, quod antea cogitauerunt, & sibi proposuerunt.* Nam quo tandem alio, quàm insomnij nomine appellandæ sunt, tot Synecdochæ, Metonymiæ, Parabolæ, sermonisque abusiones, in vna planissima, & breuissima Christi sententia (Hoc est corpus meum) excogitatæ? An non somniabant, qui dixerunt Christum, per corpus suum, Ecclesiam intelligere voluisse? Quid aliud quàm merum delirium est, illud Pseudomartyris Perionij, inter Hæreticos tam celebris, quo ille constanter Christum, per corpus suum, Scripturas intellexisse affirmat? Nam cum Christus dicat illud suum corpus se nobis dare, quod erat tradendum, & sanguinem, qui erat effundendus: an non efficitur ex istorum sententijs, non Christi corpus, sed aut scripturam, aut Ecclesiam in remissionem peccatorum esse traditam?

X L V.

A Ge verò, an non illa summa blasphemia est, quæ ex eadem Sacramentarium officina prodiit, vt pro Corpore, quod pro nobis tradetur, intelligamus corpus, in quo populus circumueniatur? Minus profectò impie, quanquam magis fraudulenter illi faciunt, qui vt eo facilius sensus suos stabiliant, malitiosè verba ipsa, vel expungunt, vel immutant omnia. E quorum numero ij sunt, qui, quòd Hebræi demonstratiuum neutrum articulum non habeant, idcirco non Hoc, sed Hic, id est, in hoc loco est corpus meum, legendum esse affirmant. Qui si meminissent, Paulum, Lucam, & Marcum Græcè scripsisse, nunquam huius articuli mentionem fecissent.

X L V I.

Illud verò prorsus ridiculum est, quod hic Beza confingit, *Verba illa (Hic est sanguis meus) quæ alioqui in omnibus, tam Græcis, quàm Latinis codicibus inueniuntur, & de quibus vel ab ipsis Hæreticis, nunquam hætenus fuit dubitatum, initio quidem ab Euangelistis scripta non fuisse, sed in margine apposita, postea successu temporis in textum irrepisse.* Non puduit hominem male-

sanum

Dullinger in
Tract. de Eccl.
iusticia Sacram.
Et Caluina in c.
4. ad Epistol. Et
Subsidia Biblio-
thecæ Geneuen-
sium.

Coutrius in c.
Alieno Cap.
Dialogo 6. con-
tra Flaccum,
cap. 17.

Biblia Gallica
Geneua impressa.

Beza in cap.
22. Luca.

sanum, Lutheri consilium accipere, qui cum Sacramentarios in tam perspicuis Christi verbis delirare videret, hoc illis per summam irrisionem suggessit: *Quin stulti dicitis potius, hæc verba ad Euangelium non pertinere, sed nescio quomodo ex margine in textum irrepisse?*

X L V I I.

Quam verò impudenter Oecolampadius, Bucerus, & Westphalus verba illa (Hoc est corpus meum) quæ apud omnes Euangelistas videre est, tanquam superflua, & non necessaria, reiciunt, dicentes, totam cœnæ rationem in his verbis (Hoc facite in meam commemorationem) contineri.

X L V I I I.

Nec minus illud stupidum, quod ex eisdem Doctoribus quidam docent, Pronomen Meum, non ad naturæ proprietatem, sed ad possessionem esse referendum, vt hic sit sensus: Accipite, & comedite hanc corporalem substantiam panis, quæ est mea, id est, à me possidetur. Huc scilicet euaserunt illæ tot solennes **C H R I S T I** Cæremoniæ, cum accepto pane gratias egit, fregit, distribuit, & comedendum præcepit. Huc euasit illa tanta Euangelistarum in recensendis istis omnibus diligentia, vt tandem Christus concluderet, In hoc loco esse corpus suum: quod tamen Carolstadius, Patrem æternum, & Spiritum Sanctum sibi reuelasse asserit.

X L I X.

Sed neq; minus est absurdum, illud Est, pro Significat, Zuin-
Sglio reuelatum. Nam si, cum legimus apud Lucam, & ceteros Euangelistas, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, sensus hic est, Hoc significat corpus meum: certè cum de sanguine scribat Lucas, Hic est calix nouum testamentum, sensus esset, Hic, id est, hoc vinum significat calicem nouum testamentum. At quis esset hic calix, significatus per vinum? Nam quòd vinum significet sanguinem Christi, possunt vtcunq; prætere: quòd verò calicem sanguinis Christi significet, quem nullum agnoscunt à Christo institutum, illorum doctrinæ repugnat. Deinde calix sanguinis non significat testamen-

C 2 tum,

Lib. Hoc est
corpus meum.

Oecolamp. in suo
libri, qui inscri-
bitur. Hoc est
corpus meum.
Westphalus in
libro, qui inscri-
bitur. Recta fides
de Cœna, Bucerus
in cap. 26.
Matth.

Westphalus in
lib. qui dicitur
Recta fides, citat
multos.

Diago de Eu-
charistia.

Zwinglius in
Subsidio Eucha-
ristiæ, & alibi.

Lucæ 22.

tum, sed verè est ipsum testamentum. Cum ergo Paulus & Lucas dicunt, Hic calix est nouum testamentum, profectò Est, non sumitur pro Significat. Huc accedit, quòd in Græco textu (quem solum Aduersarij recipiunt) Est non inuenitur apud Lucam, sed ita hæc sententia de Christi sanguine à Luca scribitur, vt verbi Est, nullum vestigium cernatur. Quòd si subintelligatur Est, iam illud non in figurato, sed in proprio sensu accipiendum esse, idem ipse secum pugnans Zuinglius docet. Quid quòd in tota Scriptura nunquam, ne in figuratis quidem locutionibus, sumitur Est, pro Significat? Nam si, cum dicimus, Christus est agnus, Christus est vitis, sumitur Est pro Significat: necessariò inde sequeretur, Christum agnum, & vitem significare. Quæ tamen ineptè dici, quis non videt?

L.

Iam verò, quæ est illa tam celebris Caluini Metonymia? Equidem tam absurda est, vt quid Metonymiæ nomen significet, Caluinus ignorasse videatur. Nam Metonymia Tropus est non orationis, sed verborum; vt cum fasces pro magistratu, toga pro pace, arma pro bello collocantur. At non esset Metonymia, sed mendacium, si quis togam pacem, arma bellum, fasces magistratum esse diceret, & id ita esse verè affirmaret. Si ergo corpus pro pane, vel panis pro corpore Metonymicè ponitur, nec panem corpus, nec corpus panem esse, verè dici potest. Mendacium est igitur, non Metonymia, si (vt Aduersarij volunt) sensus verborum Christi esset, Hoc, id est, panis est corpus meum. Adde, quòd hoc genus Metonymiæ locum habet, quando signum exprimitur, res autem significata subticetur. Etsi enim lauream pro triumpho, & linguam pro eloquentia ponimus, non tamen vtrumque simul exprimimus, sed alterum tantum, & alterum intelligimus. In hac verò propositione, Panis est corpus meum, Panis designans expressè ponitur, & corpus signatum non subticetur.

L I.

Demùm, in Metonymia Signi (omnium, qui de Tropis scribunt, sententia) signum, & signatum retro non com-

meant:

Lib. de vera, & falsa Religione.

Caluini & Zuinglii.

meant: hoc est, non, sicut signum ponitur pro signato, sic vicissim signatum locum subit signi. Etsi enim arma pro bello, togam pro pace vsurpamus: nemo tamen contra bellum pro armis, & pacem pro toga vnquam dixerit. At hic Caluinus, non signum pro re signata, sed rem signatam pro signo, corpus nimirum pro pane, collocari affirmat. Quare, manifestum est, Metonymiam nullam in hunc locum cadere posse. Vt de Parabolis, Allegoriis, Metaphoris nihil dicam: ad quas recurrere tam stupidum est, vt eas etiam Caluinus, & Zuinglius excludant.

Caluinus lib. 4. Institut. cap. 17. par. 21. Zuinglius de Subiecto Eu- charistia.

PARS SECUNDA.

Licet in eam, vel aliam Scripturam sententiam maxime figura aliqua quadraret, non est tamen excludendus sensus proprius, nisi id scriptura clarior, Ecclesie iudicio, definiat.

ASSERTIO LII.

Erùm, esto, possit sanè in eum scripturæ locum figura aliqua conuenire, libenter tamen ex ijs quærerem, quæ necessitas eos urgeat, vt ista Christi verba, figuratè interpretentur. Nam si cuiq; pro libitu figuris, in qualibet scriptura, vti liceret, illud profectò consequeretur, vt breui pro mysterijs fidei nostræ, fabulas, & hominum commenta haberemus. At inquit, Augustinus scripturas, absurda, & flagitium sonantes, ad figuras transferri iubet.

Lib. 3. de Doctrina Christiana cap. 16.

L I I I.

Ego verò, si D. Augustinum per absurda & flagitiosa intelligere dicant ea (sicut verè intellexit) quæ sunt contra legem naturæ, vt blasphemare, mētiri, & (vt Capharnaitæ putabant) Christum viuum laniare, quæ nunquam bene præcipi possunt, rectè illos D. Augustinum interpretari concedam. Sin omnia, etiam quæ absurda videntur, etsi reuera non sint, per figuras accipienda esse dicant: errare illos, cum vniuersa Ecclesia clamabo, & Augustinum ipsum producam, vt quem sibi in causa,

C 3

non

non bene intellecta, patronum elegerunt, ab eodem profligati, aliquando tandem conquiescant.

LIIII.

Lib. 1. contra
Aduersarios
Legis & Propheta-
rum, cap. 9.

Sic igitur ille scribit: *Eat, inquit, retro iste Aduersarius legis & prophetarum, cum suis similibus, qui dixerunt, Durus est hic sermo, & quis potest eum audire? Nos enim Christum carnem suam manducandam, sanguinemq; bibendum dantem, fideli corde, & ore sumimus: quamuis horribilius videatur, humanam carnem manducare, quam perimere, & humanum sanguinem bibere, quam fundere.* En, vt Augustinus non continuo Scripturam ad figuras reuocat: & illa etiam, quæ prima facie absurda videntur, fideli corde, & ore suscipere se dicit.

LV.

Genes. 22.

Ezech. 4.

Isa. 2.

Verum, vt Augustinum mittamus, an non eiusmodi dictorum, quæ primo intuitu flagitia præferunt, in Scripturis plena sunt omnia? Nunquid non flagitiosum esse videtur homicidium, & furtum? At & Abrahamo filij proprii cædem, & Israëlitis vsurpationem rei alienæ Deus imposuit: neq; tamen quisquam fuit, qui illud, quod iustum erat, figuratè interpretaretur. Præcepit item Deus, vt Ezechiel pane stercore illito vesceretur: & iussit Esaiam nudum incedere. Num igitur aliquis eorum ad figuras confugit? Nemo sanè. Omnia accipiunt, vt sonant, nec propter speciem flagitij, aut turpitudinis, tropi, vel figuræ, vlla fit mentio.

LVI.

Prætereà, si quæcunque absurda videntur, credi non debent, nulla erit causa, cur Ariani, Montanistæ, & Manichæi malè de Incarnatione filij Dei sensisse dicantur, quandoquidem illis etiam absurdum videbatur, Deum naturæ nostræ fordibus implicari, famescere, cædi, mori. At omnes illos, nostri etiam temporis Hæretici tanquam pestes quasdam, communi sententia, condemnât, & veluti Dei hostes esse fatentur.

LVII.

Caluin. lib. 4. In-
stit. cap. 17. par.
25. Petrus Marti-
r in 3. parte
Voluminis de
Eucharistia.

Sed inquirunt, figuratam locutionem, ex collatione cum aliis Scripturæ locis cognosci posse. Quanquam enim Deum habere

habere oculos, & pedes legamus, hoc tamen per figuram intelligendum esse dicimus: quia alibi scriptura dicit, Deus spiritus est: Spiritus autem carnem & ossa non habet. Quare aiunt, cum huic sententiæ (Hoc est corpus meum) aduersentur alia Scripturæ loca, eam figuratè accipi debere. Atqui hæc Scripturæ loca proferre deberent, quæ tamen neque sunt, neque si essent, continuo ad figuras confugere oporteret. Examinandum prius esset, an vtrumque simul consistere possit. Deinde, an hic locus per illum, an contra ille per istum sit explicandus: idque non iudicio Zuinglij, aut Caluini, vel priuati alicuius hominis, ne fides nostra ingenio hominum nitatur, sed sententia Spiritus Sancti, quem in Ecclesia, ad hunc finem, vt errare non possit, CHRISTVS perpetuo assistentem reliquit.

LVIII.

Legabant quidem Ariani, Ego, & Pater vnum sumus: sed inueniebant & illud, Pater maior me est. Valentiniani etiam, & Manichæi, cæteri que incarnationis filij Dei hostes, contra illud (Verbum caro factum est) aliud diuersum in eadem Scriptura, nempe, In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo: & ibidem, Qui cum in forma Dei esset, reperiabant. Nunquid igitur Ecclesia, propter istam diuersitatè, à vero sensu recessit? An non potius illos, qui aliter senserunt, tanquam Hæreticos condemnauit? Verbis verò illis, de Eucharistiæ Sacramèto, cum nulla alia Scriptura, vel ad speciem aduersetur, quàm perfrictæ sunt frontis, qui nos à sensu proprio, ad suas fabulas reuocare audent?

LIX.

At hic murus abeneus esto, ait Caluinus. Perpetuum est in Scriptura, dum agitur de Sacramentis, vt signum pro re signata collocetur. Sed hoc vel maximè dubium est: quomodo ergo inepetè id sumat, de quo præcipuè in hac controuersia disceptatur?

LX.

Equidem istorum hominum impudentiam mirari satis nequeo, qui cum præter cænam Domini, vnicum tantum Sacramentum nouæ legis constituant, Baptismum, scilicet, ablu-
tione ex-

Ioan. 10.

Ioan. 14.

Ioan. 1.

Ad Philip. 1.

Caluin. in vlti-
ma admonitione
ad Vespertanos.

tione externa, & gratia regenerante constantem: & nemo illorum dicat, Ablutionem externam esse gratiam regenerantem, nec contra: perpetuum tamen esse in Sacramentis affirmare audeant, ut res signata de signo dicatur.

L X I.

AD antiqua Sacramenta recurrit. *Ex eo enim, quod agnus, qui comedebatur in Paschate, Phase, in Exodo dicitur, signum rei signata nomine vocari posse, à Diabolo se edoctum affirmat Zuinglius: eoque, vno exemplo (nam aliud in Scriptura non reperitur) se verba Christi & à mendacio vindicasse, & sententiam Sacramentarium simul, & suam corruentem erexisse putat.* Horrendum profectò est, exemplo vel vnico, à patre mendacij Dæmone suggesto, fidem suam fulcire velle. Sed, quid si hoc argumentum, ab vnico Scripturæ exemplo ductum, non nisi meram fraudem (quam perspicuè mox agnosces) complecti ostendero?

L X I I.

Exod. 12.
Leuit. 23. 34.
Num. 9. 28.
Deut. 16.
Iosue 5.
4. Reg. 23.
2. Paralip. 30.

ET enim Phase nomen esse impositum agno Paschali, dubitare nemo poterit, qui legerit libros Exodi, Leuitici, Numerorum, Deuteronomij, Iosue, Regum, Esther, & 2. Paralipomenon: quo vno postremo libro, plus quam sedecies agnus Paschalis Phase nuncupatur. Non secus enim, ac ouis, aut taurus sacrificio dedicatus, hostia, seu victima dicitur, agnus Paschalis Phase nomen adeptus est. Quid ergo mirum, si agnus ille Phase appellatur, qui hoc nomen, tanquam proprium habuit? Quem igitur hic locum habent Metonymiæ, signum, & signatum? Nomen, inquit, illud ideò agno Paschali impositum fuit, quia in memoriam transitus Domini comedebatur. Id verò ridiculum est. Neque enim causam querimus, cur nomen sit impositum, sed an verè ita sit impositum, ut quasi in proprium nomen abierit. Nunquid Scipionem (qui ideò dictus est Africanus, quòd Africam debellauerit) sine figura Africanum vocari posse negabimus? Sic nec in eo loco, signum pro re signata collocatur, neque figuratè, sed propriè agnus Phase dicitur. At certè corpori Christi non erat impositum, tanquam proprium nomen, Panis, ut possit verè, & propriè dici, Corpus Christi

Christi est panis, aut contra, sicut agnus Paschalis verè Phase esse dicebatur.

L X I I I.

ALterum igitur Sententiæ suæ excogitarunt fulcimentum. Circuncisio, inquit, est fœdus, ut ait Scriptura. At hæc verba in tota Scriptura minimè reperiuntur. In Genesi quidem legimus: Hoc est pactum meum, quod obseruabitis, inter me, & vos, & semen tuum post te. Circuncidetur ex vobis omne masculinum, ut sit in signum fœderis inter me, & vos. Circuncisionem verò pactum esse, nusquam legitur. Sunt autem ista inter se longè diuersa. Nam pactum de quo Deus loquitur, est conuentio, (ut & cætera pacta omnia) quam Deus tunc fecit, quando se & populum simul iure fœderis obligauit: in cuius signum populum iubebat circuncidi. Illam ergo ipsam conuentionem, & mutuam obligationem pactum Deus vocat, dum ait, Hoc est pactum meum inter me, & vos. Circuncisionem verò signum esse pacti, non pactum, apertè pronunciat Deus.

L X I I I I.

Quid, quòd licet ita scriptum esset, minimè tamen signum pro re, in Sacramento, ut Sacramentum erat, signata, possumus esse. Nam res signata in Circuncisionis Sacramento, ut Sacramentum erat, Paulo docente, est Circuncisio spiritualis. Scriptum ergo esse debuisset, Circuncisio carnalis est Circuncisio spiritualis: ut inde concluderent, posse etiam dici: Panis, hoc est, signum Sacramenti, est corpus Christi, hoc est, res in Sacramento signata. At quis vnquam sic locutus est, Circuncisio carnis est Circuncisio cordis?

L X V.

Sed sit sanè ita. Dicatur, Circuncisio est fœdus, imò etiam, Circuncisio carnalis est Circuncisio spiritualis: quod tamen quàm maximè à vero aberrat. An, obsecro, si id, in vno Testamento veteris loco, vsurparum reperiatur, continuò rectè inferant, id esse perpetuum? Quòd si non est perpetuum, qua fronte concludunt, signum vbique, cum de Sacramentis agitur, pro re signata vsurpari?

D

Quid,

Quid, quod Deus Sacramenta instituens, non modò nuncquam nomine rei signatæ signum intellexit, aut contrà, sed, nec potuit intelligere? Nam ubi obsecro, tale quippiam in tota Scriptura, dum de Sacramentis agitur, reperimus? Num Paschalem agnum commemorabunt? Sic arbitror. Fuit enim illud præcipuum Sacramentum, Christumque in Eucharistia comedendum significabat. Non tamen ibi, dum agnus occidi, & comedi præcipitur (in quibus duabus actionibus Sacramentum illud consistebat) signum pro re signata, vel contrà, sed signum pro signo, & res signata pro re signata, nempe agnus pro agno (non, agnus pro Christo, quem repræsentabat, vel Christus pro agno) accipiebatur. Verissimum enim corporeum agnum mactabant, & comedebant Iudæi. Quæ in re certè impie egissent, si Deus Sacramentum illud instituens, signum, hoc est, agnum, non pro agno, sed pro re per agnum significata collocasset. Quæ enim alia causa est, cur Aduersarij Christi corpus in manibus Christi fuisse (cū dixit, Hoc est, corpus meum, quod pro vobis tradetur) credere impium putent, nisi quia ibi Christum rem signatam, hoc est, corpus suum, pro pane, eiusdem corporis signo, collocasse existimant?

VT autem Sacramentarij aut inficitia, aut versutia magis pateat, libet eos hoc loco interrogare: legerintne vnquam, Deum, quando externam corporis Circumcisionem ad internam, & spiritualem repræsentandam instituit, rem signatam pro signo collocasse? Nunquid volens instituere signum externum, illud rei signatæ, nempe spiritualis Circumcisionis nomine appellauit? An vnquam præcepit spiritualem Circumcisionem, volens per illam intelligere corporalem? Quid Baptistinus? (Vt in omni tam veteris, quàm nouæ legis Sacramento Aduersarij falsitas deprehendatur) an non is quoque ad internam animi munditiem repræsentandam institutus est? Nunquid tamen propterea Christus exteriorem ablutionem præcipere volens, rem signatam (iuxta regulam illorum) pro signo

signo accepit? An non signum ipsum proprio nomine, nempe, Baptismi aquæ, non autem nomine rei signatæ, apertissime nuncupauit? Cū igitur duo tantum supra dicta veteris legis Sacramenta, & vnicum nouæ, præter Eucharistiam, Aduersarij admittant, ex quibus particularibus, vniuersalis illa Aduersarij regule est collecta? Aut quo tandem fundamento, stramineus ille murus eorundem nititur, vt ex eo tandem concludant, Christum, cū Sacramentum instituit ait, Hoc est corpus meum, ita rem signatam pro signo posuisse, vt non credendum sit corpus in manibus Christi fuisse, cū verba illa protulit, sed panem tantum, solum corpus?

VNum adhuc reliquum effugium esse, iudicauit Calvinus. *Panem* (inquit) *rectè corpus Christi appellari, Scriptura nos docet: Columbam enim cum vidisset Ioannes Baptista, se Spiritum Sanctum vidisse dixit, cum tamen columba Spiritus Sanctus non esset, sed certissimum signum præsentie Spiritus Sancti, descendens super Apostolos. Panem ergo esse corpus Christi, dicere licebit, quia signum est præsentie corporis Christi, se dantis fidelibus, non minus certum, quàm columba Spiritus Sancti.* Egregiam verò illationem. Nam Ioannes licet se vidisse dixerit Spiritum Sanctum, cū columbam cerneret, quod eam præsentie Spiritus Sancti certissimum signum esse sciret: tamen columbam Spiritum Sanctam esse, nunquam dixit, neque sine mendacio dicere potuit. Etsi enim signum pro re signata aliquando vsurpare licet: tamen signum esse rem signatam, dicere sine mendacio nunquam licet. Sicut enim Thomas, qui non inuisibilem Christi Diuinitatem, sed visibilem tantum eius humanitatem oculis aspexit, verè quidem se Deum videre (quemadmodum Ioannes Spiritum Sanctum) dicere potuit: at Christi humanitatem esse Diuinitatem nec asseruit, nec nisi fallò asserere potuit. Esto igitur, concedamus te dicere posse, Video Christum, cū cœnam vides, sicut Ioannes, cū columbam vidisset, dixit se Spiritum Sanctum vidisse: tamen, vt ille sine mendacio dicere non

Calvin. lib. de cœna Dominici Iesu, & lib. in Hebræum.

Joan. 20.

potuit, Columba est Spiritus Sanctus, sic nec tu, Panis est corpus Christi, dicere sine mendacio potes.

L X I X.

Lib. 4. Instit. cap. 17. par. 10. & loca ita citate.

Accedit quòd tametsi Ioannem dicere potuisse admittere-
mus, columbam esse Spiritum Sanctum, quia rem signa-
tam, scilicet, Spiritum Sanctum adesse signo certissimo sciebat:
tamen, si rem signatam abesse toto cælo à columba constaret,
an non planè falso assereret, Vidi Spiritum Sanctum? Cùm er-
go à pane toto cælo corpus Christi abesse, omnes Sacramenta-
rij doceant, profectò non modò mentiuntur, sed insaniunt
etiam, cùm panem esse asserunt corpus, quod abest toto cæ-
lo à pane.

L X X.

*Lib. 1. de Sacra-
ment. cap. 5.*

Quid, quòd Ambrosius, contra Valentinianos, & Mani-
chæos, (qui hoc ipso argumento, quo tu panem esse cor-
pus Christi contendis, Christi Incarnationem negabant) ait,
*Non columbam descendisse Euan-gelista, sed quasi columbam scripsit:
Christum tamen carnem sumpsisse scribit, non quasi carnem. Sic e-
tiam Spiritum in specie ignis, non veritate ignis descendisse Euan-
gelista declaravit.* In eandem prorsus sententiam Augustinus
loquitur. Licet igitur Ioannes dixisset (quod tamen verè dicere
non potuit) columbam esse Spiritum Sanctum; tamen conti-
nuò addito illo (Quasi columbam) quid sibi eo nomine veller,
explicauit. At Christus cùm dixisset, Hoc est corpus meum,
non solùm non correxit, quod dixerat, sed adiecit, quod pro
vobis tradetur: item, Sanguis, qui pro vobis effundetur, in re-
missionem peccatorum. Quæ verba nullo modo in corpus
Christi Metonymicum, seu figuratum, sed naturale tantùm
conueniunt.

L X X I.

Demum, quis non videt, non modò nusquam factum esse,
sed neque à Deo Opt. Max. fieri potuisse, vt Sacramen-
tum instituens, dum rem signatam diceret, per Metonymiam,
non rem signatam, sed signum eius intelligeret? Si enim tunc
errasset homo, Dei, vel Christi iubentis culpa fuisset, non ho-
minis.

minis. Ob eum verò errorem, posse hominem à Christo dam-
nari, tam impium, immane, & barbarum est asserere, vt non di-
cam de Deo, sed de impio, & feroci quopiam Scythæ, nihil ini-
quius, & truculentius dici possit. An, quæso, non barbarum, &
iniquum Dominum iudicares, si puer clara, & aperta eius ver-
ba audiens, illa fideliter, prout dicta sunt, exqueretur: Domi-
nus tamen crudeles ab eo pœnas exigeret, quòd rem sibi im-
peratam, verbis planis expressam, non secundùm nescio quem
aliùm mysticum sensum, cuius nullum dederat ei indicium,
perfecisset? Vt si vas vini afferri sibi postularet: adferret puer
vini vas: respueret herus, & afferenti grauius succenseret, &
verbera etiam intentaret, quòd non Biblia (vas, scilicet, sua-
uissimo Diuinarum consolationum vino redundans, quod
mysticè intellexerat) sibi attulerit? Iniquum diceres tale esse
imperium: iniquius, à tali puero exigere pœnas. Qui ergo
Christus, non iniquior, & crudelior censetur, si nos (qui
plana, ac diserta eius verba, Accipite, hoc est corpus meum,
quod pro vobis tradetur, sincera fide amplectimur, & sollicita
deuotione, prout verba significant, executioni mandamus)
veluti corporis sui reos, æterno damnaret supplicio: quòd aliũ
sensem mysticum, quem in mente veluti ad animas nostras il-
laqueandas inclusum teneret, non essemus affecti? Si ergo
blasphemum putant, existimare, iniquitatem, aut menda-
cium in Christum cadere posse: concedant necesse est, Chri-
stum, cùm dixit, Accipite, hoc est corpus meum, quod pro
vobis tradetur, & sanguis, qui effundetur in remissionem pec-
catorum, non modò per corpus & sanguinem signa eorum,
sine corpore & sanguine, non intellexisse, sed nec intellige-
re potuisse.

PARS TERTIA.

Hanc sententiam, Hoc est corpus meum, non figuratè, sed in proprio sensu accipiendam esse, ex ipsis Scriptura eiusdem circumstantiis, euidenter probatur.

ASSERTIO LXXII.

NUNC, ut iis ipsis armis, quibus nos imperunt Aduersarij, concidant turpius, & nos apertijs triumphemus, eas, quas iactant, circumstantias consideremus. Quarum prima Materia sese offert, ipsum, videlicet, Eucharistiæ Sacramentum, de quo instituendo hic agitur. Quæ autem potest esse maior deceptio, quàm, cum aliquid magni momenti præcipitur, ita implicatè præcipere, ut qui audit, & exequi debet, non possit non esse ambiguus, quidnam intellexerit ille, qui præcepit? At talem Christo notam inuri ab ijs, qui cum in tam graui materia præcipienda, figurate locutum affirmant, quis non videt? Nam si figurata est locutio, qua instituit hoc Sacramentum, tot possunt eius esse sensus, quot in ea figuræ locum habent: ac proinde nullus erit certus mandati illius sensus, quem fideles sequantur, ut pulchrè docet Dionysius Areopagita, Augustinus, & Irenæus.

LXXIII.

Iubet Deus Israelitas circuncidi: durum profectò mandatum, at simpliciter tamen accipitur, non per figuras eliditur. Iubentur iisdem agnum tollere, & comedere: præcipitur illis variorum animalium oblatio: mandatur Apostolis Baptismus: omnia accipiuntur ut sonant, & nemo recurrit ad figuras. Qui igitur fieri potest, ut cum nullum vnquam Sacramentum, nec in veteri nec in nouo Testamento, imò nec sacrificium aliquod, aut Caremonia, figuratis verbis instituta sit: hoc vnum, quod maximum est, & Religionis nostræ præcipuum mysterium, per figuratam locutionem (ut de solo eo certi nihil haberemus) sit institutum? At ea figura (inquiunt) Deus vsus est,

*Deus vsus Epist.
ad Iudæos.
Irenæus, lib. 2. ca. 46.
Augustinus, contra
Fiduciosos, cap. 4. &
lib. 5. Epist. 48.*

est, cum Circumcisionis instituens Sacramentum, dixit, Circumcisio est fœdus. Reperiantur sanè ea verba in Scriptura, quæ minimè reperiri abundè supra est demonstratum. Certe ijs Circumcisionis Sacramentum institutum non esse, sed clarissimis, & omnis figuræ expertibus sequentibus verbis, Circumcidetur ex vobis omne masculinum, ipsi etiam Aduersarij confitentur. Ne tamen vel minima ambiguitatis suspicio, ex verbis illis præcedentibus, Hoc est pactum meum &c. malè intellectis, oriretur; statim Circumcisionem non fœdus, sed fœderis signum declarandum putauit Deus, ut sit (inquit) in signum fœderis inter me & vos. At verò in Eucharistiæ Sacramento, non modò in ipsis institutionis eius verbis, quod habebat in manibus, suum corpus esse, apertè Christus asseruit: sed ea subdidit verba, quibus non signum, sed corpus naturale se intellexisse, ita declarauit, ut nisi illum corpus naturale, non eius signum in manibus habuisse, & porrexisse dicas, nullo modo eum ab aperto mendacio possis liberare. Cum enim non tantum dixerit, Accipite, hoc est corpus meum; sed, Accipite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur; similiter, Accipite, hic est sanguis, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum: profectò nisi corporis figuram, non naturale Christi corpus traditum, & naturalem sanguinem effusum in remissionem peccatorum dicant, concedant oportet, Christum non figuratum, aut symbolicum, sed naturale corpus, quod traditum est pro nobis, iussisse accipi, dum dixit, Accipite; dedisse, dum ad manus porrexit Apostolis; & Apostolos idem naturale corpus tandem comedisse. Contra quod fundamentum ipsæ inferorum portæ (iuxta Christi promissionem) nunquam præualere potuerunt hætenus, neq; deinceps poterunt.

LXXIII.

IAM si personam Christi consideres, quàm ab immensa eius Ierga suos benevolentia alienum est, quòd cum præuideret hæc omnia scandala, quæ (iuxta Sacramentarios) sunt, & tot sæculis hætenus in Ecclesia Catholica fuerunt, daret tamen ineuitabilem occasionem (sententiam tam apertam, & in qua nullum

Matth. 16.

nullum figuræ signum appareret, pronuntiando) vt Ecclesia, nulla sua culpa, in idololatriam laberetur, & ex eius potissimum Sacramenti vsu, maxima pars fidelium damnationem incurreret, quod ille, summo nostri amore flagrans, præcipuum sui monumentum nobis reliquit.

L X X V.

NEc minus essent culpandi Matthæus, Marcus, Lucas, & Paulus, qui omnes conspirassent in vnam simplicem, & apertam sententiam (Hoc est corpus meum) nec vllus illorum explicasset, figuratam esse locutionem, cum id aliàs in rebus parui momenti facere consueuerint.

L X X V I.

Matth. 13.

HVc accedit, quòd hoc mysterium coram solis Apostolis, quibus non in figuris, & parabolis, sed clarè loquebatur, instituit. Vobis, inquit, datum est nosse mysteria regni cælorum, illis autem non est datum.

L X X V I I.

Chrysol. homil.
83 in Ioan. nou.
Cyrillus lib. 3. in
Ioan. cap. 3.

NEc immeritò annotauit hic Chrysolomus, & Cyrillus, Apostolos, si putassent Christum figuratè loqui, statim, quid sibi vellet illa parabola, interrogaturos fuisse, vt fecerunt Ioan. 6. Matthæi 3. 15. & 29.

L X X V I I I.

Lucæ 22.

Ioan. 13.

DEnique, si omnes Cæremonias, apparatusque antecedentem, & consequentem consideremus, si locutionem pedum, si desiderium ardentissimum peragendi mysterij, cum prorupit in illa verba, Desiderio desideravi, &c. si amoris affectum, Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos; si præparationem loci secreti, & tam celebris, si separatam vtriusque elementi benedictionem, si fractionem, & porrectionem, si Christum ipsum comedentem, & eius vsum cæteris mandantem, si Euangelistarum in enumerandis istis diligentiam, si Paulum hac in re etiam munus Euangelistæ suscipientem, & omnes circumstantias accuratissimè recensentem: quisquamne existimare poterit, Christum in re tam seria Tropis & figuris ludere voluisse, vt in errorem vniuersum orbem induceret?

Sed

L X X I X.

SEd hæc de Circumstantijs satis: nunc verba ipsa inspiciamus. Sequidem, cum Christus de eo, quod in manibus habuit, tam apertè dixerit, Hoc est corpus meum; quid nobis probandum reliquerit, non video: nisi fortè (quod ridiculum est) vt probemus corpus non significare eius figuram. Vndè qui negant his verbis, Christum corpus suum intelligere voluisse, ijdem fateantur oportet, eum, etiamsi maximè cupiuisset, realem præsentiam corporis sui in hoc Sacramento, non potuisse instituere. Nam cum ad significationem corporis eius in Sacramento, requirantur verba clara, & aperta: his autem verbis, Accipite, hoc est corpus meum &c. nec clariora, nec apertiora possint inueniri: si ijs non instituit realem corporis sui præsentiam (vt Aduersarij volunt:) nullis ergo aliis, etiamsi (vt dixi) maximè voluisset, eam instituere potuit. Sciuit ille quidem, & potuit dicere id, quod Hæretici volunt, panem esse signum corporis sui, vt etiam olim dixerat de Circumcisione, Hoc est signum fœderis mei: at hoc, quod nos volumus, clarioribus verbis efferre non potuit.

L X X X.

Potuit (inquiunt) Christus dicere: Hoc est realiter, & substantialiter corpus meum: vel, Hoc est corpus meum, & non figura corporis mei. Quasi verò aliud sit dicere, Hoc est corpus meum; & aliud, Hoc est realiter, & substantialiter corpus meum. Si enim est verè corpus eius, necessariò est physicum, reale, & substantiale, & non est sola figura eius. Quamobrem, cum similibus loquendi formis vti potuisset Christus, alijs in locis Euangelij, nunquam tamen ijs vti voluit: vt, verbi gratia diceret, rem aliquam esse talem realiter, & substantialiter. Sicuti ad illa verba, Ego, & Pater vnum sumus, non addidit, Realiter, & substantialiter, quia illud ex præcedentibus necessariò sequebatur. Sic & Pater, cum dixit de Christo: Hic est filius meus dilectus; non iudicauit, adijci oportere, Et non est figura substantiæ meæ. Communis igitur istis cum Arianis & Nestorianis est causa, quorum illi quidem Christum, Patri æqualem

Ioan. 10.

Matth. 17.

E esse

esse negabant, ob non additum ad illam propositionem (Ego, & Pater, vnum sumus) Realiter, & substantialiter: hi autem eundem Christum, verè filium Patris esse inficiabantur, quòd Pater ad illa verba, Hic est filius meus dilectus, non addidisset, Et non figura.

LXXXI.

Sed etiam si dixisset Christus, Hoc est realiter, & substantialiter corpus meum, num figuras istorum euasisset? Testis est Zuinglius, & Calvinus, qui etsi Patres vbiq̄ clamare vident, illud ipsum corpus reale, & substantiale Christi, à nobis in Eucharistia comedi, quod pro nobis traditum, passum, & crucifixum est: illos tamen non modò nihil contra se dicere, sed planè secum sentire, impudenter asserunt.

LXXXII.

Ego verò Christum, cum dixit, Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, longè clariùs & explicatiùs locutum esse affirmo: quàm si dixisset, Hoc, quod sumitis, est realiter & substantialiter corpus meum: propter id quod subdit, se illud idem corpus dare, quod pro Apostolis tradendum erat. Si enim constat, non panem, non signum, non figuram aliquam, sed ipsum verissimum Christi corpus traditum; & item, naturalem ipsius sanguinem, in remissionem peccatorum effusum esse: etiam necessariò sequitur, id quod Apostolis dabat, verum ipsum corpus fuisse, & non signum tantum, aut figuram.

CAPVT

CAPVT TERTIVM.

De veritate corporis & sanguinis Christi, in Eucharistiæ Sacramento

PARS PRIMA.

Verissimum Christi corpus, quod natum est de Virgine, sub speciebus panis & vini contineri, ex Scripturis aperte demonstratur.

ASSERTIO LXXXIII.

QVIDEM rectè D. Basilius de ijs scribit, qui ob ratiunculas humanas, id, quod clarè significant Christi verba, respuunt, aliumq̄ sensum sibi per figuras effingunt: Id hominis esse, Spiritus Sancti verbis sese sapientiore efficientis, & interpretationis prætextu, suas sententias afferentis. Quod si ita est, vt verum esse præcedenti capite, Sacramentariòrum exemplo, demonstratum est: cum Christus panem, quem habebat in manibus, benedictum dederit Apostolis, dicens, Comedite, hoc est corpus meum: eademq̄ verba, nullo prorsus iota immutato, Matthæus, Marcus, Lucas, & Paulus referant: cum item, accepto calice, dixerit, Bibite, hic est sanguis meus, vt Matthæus, & Marcus scribunt: & (ne fortè vllus dubitationi locus relinqueretur) adiecerit verba determinantia, de quo corpore, & de quo sanguine loqueretur: Quod pro vobis (inquiens) tradetur; &, Qui pro vobis effundetur, in remissionem peccatorum: & his singulis, ad maiorem energiam, articulo- rum geminationem (quæ magnam apud Græcos vim habet) apposuerit: quis, nisi de Christi veracitate malè persuasus, ambigere poterit, eum nobis suum illud corpus, quod traditurus, & sanguinem, quem effusus erat, dedisse?

Lucæ 22.

LXXXIII.

AD quod ipsum euincendum, non minùs potens videtur Chrysoptomi argumentum. Idem illud corpus, quod Lucas, referens verba Christi, dicit tradendum pro nobis, Paulus

Homilia 24. in priorem ad Cor.

E 2 asserit

asserit frangi pro nobis. At corpus, quod traditum fuit pro nobis, non potest esse aliud, quàm ipsissimum, & verissimum corpus Christi. De vero igitur, & reali Christi corpore, scripsit Apostolus verba illa, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλάμνον. Cum autem frangi, non possit conuenire corpori Christi, prout in cruce pendebar: necessariò profectò dicendum est, corpus sub speciebus panis verè contineri, vt de eo aliqua ratione affirmari possit, quòd frangatur. Verbum enim κλάω non nisi de ea re, quæ tanquam panis diuidi potest, verè dicitur.

L X X X V.

Nec certè minùs clarè id probat illatio sequens eiusdem Apostoli, quam ex præmissis illis, Accipite, hoc est corpus meum, tam audacter infert: Itaque quicumque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Cuius quæso corporis & sanguinis? Certè non nisi eius, quod indignè acceperat. Nemo enim, nisi Sophista, & impostor, idem verbum accipit in vna significatione in præmissis, & in altera in conclusione. At non Patres modò, sed omnes etiam Hæretici (vt nec teterrimum illum Eucharistiæ hostem, Petrum Martyrem apostatam excipiam) confitentur, hinc Paulum velle, reos veri corporis Domini eos esse, qui indignè manducant hoc Sacramentum. Qui ergo Paulum negat impostorè, & Sophistam hoc in loco agere, concedat necesse est, in Antecedente illo, nempe, Accipite, Hoc est corpus meum (vnde dictam Conclusionem infert Apostolus) verbum Corpus, in eodem significato accipi, quo in conclusione acceptum fuit, nimirum, pro vero Christi corpore, non pro signo veri corporis. Erat ergo illud, quod Christus habebat in manibus, & porrigebat discipulis, verum eius corpus, non Metonymicum.

L X X X V I.

Quòd si corporis signa, non corpus ipsum, datum à Christo Paulus intellexisset, quàm, quæso, ineptè intulisset, eos corporis Domini reos esse (æquè ac Iudæos, Christi interfectores) qui panem illum indignè perciperent? At, id mirum esse non

non debere, respondent Zuingliani, quòd is, qui indignè signa sumit, iniuriam non signis, sed ipsi Christo faciat: non secus atque is, qui conspuuit vestem Regis, Regem conspuisse dicitur, non vestem. Quod si ita est, Sacramentarij ipsi profectò tam rei sunt corporis Christi, quòd imagines Christi crucifixi, quæ signa sunt corporis eius, confringunt, conculcant, & in ignem conijciunt, quàm si ipsum Christi corpus manibus discerperent, & pedibus conculcarent, aut etiam contumeliosè exurerent.

L X X X V I I.

Vestibus porrò Regis iniuriam factam, Regi ipsi fieri, quando illis est Rex indutus, si affirmant, non pugnabo: at iniuriam æquè grauem esse, quæ vesti fit, quando illa Rex indutus non est, quis concedet? Quis namq; sanus dicet, æquè in Regem peccare factorem, qui vestem Regis, quando ad illum, vt eam emendet, defertur, si non detecto pileo, & genu flexo eam accipit, sed sine vilo honore, & reuerentia in mentiam projicit, quàm si Regem ipsum ita exciperet, & tractaret? Si igitur Christum esse realiter sub sacris speciebus concedunt: concedimus & nos libenter, eandem fieri iniuriam speciebus illis, quibus ipse quasi vestibus continetur, quæ fieret Christo ipsi. At si ab eisdem toto cælo abesse Christum dicunt, æquè reum esse, qui iniuriam infert pani, quàm qui personæ Christi, nisi infans sit, nemo dixerit.

L X X X V I I I.

Quid verò clarius à Paulo adferri potuit, ad eandem ineptam sententiam confutandam, & veram Christi in hoc Sacramento præsentiam astruendam, quàm ratio illa dicti eius, quam subiicit, cum ait: idèd esse reos veri corporis Domini, indignè illud fumentes, quòd panem illum confectum, non discernentes à communi pane, perinde ex eo ederent, ac si non esset verissimum Christi corpus, sed panis vulgaris? Quem Apostoli sensum apertè exprimit verbum Græcum διακρίνειν quod est vsus. διακρίνειν enim (vt ex Luca, & Paulo, alijsq; colligitur) significat, collatione facta plurium rerù, perspecta qualita-

Lucæ 14.
1. Cor. 4.

E 3 re, ac

te, ac substantia vnus, ab aliis eam secernere, eisq̄ue præferre.

L X X X I X.

Quòd si Eucharistia est tantum corporis Christi signum, non verum corpus; cur Paulus tam anxie ad præparationem requirit probationem sui, & dijudicationem? Cur sine tanta præparatione accedentes, iudicium sibi manducare affirmat, eosq̄ue corporis Domini pronunciat? An quia signum corporis Christi est Eucharistia? At manna, & aqua de petraeducta fuerunt etiam signa corporis Christi, & quidem non minus illustria, quam panis, & vinum. Eos ergo, qui ex Manna, vel ex aqua illa (quæ etiam iumentis, Dei iussu, erat exposita) sine tanta sui probatione, & dijudicatione, quam Paulus præscribit, comedebant, aut bibebant, indignè sumpsisse corpus Christi, & iudicium sibi atque damnationem manducasse, Aduersarij fateantur oportet.

X C.

In vltima admo-
nitione ad VVe-
phalum. & li. 4.
Instit. cap. 17.
Parag. 31.

Hic versipellis Calvinus (cum malè agi cum Sacramentarijs aduerteret, si paradoxa tam monstrosa admitterent) vltro insanire eos confitetur, qui Christi corpus, quod natum de virgine, passum est, & resurrexit, in Cœna sumi, negare (contra Christi aperta verba) non verentur: attamen non decere ait, vt sub speciebus elementorum alligetur Christi maiestas: illud sufficere, vt simus certi, non esse Christum deceptorem, qui nobis det inania signa, sed sicut cū columba in Christum, & cum igne in Apostolos verè Spiritus Sanctus descendit, sic cum speciebus nobis verè dari corpus Christi, quod traditum est, dubitandum non esse. At primò quidem, sicut ille colligit ex iis verbis, Accipite, & comedite, præceptum de comedendo vero corpore, eadem profectò ratione ex istis posterioribus, Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, colligat necesse est, illud, quod Dominus habebat in manibus, fuisse verissimum eius corpus. Nam ad Metonymiam recurri iam non posse, superius est demonstratum.

X C I.

Sed esto, hoc loco stupendam illam Metonymiam admitamus.

mus. Certè si nobis datur verè cum symbolis Christi caro (vt concedi debere docent Aduersarij, ne fallacem Christum dicant) profectò non in cælo modò, vt ipsi docent) sed in terra etiam, & in tot locis, quot distribuitur Eucharistia, Christi caro verissimè reperitur. Verùm in speciem, astutam Caluini stupiditatem paulò inferius fustius persequar.

X C I I.

Porrò in eo loco, quem vnicum sibi præsidio esse putant Aduersarij, realem præsentiam Christi in Eucharistia non obscure Paulus expressit: Calix benedictionis, inquit, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est; & panis, quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? Hæreticorum nemo hîc sanguinem negat, pro vero sanguine, non pro figura sanguinis, accipiendum esse; ne, si intelligant, signum politum pro re signata, hoc est, figuram sanguinis pro sanguine, ineptissimè cogantur Pauli verba sic explicare, Nos per calicem benedictum, qui est figura sanguinis Christi, effici participes figuræ sanguinis Christi. Sub specie igitur panis corpus, & sub specie vini sanguis Christi continetur: quandoquidem suscipi Christus dicitur à Paulo, cum panis consecratus suscipitur. Quod argumentum respuere nefas est Calvinistis. Sic enim Calvinus ipse eum locum Apostoli explicat: *Et si panis (inquit) sit symbolum, tamen ex signi distributione, rem ipsam exhiberi, ritè colligimus. Nisi enim quis fallacem vocare Deum volet, inane ab ipso symbolum proponi, nunquam dicere audeat.* Hæc ille. Quod si ita est, iam ergo caro Christi est verè præfens, vbicunque signa sacra exhibentur. Sed ne conclusionum modum, & propositam breuitatem excedamus, conglomeremus in vnum plures simul Scripturæ auctoritates, vt vel sic plaræque attingantur.

X C I I I.

Quòd si Eucharistia præsentem Christum non continet, sed eius tantum figuram, aut signum, (vt illi affirmant;) mentiuntur Matthæus & Paulus, qui affirmant omnia in figura Testamenti noui, veteris Testamenti Patribus contigisse: per

1. Cor. 10.
1. Cor. 10.

per Christum autem prophetias, figuras, ac legem totam adimpletam esse: Legem præterea non imaginè rerum præbuisse, sed solam umbram; Euangelium, corpus, & veritatem exhibere. Falsa præterea sunt, quæcunque Scripturæ prædicant, de Testamento meliore dato per Christum, quàm per Moſen. Turpiter errat Ioannes, qui duobus nouum Testamentum à veteri distinguit, dum ait, Legem per Moſen datam esse, gratiam autem, & veritatem non nisi per Christum in Testamento nouo præstitam.

X C I I I.

Delirant & Patres omnes, qui tam latum discrimen intercedere inter agnum Paschalem, Manna, & Eucharistiam, quantum inter umbram & corpus, figuram & veritatem, rem promissam & iam exhibitam, prædicant. *In Aenigmate* (inquit Origenes) erat Manna cibus, nunc autem in specie caro verbi Dei, est verus cibus. Panis iste viuus (ait Ambrosius) Corpus est Christi in veritate; Manna, quod miraris, umbra est. Quantum ergo erit istud, cuius vel umbram miraris? Potior ergo est lux, quàm umbra, veritas quàm figura, corpus ætæternæ quàm Manna de celo. *Tanta est istorum diuersitas* (ait Basilius) quanta est inter somnium & res veras, inter umbram & imaginem, & id quod secundum substantiam subsistit. Manna (ait Cyrillus Alexandrinus) non æternam vitam, sed breue famis remedium asserbat, quia non erat verus cibus: Sanctum vero Christi corpus ad vitam æternam cibus est. Augustinus verò, *Sicut Iosue*, inquit, *non verus Iesus est, nec illa terra promissionis vera, sed figurata: ita Manna non verus cibus celestis est, sed figuratus*. Demùm Hieronymus, *Tantum*, inquit, *interest, inter Propositionis panes, & corpus Christi, quantum inter umbram, & corpora, inter imaginem & veritatem, inter exemplaria futurorum, & ea quæ per exemplaria figurabantur*. Si autem (vt Sacramentarij docent) in Eucharistia Christus, non nisi vt in signo, & in figura est (quemadmodum olim in Manna, aliisque legis antiquæ Sacramentis, continebatur,) an non Christus, Paulus, Ioannes, Patres, ac mundus vniuersus delirat, qui toties, adeoque perspicuis verbis contrarium docent?

Orig. homil. 7. in Num. 107. & 17. in Leuit.

Ambros. de ijs, qui imitantur sacri mysterii cap. 8. & 9. Et lib. 4. de Sacram. ca. 3.

Basilius lib. de Spiritu sancto cap. 14.

Cyrillus lib. 4. in Ioan. ca. 14. 16. & 18. Et lib. 3. cap. 36.

August. de ciuitate Pomit. cap. 1. Hier. in cap. 3. ad Titum.

cent? Calvinus ipse ingenuè fateri est coactus, Paulum Manna umbram, Eucharistiam corpus esse, docuisse: illud figuram Christi fuisse, istam ipsissimam esse veritatem.

X C V.

ORigenes sanè, Cyrillus Alexandrinus, Chrysostomus, quoniam modo Christum mendacio liberent, cum se cõparat & præfert Mannæ, si caro eius in Eucharistia non est, non inueniunt. Sic enim ait Christus: Non Moſes dedit vobis panem de cælo, sed pater meus dat vobis panem de cælo verum. Quia nimium umbra erat corporis Christi Manna, non veritas. Inde factum esse ait, vt eorum Patres, licet ex Manna comedissent, non tamen mortem euaserint. At panis, quem ego dabo, caro mea est; Caro ait, non figura carnis: deinde pergit, Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Quæ certè verba in Eucharistiam, si est merè panis, & pura figura, quadrare non possunt. Ambrosius etiam, non solum non esse præstantius Sacramentum Eucharistiam, quàm Manna, si in ea non continetur verè Christus, sed etiam longè imperfectius, euidentissimè demonstrat.

X C V I.

Iam verò si Sacramenta, & Cæremoniæ veteris Testamenti, lex fide ad gratiam disponebant, & spiritualiter ad veritatem (quæ Christus est) deducebant: nihil profectò interest, quo ad efficaciam conferendæ gratiæ, & virtutem adducendi ad veritatem, nempe Christum, inter Manna & Eucharistiam, non solum quo ad substantiam Sacramenti, sed etiam, quo ad modum acquirendæ rei significatæ, quod Calvinus concedit.

X C V I I.

Despicit verò iterum Paulus, cum ait, impossibile fuisse, per legem præcepta legis obseruare, quia illa gratiam non conferebat. Reprobatio (inquit) fit præcedentis mandati, propter infirmitatem eius, & inutilitatem. Nihil enim ad perfectum adduxit lex: introductio verò melioris spei, per quam proximamus ad Deum. Falsò etiam asserit, Patres antiquos mortuos esse, non acceptis repromissionibus, sed tantum à longè

Orig. homil. 7. in Num. & 17. in Leuit. Cyrillus lib. 4. in Ioan. cap. 14. 16. 18. & li. 3. c. 36. Chrysost. hom. de prodicione Iuda. Et homil. 65. in Matth. & 44. in Ioann. Ioan. 6.

4. Instit. cap. 14. Paragr. 23.

ad Rom. 8.

ad Heb. 7.

ad Heb. 11.
ad Galat. 4.
ad Heb. 9.
& 10.

salutatis: ac demum, veteris Testamenti ritus, & Sacramenta imperfecta, egena & infirma fuisse elementa, quæ nihil adducerent ad perfectum.

X C V I I I.

Ioan. 1.

Hier. 31.

Galat. 4.

SI enim non magis Eucharistia, quàm olim Manna nobis Christi carnem aut gratiam exhibet: sed sicut Patres veteris legis non per Manna, sed per fidem Christo se coniungebant, & ex Christo per eandem fidem, gratiam hauriebant; sic modò non per Eucharistiam, sed per fidem Christo coniungimur, & gratiam ab eo percipimus: quomodo lex gratia vacua per Moysen data, gratia verò per I E S U M Christum facta, id est, ad legem facillimè implendam (secundùm Hieremiæ prophetiam) per nouum Testamentum collata est? Quomodo nostra Sacramenta non solum veritatem, sed etiam gratiam, (vt Ioannes asserit) repromissionesque continent? Quomodo nos (vt rectè argumentatur Ambrosius, Chrysostomus, Theodoretus, Sedulius, & Primasius) ab infirmis, egenis, & imperfectis Legis sacrificijs, & Sacramētis eximemus? Quomodo denique Legem superat Euangelium, Iudæos Christiani, Moysen Christum, Transitum maris rubri, & Manna, Baptismus, & Eucharistia?

X C I X.

Tertull. lib. 4. in
Marion. Leo
serm. 7. de passio.
Ambros. de in
qui intrantur sa-
cræ mysterium, ca.
8. & 9. & lib. 4.
de Sacram. ca. 3.
August. de veili-
tate penitentiæ
cap. 1. & lib. He-
milie. Homil. 27.
Basil. 11. de Spru-
tu sancto. cap. 14.

Rectè igitur Tertullianus, Leo, Ambrosius, Augustinus, & Basilius concludunt, Si Christus in Eucharistia non verè est, sed tantum signum Christi absentis: nullum in Euangelio extare signum amoris Christi, præ synagoga; Christum gratis mortuum esse; figuris figuras substituisse; nihil nobis profuisse; mundo illusisse; operam perdidisse.

C.

Ineptè hîc se euasuros confidunt Aduersarij, si dicant, nostra Sacramenta cõtinerè gratiam, & veritatem magis, quàm illa antiqua, quoad modum significandi gratiam, & veritatem; quòd videlicet ea clariùs significant. Quod quàm verum sit, euidenter Ambrosius probat, qui Manna longè perfectius Eucharistia esse demonstrat, si Eucharistia vere Christi carnem non continet. Cùm enim Manna de cælo descenderit, & ab

Angelis

Angelis confectum, æqualiter semper ab omnibus miraculo acceptum, & in omnem saporem suauitatis conuersum sit, vt Scriptura dicit: quis illud pane, & vino, signis vacuis, Christi corpus non continentibus, perfectius in representando, atque excellentius fuisse negabit?

Sapient. 16.

C I.

Manus hîc dant, vt fraude in verbo facta, elabantur lubrici Milli angues. Non solum vberius (inquit Calvinus) & luculentius Christum nobis proponunt Baptismus, & Cæna, quàm ritus legales, sed quasi presentem exhibent, qua ratione docet Paulus, nunc corpus nos habere pro umbris. Sed quid quæso est illud (quasi presentem) nisi Veteratoris istius fraus, qua minùs doctis, vel cautis fucum faciat, eosque decipiat? Nam inter adesse & abesse, exhiberi & non exhiberi, non datur medium. Vel ergo abesse realiter, & sic nullum est discrimen inter nostra & antiqua Sacramenta, vt antea dictum est: vel adesse reali existentia, atque ita tollendum est illud, Quasi; cùm verè præsens corpus Christi Eucharistia exhibeat. Ergo cum Ecclesia, corpus Christi, non in cælo solum, sed in Eucharistia etiam, reali existentia esse, vel inuitus fateatur.

Calvinus lib. 4.
Instit. cap. 17.
Parag. 1.

C I I.

Eandem veritatem corporis Domini in Eucharistia, confirmat Paulus Apostolus, dum comparat Matrimonium cum Christi & Ecclesiæ coniunctione. Vir, inquit, caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ. Viri diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam. Ratio, Quia membra sumus corporis eius, de carne eius, & de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, & in Ecclesia. Quibus verbis docet Apostolus, Christum diligere Ecclesiam, sicut corpus suum. Quia Ecclesia est desponsata Christo, & facta cū eo vna caro, & os de ossibus eius, & membrum de membris eius. Cùm ergo negare possit nemo, qui Christum, & Paulum falsum planè affirmasse non credit, Matrimonium esse inter Christum &

Ephes. 5.

44
Ecclesiam ; & illud quidem tale , vt fiat Ecclesia vna caro cum Christo, & sit os de ossibus eius, & caro de carne eius: cumque vnio ista completa, qua sponsi fiunt vna caro, & membrum de membro, (vt Paulus ex instituto docet ad Cor.) non nisi per corporum realem & veram coniunctionem fieri possit: reliquum est, vt vnum illud inuestigemus, vbinam nostra caro ita carni Christi commisceatur, vt iam vere non vnus tantum Spiritus cum Christo efficiamur, sed vna caro, & os de ossibus, & membrum de membris eius. Quod si id nusquam perfecte fieri ostenderimus, nisi in Eucharistia, manifestum euadet profecto, carnem Christi, reali existentia in Eucharistia reperiri, & realiter nobis vniri.

1. Cor. 6.

C I I I.

TRia autem ad perfectum Matrimonium precipue requiri constat: Sponsalia, quae per promissionem de futuro factam fiunt, per quam sponsi vnum spiritu efficiuntur: Coniunctionem, per verba de praesenti, quae fit per mutuam traditionem iuris in corpora, & per quam sponsi vna caro potestate redduntur: Ac denum Consumationem Matrimonij, per quam (vt Paulus docet) vna caro actu efficiuntur. Fuerunt quidem sponsalia inter Christum, & antiquos Patres celebrata: erant enim Christo per amorem vniti, fideque desponsati, in illis vacuis Sacramentis, & figuris respicientes, & salutantes tantum a longe promissiones, nuptiarum tamen celebrationem, propter aduentum Christi dilatam, non attigerunt. At in Baptismo iam inter Christum & Ecclesiam, per verba de praesenti, contrahitur Matrimonium: ibi enim non tantum fit Ecclesia vnum Spiritu, per fidem & amorem, cum Christo, vti vetus illa Iudaeorum Synagoga, sed vnum carne. Licet enim actu vna caro non fiant (cum nulla tunc ibi corporum actualis vnio fiat,) tamen fiunt vna caro potestate. Tradit enim tunc Christus Ecclesiae per lauacrum aquae, in verbo vitae, omnium suorum meritum, & corporis sui in Eucharistia sumendi potestatem. Similiter & Ecclesia in Baptismo abrenuncians Sathanæ, ac pompis eius, se tradit Christo, velut vxor marito. Verum sicut

coniun-

coniuges per mutuam traditionem corporum, potestate, non actu fiunt vna caro, donec per actualement corporum vnionem Matrimonium inter eos fiat consumatum: sic vnio inter Christum & Ecclesiam, quae fit in Baptismo, facit nos esse vniam carnem cum Christo potestate, non actu, donec Matrimonium per realem coniunctionem consumetur, & vnio perfectissima fiat, qua nos os de ossibus Christi, & caro de carne eius fiamus, & simus duo in carne vna actu, non tantum potestate. Quod profecto non alibi, quam in hoc, de quo in praesentia nobis est sermo, Sacratissimo Eucharistiae Sacramento fieri existimandum est: cum alibi nusquam corpus & caro nostra, cum corpore & carne Christi vere actu vniantur. Est ergo necessarium Eucharistia illud magnum Sacramentum, in quo secundum Paulum fit Matrimonium consumatum, inter Christum & Ecclesiam: per carnis scilicet nostrae cum carne Christi tam arctam vnionem, vt fiamus vna caro cum eo, & os de ossibus eius.

C I I I I.

HAnc vnionem corporis Christi cum nostro corpore in Eucharistia, Patrum antiquissimorum innumeræ voces, & scripta plurima confirmant, ac corroborant: nobis tamen ex tam multis aliquos attulisse sat erit. Cyrillus Alexandrinus, Nullam, inquit, nobis coniunctionis rationem esse cum Christo secundum carnem, prorsus negamus, nam Scripturis contrarium est. Quia secundum carnem ille est vitis, nos palmites: & Omnes, inquit Paulus, vnum corpus sumus in Christo, quia hoc vno pane participamus omnes. Ea enim est virtus mysticae benedictionis, vt corporaliter faciat Christum in nobis habitare. Nescitis, inquit Paulus, quia membra vestra, membra sunt Christi? Membra ergo Christi faciam membra meretricis? absit. Vnde considerandum est, non habitudine solum, quae per charitatem intelligitur, Christum in nobis esse, verum etiam participatione naturali. Nam quemadmodum si quis igne liquefactam ceram alteri cerae liquefactae ita miscuerit, vt vnum quid ex vtriusque factum videatur: sic communione corporis & sanguinis Christi, ipse in nobis est, & nos in illo.

Lib. 10. in Ioan. cap. 13.

1. Cor. 6.

Hæc Cyrillus. Aureum verò illud os Chrysoſtomus ſic habet:
Vnum corpus ſumus, ex carne & oſſibus eius. Vt enim non ſolum per dilectionem, ſed re ipſa in illam carnem conuertamur, per cibum, quem nobis largitus eſt Dominus, illud efficitur. Cum enim ſuum in nos amorem indicare vellet, per corpus ſuum ſe nobis commiſcuit, & in vnum nobiſcum redegit. Hilarius, *Si verè (ait) cibo Dominico verbum carnem ſumimus, naturamq; carnis ſua nobis ſub Sacramento admixcuit, vnum ſumus.* Et paulò infra, in eodem libro: *Hæc, inquit, ideo dixi, quia Hæretici mentinuntur, quaſi nobis ad filium, & per filium ad Patrem, voluntate tantum religionis vnitis, nulla per Sacramentum carnis, naturalis communionis proprietate indulgeretur.* Nec minus idem clarè docet Damascenus, *Dicitur (inquit) Communio, & reuerà ita eſt, quia per ipſam communicamus Chriſto, & participamus eius carnem, ac Diuinitatem, incorporati inuicem exiſtentes.* Tantoperè autem hæc doctrina fuit in Eccleſia recepta ſemper, vt ex ea incorporatione carnis Chriſti cum noſtra, Patres probent reſurrectionem carnis noſtræ, iuxta Chriſti dictum: *Qui manducat meam carnem, ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.* Vbi Cyrillus. *Ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die: hoc eſt, Corpus meum, quod comedit, reſuſcitabit illum.* Et Hilarius: *Interrogo, inquit, iſſos, vtrum per natura veritatem Chriſtus hodie in nobis ſit, an per concordiam voluntatis? Si enim verè cibo Dominico, verbum carnem factum ſumimus, naturamq; carnis ſua ſub Sacramento nobis commiſcuit, tunc vnum ſumus, quia in Chriſto Pater, & Chriſtus in nobis eſt.* Idem habet Cyrillus Hieroſolymitanus, & Gregor. Nyſſenus. Irenæus verò, Apoſtolorum temporibus vicinus, ſcribit: *Quomodo dicunt carnem in corruptionem deuenire, & non percipere vitam, qua à corpore Domini, & ſanguine alitur. Ergo, aut ſententiam mutant, aut abſtineant ab offerendo, qua dicta ſunt.* Et alio in loco: *Quomodo negant carnem capace[m] vitæ aternæ, quæ ſanguine & corpore Chriſti nutritur, & membrum eſt eius, vt Apoſtolus ait, de carne eius, & de oſſibus eius.*

Quin

C V.

Quin Calvinus ipſe, licèt veritatis ſit oſor acerrimus, tamen non ſolum corpus Chriſti vnã nobiſcum ſubſtantiam fieri, & animæ noſtræ alimentum eſſe non poſſe, niſi nobiſcum verè in vnum coaleſcat, conſtanter affirmat: ſed etiam in hoc ipſo Pauli loco (cum Irenæo, Hilario, Cyrillo, Innocentio primo, Chryſoſtomo, Theodoro, & cæteris, qui eundem locum interpretati ſunt) illam conſumationem Matrimonij, qua effici-mur cum Chriſto vnã caro, & os de oſſibus, non niſi de coniunctione carnis Chriſti cum noſtra, quæ in Euchariſtia fit, intelligendam eſſe, non ſemel aſſerit: & tam arctam carnis Chriſti cum noſtra vnionem & coagmentationem, in hoc Sacramento fieri agnoſcit, vt eam meritò à Paulo explicatam dicat ſplendido illo elogio: *Nos eſſe membra corporis eius, de carne eius, & de oſſibus eius.* Quare extremæ dementiæ eſſe cenſet, nullam agnoſcere cum carne Chriſti fideiũ communionem, quam Paulus tantam eſſe putauit, vt eam admirari, quàm explicare maluerit: dum ſermonem illum ſuum de re tanta, & omnibus verbis maiore, Epiphonemate claudit: *Sacramentum hoc magnum eſt; ego autem dico, in Chriſto, & in Eccleſia.*

C V I.

Iam quoniam Calviniſtæ figuras admittunt, nobis autem non deſunt plurimæ, & eæ quidem illuſtres, ad veritatem præſentię corporis, & ſanguinis Domini in Euchariſtia demonſtrandam: vnã vel alteram tantum breuitatis cauſa adferemus. Quibus vnica etiam Prophetiam, promiſſionem item vnã ſubnectemus, vt ex omni genere argumentorum, pro hoc auguſtiſſimo Sacramento, oſtendamus, quàm luculenter Deus Opt. Max. hoc Myſterium, cui ſeſe tam multi oppoſituri erant, confirmauerit.

C V I I.

ET quidem agnum immaculatum, maſculum, tenerimum, È reliquo grege ad Paſcha ſelectum, vt immolatus ſine oſſium comminutione integer comederetur, Paſchæ noſtri Chriſti figuram fuiſſe, Paulus aperte teſtatur, cum Paſcha noſtrum

immola-

1. Cor. 5.

Homil. 45. in Ioan.

Lib. 8. de Trinitate.

Lib. 4. de fide ortho. ca. 14.

Ioan. 6.

Lib. 3. de Trinitate.

Cyrill. lib. 4. in Ioan. cap. 14. & 15. Gregorius Nyſſ. in Oratione Catechetica magna. Irenæus lib. 4. cap. 34.

Lib. 4. Inſtit. cap. 17. parag. 3. & 10.

immolatum, Christum esse affirmat. Quòd autem Christum repræsentauerit iste agnus, quatenus comedebatur, non solum quatenus immolabatur, testatur idem Apostolus eodem in loco, mox inferens, Itaque epulemur. Quod profectò ineptè intulisset, si Paschalis agnus non fuisset figura Christi, vt comedi, sed tantum vt occidi debebat. Imò id ipsum Sacramentarij quoque, & inter eos sigillarim Calvinus confirmat, contra Magdeburgenses: vbi ex Paschalis agni comestione esse iudicandum & itatuendum de sacræ Cœnæ sumptione, quæ in illo repræsentabatur, affirmat: Neque id ex lege difficile demonstratur, quæ vt multa est in explicando modo, ritibus, cæremonijsque comedendi illum agnum: ita omnino ferè nihil de maiestate illius habet. Quia nimirum Christus non tam, qua ratione immolandus, quam qua comedendus erat, præfiguratus fuit in agno Paschali. Quod vel ex his ipsis Christi verbis colligitur, cum dicit: Vbi est refectio mea, vbi Pascha cum Discipulis meis manducem? Et, Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum. Erat igitur agnus Paschalis, veri agni immaculati, quatenus in Cœna comedendus erat, figura.

C V I I I.

Accedit, quòd SS. Patres omnes Paschæ comestionem in Eucharistiæ esu adimpletam affirmant. *In cœna, eademque mensa* (inquit Chrysostomus) *utrumque Pascha, & typi, & veritatis, celebratum est.* Leo Magnus: *Christus vetus consumauit, & condidit nouum Pascha in Cœna.* Gregorius: *Quid sit sanguis agni Paschalis, non iam audiendo, sed bibendo didicistis.* Tertullianus: *Non equidem tanti fuit veruecina Iudaica, vt Christum vsque adeò desiderio se comedendi affecerit: sed noui Paschatis, & sui corporis consecrandi desiderio captus dixit, Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum.*

C I X.

Nequè verò hæc ita se habere, negare vel possunt, vel audent Aduersarij. Nihilominus vt argumentum euitent, ad commune asylum confugiunt, dicentes, comedi quidem Christum, sed spiritualiter, non carnaliter. At id est, in figura, seu

seu signo Christum per fidem comedere; sicut olim eodem modo Christus spiritualiter comedebatur in agno. Non ergo adhuc impleta est Paschæ figura secundum illos.

C X.

Prætereà si sat est, spiritualiter agnum comedi, vt figura impleatur, gratis igitur Christus mortuus est. Nam si ad implendam figuram agni, quatenus manducandus erat, sat est, comedi Christum spiritualiter: cur non sat etiam erit, ad explendam eandem figuram agni, quatenus occidebatur, esse Christum spiritualiter tantum occisum? Quod si non satis est, Christum agnum, ab origine mundi, spiritualiter occisum esse, sed necessarium fuisse omnes fatentur, vt re ipsa occideretur Christus, vt figura agni, quatenus occidebatur, impleteretur: certè, vt figura impleatur, & comedèdum esse realiter, nemo iure negabit.

Apoc. 13.

C X I.

Quod ipsum clariùs demonstrabitur, si Aduersarios seipso propria sua sententia iugulare ostendero. Concedunt illi figuram ad repræsentandum id, quod per Messiam venturum explendum erat, in veteri lege, à Deo datam esse. Quæro igitur, vbinam hæc figura à Christo expleta sit? In Cœna, dicunt. At quonam modo, obsecro? Per spiritualem (dicent) corporis Domini manducationem. Pari ergo ratione, dum agnus ille ante cœnam Dominicam, non sine fide Christi venturi, manducabatur, & per fidem Christus apprehensus comedebatur spiritualiter à Iudæis, figura illa implebatur. Necessum est igitur, vt fateantur, eam figuram expletam fuisse, antequam esset expleta. Quod cum sit stultum, quis figuram veri agni Christi, per spiritualem solam comestionem, à nobis expleri posse, affirmare audebit?

C X I I.

Nequè verò prætereundum est Manna, eiusdem Sacramenti, non modò Pauli, sed etiam Christi testimonio, celebris figura. Hoc autem Christi fuisse figuram, vt in Eucharistia sumendus proponitur, tum ipsius Domini verba, qui ait; Non

Ioan. 6.

G nem

nem de cælo verum: tum etiam similitudines, quæ inter Man-
na, & Christum, qua ratione in Eucharistia manducatur, inter-
cedunt. Sicut enim Manna, (vt Caluinus ipse ait) cibus erat
datus ad sustentandam vitam, tantum in deserto, donec perue-
nirent Israelitæ ad terram promissionis: Sic Eucharistia in hoc
mundo data est, ad nutriendam vitam spiritualem, donec ve-
niamus ad gloriam sempiternam. Vt Manna illud descendens
de cælo, cibus Angelorum dicebatur: sic Christus, cibus de cæ-
lo descendens, Angelorum panis nuncupatur. Vt, qui plus col-
legerat Mannæ, non plus habuit, quam qui minus: sic Christus
totus in integra specie sumitur, & non nisi totus in qualibet
eius parte accipitur. Vt Manna omnis saporis suauitatem ha-
bit: ita Christus in Eucharistia est cibus, in se omne delecta-
mentum continens. Sicut Manna ingrati Iudei abominati sunt
in deserto, dicentes, Nauseat anima nostra super cibo isto leui-
fimo; tamen si haberet in se omnem suauitatem: sic impij Chri-
stiani hunc cibum Diuinum fastidiunt, cum bonis afferat om-
nem dulcedinem suauitatis. Si ergo figura hæc iam completa
est, (vt completam esse, negare non possunt Aduersarij) quo-
modò realiter & verè Christus non comeditur in Eucharistia,
qui spiritualiter & figuratè tantum comedebatur in Manna?

CXIII.

Nec verò tantum Sacramentum figuris solis præsignificasse,
Diuinæ bonitati satis fuit: sed voluit id etiam, quemadmo-
dum alia maxima suæ beneficentiæ pignora, in genus huma-
num collata, per Dauidem Prophetam, non obscuris verbis
prænunciare. Quid enim aliud, quam hoc sacratissimum Eu-
charistiæ Sacramentum, in Missa à sacerdotibus, vt adoretur,
eueuatum, Dauid prædixit, his verbis: Erit (scilicet ipse Messias)
memorable triticum in terra, in capite montium, id est, Sacer-
dorum, de quibus ibidem dixerat, Suscipiant montes pacem
populo? Sic enim habet Textus Hebraicus, & transtulit Diuus
Hieronymus, Rabini que omnes legunt. Quæ verba Chaldaica
Paraphrasis (teste Paulo Burgeni) sic legit; Erit placenta fru-
menti in capitibus sacerdotum.

Extre-

CXIII.

Extremum claudat agmen Ioannis cap. 6. in quo tam clarè
Christus loquitur, vt commento Caluini, quo Christum
nos suam carnem in cælo, non in Eucharistia existentem iussit
se comedere somnauit, nullus omnino relinquatur locus.
Quod vt demonstremus, sumimus initio hanc hypothesin: A
proprio & naturali Scripturæ sensu recedendum non esse, nisi
alia Scriptura, iudicio Ecclesiæ, nos ab eo compellat recedere.
Cum igitur Caro proprie, carnem veram significet, & Mandu-
care proprie nihil aliud sit, quam id, quod officio oris exerce-
tur, vt cibus mansus in stomachum traiciatur: certè illa verba,
Caro mea verè est cibus, de carne vera; & illud, Qui manducat
meam carnem, de vera manducatione (cum contrarium Scri-
ptura nusquam doceat) intelligendum est. Quod iurè negare
non potest, qui animaduertit, omnes qui illum sermonem
Christi audierant, cum rectè linguam nõssent, & modum pro-
nunciandi non ignorarent, tam Capharnaitas detractores,
quam rudes discipulos, & Apostolos in fide constantes, verba
illa in sensu proprio, hoc est, non de spiritali sola, sed reali
manducatione, dicta, & accipienda esse iudicasse. Ideò enim
primi murmurabant, Quomodo potest hic nobis carnem suam
dare ad manducandum? secundi scandalizati, retrò abierunt,
dicentes, Durus est hic sermo: Apostoli verò (non dubitantes,
Christum posse suam carnem verè dare ad manducandù, prout
promittebat) cum interrogarentur, num vellent & ipsi abire,
responderunt, Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ
habes.

CXV.

Quod si in sensu proprio non loquitur Christus, in hoc ca-
pite, iuxta Sacramentarios; certè impostor fuerit oportet,
qui cum sciret auditores accepisse promissionem dandæ suæ
carnis in sensu proprio, eos inter se litigantes relinqueret, & ob
verbi duritiem scandalizatos abire sineret; nec solum non ad-
moneret illos, vt in figurato sensu verba acciperent, sed etiam
quòd non credidissent verbis in eo sensu prolatis, quo illa acce-

G 2

perant,

quitur eum, qui dicit, Nisi manducaueritis carnē filij hominis, &c. ad certitudinem, euidentiāque eius, quod dicimus, affirmantes Christum ingeminaſſe, Amen, Amen dico vobis, niſi manducaueritis, &c. Chryſoſtomus verò ait, ne parabolice dictum putaretur illud, Niſi manducaueritis, &c. expreſſioribus verbis ea Dominum elucidatſe, cum dixit, Caro mea verè eſt cibus, &c. Similia multa habent & ceteri Græci Doctores, Cyrillus Hieroſolymitanus, Athanaſius, Heſychius, Ephrem, Caſſiodorus, Gregorius Emiſſenus, Theophilus Alexandrinus, Cyrillus Alexandrinus, Damascenus, Theodoretus, Theophylactus, & Euthymius.

Cyrril. Hier. Caſſiod. 4. Myſta. 6. Athan. in illud. Qui dicitur verbum in ſpiritu ſanctum, & in ſpſſi lib. 4. Heſychius lib. 6. ſupra Leuit. cap.

21. Cyprianus lib. 5. de Iudicio. Caſſiod. in Iſal. 109. Emiſſ. tom. 5. de Paſcha. Theoph. apud Hieron. lib. 2. Taſibali. Cyrillus Alex. lib. 4. ca. 14. in Ioan. Damascenus, lib. 4. de fide orthod. cap. 14. Theodoretus, lib. 4. Hiſtor. cap. 11. & Dialogo 1. & 3. Theophaſtus, & Euthymius in cap. 6. Ioannis.

C X X I.

INter Latinos verò, Cyprianus ex hoc 6. cap. probat præceptum de Euchariftia. Hieronymus, Panis, ait, qui de celo deſcendit, corpus Domini eſt; & vinum, quod diſcipulis dedit, ſanguis illius eſt. Sic quoque Ambroſius, Leo, Hilarius, Sedulius, Rupertus, Iſidorus, Gregorius, & Bernardus. Auguſtinus autem, qui aliquibus quandoque dubitare viſus eſt, idem plurimis locis apertiffimè affirmat. Nam de conſenſu Euangelift. cauſam quærens, cur Ioannes non retulerit verba Cœnæ, reſpondet, Quia alibi de corpore & ſanguine Domini, planè & multo vberius diſputauit. Alio verò in loco, Cum loqueretur, (inquit) Dominus de corpore ſuo, ait, Niſi māducaueritis carnem filij hominis &c. Caro enim mea verè eſt cibus. Item, Ferebatur manibus ſuis, quando commendans ipſum corpus ſuum ait, Hoc eſt corpus meum. Aliàs etiam frequenter probat eſſe præceptum de Euchariftia, in iis verbis, Niſi manducaueritis carnem filij hominis, &c.

Cyprianus ſuper oratione Domini, & lib. 1. contra Iudaos, cap. 21. & in 3. cap. 21. & 26. Hier. Quæſt. 7. ad Hebr. tom. Ambroſ. de euchar. Patriarchatum, ca. 9. & de initiatione. Iſidorus, cap. 8. & lib. 6. de Sacram. cap. 1. & lib. 4. de fide, cap. 5. Leo ſermo 7. de ſeruicio. Hieron. cap. 8. de Trinit. Sedulius in cap. 10. & 11. prioris ad Corinthe. Rupertus in cap. 6. Ioan. Iſidor. lib. 1. de Diuini officio, ca. 18. Grego. lib. 7. Moral. cap. 4. Bernard ſerm. 1. de Reſurrect. & ſerm. 1. de Natiuit. Domini. Auguſtinus ſerm. 2. de verbis Apoſtoli. De conſenſu Euangel. cap. 1. in Iſal. 33. Conſo. 1. De peccat. mer. & remiſſ. a. 20. Tom. 7. g. 17. ſuper Leuit. lib. 17. de Ciuit. Dei, cap. 5. In Iſid. Iſal. 58. Adorate ſubtilium, &c. & Traſt. 11. in Ioanne.

C X X I I.

Nec ſacra Concilia de re tam graui tacuerunt: & ex Generalibus quidè, Ephelinum in Epift. ad Neſtorium, ſextum cap. Ioannis, literali ſenſu, de cœna Domini intelligendum eſſe

Concil. Epheſ. Epift. ad Neſt. 7. Cyril. Anathemiſtice 11. ex Conc. Alexand.

eſſe declarat. Idem recitat Cyrillus ex Patribus, Alexandr. & Ephelinis. Docent idem etiam expreſſè Cabilonenſe, & ſecundum Nicænum.

Conc. Cabilonenſ. cap. 6. con. Nicæan. 1. Ath. 7.

C X X I I I.

ADuerſarij demùm vel inuiti, tam claræ veritati contradicere erubeſcunt. Illyricus enim Lutheranorum rigidiffimus, in hoc capite, de reali carnis Chriſti manducatione agi, ingenuè cõfiteatur; imò Melanchthon, & Boguinus Caluinifta idem aſſerunt: quorum poſterior Heſuſium exagitat; quod quamuis id neget, tamen in omnibus Agendis Lutheranorum de Cœna, verba Ioannis 6. cap. adferantur. Nobiſcum etiam omnes Caluiniftæ ſentiunt. Caluinus enim, qui ſecum non bene agi videret, ſi tam aperta Chriſti verba, & toties repetita negaret, totus noſter eſt. Neque ſolum hic de vera carne agi concedit, ſed argumentis quoque multis eos, qui manducare Chriſti carnem, tantùm credere eſſe affirmant, confutat. Sed quàm is apertam, multiplicem, & ſecum pugnantem ſententiam pronunciet, à nobis diſſentire volens, non valens; in quas ſe vertat formas, dum ſcripturis vrgetur apertis; quàm ſibi parum conſtet, dum diuerſis ſatisfacere conatur, caput ſequens indicabit.

Demonſtrat. 26. in Bezaam & Centu. 1. cap. de Caro Domini, & in 2. ca. Ioan. Melanthon in Coſitione, quam niſi Heſtorei. Palet. Boguinus in lib. Exam. doctrine Heſuſii.

Calvin. lib. 4. Inſtit. cap. 17. à parag. 5. uſque ad 12.

C X X I I I I.

AT quæ, obſecro, puri puti iſti (ſi Dijs placet) Euangelici in Scriptura testimonia inuenerunt, quibus aperto Dei verbo minimè credendum eſſe confirmant? In eodè, inquiunt, ſexto cap. Ioannis, quo Chriſtus ſuam carnem promittit, ait: Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus, & vita ſunt. At quid hinc, quæſo, concludent? Nam Catholicorum nemo, Chriſti verba ſpiritus & vitam continere, & illis, qui ea toto corde credunt, & exequuntur, vitam conferre dubitat. Nequaquam, inquiunt, id dicere vult Chriſtus, cum ait, Verba, quæ ego locutus ſum vobis, Spiritus & vita ſunt: ſed, ſpiritualiter tantùm intelligenda eſſe, quæ in eo capite, de carne ſua manducanda dicit. Id verò probare nunquam poterunt. Sed ſit fanè ita, vt volunt, quòd verba illa ſpiritualiter intelligenda ſint. Nunquid

quid ut Capharnaitæ (quos hinc ob id Christus, Augustino & omnibus Patribus testibus, reprehendit) Christi carnem in frustra conscissam, visibiliter voradam credimus? An non eum carnalem intellectum detestamur? An non spiritualiter, hoc est, invisibiliter comedendam Christi carnem profiteamur? Quid si novis his Evangelicis Christus revelavit, eam sententiam (Verba, quæ ego locutus sum vobis &c.) non propriè, sed Metonymicè intelligendam esse? Durus profectò sensus: revelationi tamen non cedere, impium est. Impiè igitur faciunt Aduersarij, qui carnem Metonymicè, hoc est, panem pro se traditum esse, non docent. Quam enim carnem se daturum Christus ad manducandum promisit, eam ipsam pro mundi vita se daturum affirmavit.

C X X V.

DEinde, si verba quæ ibi locutus est Christus, spiritus & vita sunt, hoc est, spiritualiter intelligenda sunt, iniquè profectò faciunt Calvinistæ, qui non omnia, quæ ibi dixit Christus, sed solum quæ illis placent, spiritualiter intelligenda esse contendunt: cum omnia, quæ ibi dixit, æquè spiritum esse asseruerit. Quod si ita est, spiritualiter profectò carnem suam pro nobis tradidit Christus, non realiter. Sed concedamus illis, verba reliqua Christi intelligenda esse propriè: solam manducationem spiritualiter accipiendam. Cur igitur Cœnam suam ore corporis comedendam censent, si Christus (ut aiunt) non realem, sed spiritualem tantum præcepit manducationem?

C X X V I.

Calvinus in cap.
6. Ioann.

Orig. Hom. 7. in
Leuit. & 16. in
Nume. Tertull.
lib. de Resurrect.
carum. Cyprian.
sermone de Cœna
Domini. Cyrill.
Hier. Catech. 16.
Chryst. hom.
49. in Ioannem.
Cyrill. Alex. li. 4. in Ioan. cap. 32. August. in Psal. 38. & Serm. 2. de verbis Apost.

Perhorrescit sanè hoc loco animus, blasphemam Calvini vocem proferre, qua spirituali suæ manducationi subsidium adferre conatus, *Carnem Christi*, ait, *mortuum Adami semen, nihilq; nobis prodesse, nisi extrinsecè à fide, & spiritu nostro excite- tur: idq; Christum docuisse, cum dixit, Caro non prodest quicquam, spiritus est qui vivificat.* Certè Origenes, Tertullianus, Cyprianus, Cyrillus Hierosolymitanus, Chryostomus, Cyrillus Alexandrinus, & Augustinus, ea verba de Capharnaitarum carnali sensu, dicta esse firmissimè comprobant. Quod si ita est, quanta

quanta blasphemia id ad Diuinam Christi carnem transferrant, viderint infelicis huius doctrinæ inventores. Quod nunc paucis explicare conabor.

C X X V I I.

Post celeberrimam illam Petri confessionem, Tu es Christus, filius Dei vivi, respondet Christus; Caro, & sanguis non revelavit tibi: quia nimirum ad cœlestia, ac quæ naturam superant, sensumque excedunt, sensus & humana ratio (quam per carnem intellexit) non modò non prodest quicquam, sed etiam obest interdum. Nec alio profectò sensu Paulus dicit; Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei: nisi ut indicet, carnalem hominem, qui sensu & humana ratione meritur omnia, nunquam ad ea, quæ sensus & humanæ rationis modum captumque excedunt, peruenire posse. Contra, idem Apostolus, Litera (inquit) occidit, Spiritus autem vivificat: quia non carnalis sensus, non humanæ rationis prudentia, sed Spiritus Sanctus est, qui supernaturalium mysteriorum docet veram intelligentiam. Carnalem igitur sensum Capharnaitarum, qui quòd alium modum manducandi carnem Christi capere non poterant, quàm visibilem carnem laniando, & in particulas scissam vorando, modum eum reprehensurus Dominus, quid apertius dicere poterat, quàm Caro non prodest quicquam, ad hæc, scilicet, Diuina mysteria capiendæ? Propterea, inquit, dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit illi datum à patre meo. Quem sensum citati patres omnes amplectuntur.

C X X V I I I.

Sed concedamus Aduersarijs, cum Athanasio & Augustino, Scarnem ex se nihil prodesse: sed idne de Christi carne, Diuinitati vnita, dicere audebunt? Calvinus certè de eo errore Zwinglium grauissimè reprehendit. Quid Ephesinum Concilium proferam, quod de eadem blasphemia Nestorium damnat, & quidem meritò: nam qui, hoc Christi verbum, Caro non prodest quicquam, asserit de eiusdem Christi carne intelligi oportere, non solum Diuinitati iniurius est, sed totam Christianam religionem funditus euertit. Quo enim redempti sumus,

H nisi

Athana. in illud,
Qui dixerit ver-
bum in Spiritum
sanctum. Augu-
lib. 10. de Cœna-
tate Dei. ca. 24.
Calvin. in cap. 6.
Ioan. semel.
Ephes. Epist. ad
Nestorium. Cy-
rillus Anathe-
matismo 2.

nisi carne Christi? Quo Ecclesia fundata, nisi eius sanguine? Quo nutrita, & confirmata, nisi eodem sanguine, & carne Christi? Quid si & hoc etiam illis concedamus? Quid tandem inepti homines contra Ecclesiam concludent, cum etiam Diuinitati unitam Christi carnem nihil prodesse, obesse plurimum, si indigne, hoc est, sine fide, & poenitentia suscipiatur, doceat & praedicet Ecclesia?

C X X I X.

AT parit istis difficultatē articulus ille Symboli, quo Christum ad dexteram Patris sedere, venturumque in fine mundi ad iudicandum confitemur. Quasi verò promissionem eius de danda carne sua, quominus eam impleat Christus, factio ad dexteram Patris impediatur; cum & ibi eum esse posse, & hic esse, ne ipsi quidem Aduersarij negare publicè audeant. At hinc se discessurum Christus affirmat. Fateor: quæro tamen simul, an eundem Christum mentitum putent, quando alibi se vsque ad seculi consumationem nobiscum mansurum promittit? Cum enim vno in loco dicat, se non mansurum; alibi promittat se mansurum: nisi quidam modus sit, quo nobiscum maneat, & simul tamen suo modo recedat, alterum horum falsum esse, necessariò fatendum erit. Concedunt illi perlibenter, secundum humanitatem discessisse: secundum verò Diuinitatem nobiscum manere Christum. At absurdum in primis est dicere, Christum Apostolis in suo vltimo discessu, tanquam magnum aliquod donum promississe, non discessurum se ab eis secundum Diuinitatem, quæ vbique necessariò est, quaque nec recedere potuit, nec accedere.

C X X X.

Sed demus Aduersarijs, hoc etiam aliqua ratione dici posse: Sillud enim tantummodò volui (quod necessariò concedere debent) ineptam esse consecutionem, Discessit Christus, non manet igitur: nisi intelligant illum, eo modo, quo discessit, non manere. Fateor ergo Christum carnis suæ visibilem praesentiam, qua se in fine mundi, cum potestate magna, & maiestate, omnibus conspicuum rediturum promissit, discessisse: nego tamen

men quenquam, nisi stupidum, inferre posse ex eo, Ergo Christi caro hic manere non potest, secundum praesentiam inuisibilem. Hæc sunt verba, ait Christus, quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum. Quid, quæso illud est, Cum adhuc essem vobiscum? Neque enim tunc, cum eos alloquebatur, poterat non esse cum eis. Aderat nimirum eis verè, praesentia corporali: aberat tamen eo modo, quo antea eis adesse solebat, dum in carne mortali cum ipsis quotidie versaretur.

C X X X I.

Nec profectò minus stultum, quàm impium Calvinianum illud est: *Christus ait (sic enim argumentatur) Palpate, & videte, quia Spiritus carnem & ossa non habet. Sententia igitur Christi, carnis veritas probatur ex eo, quòd palpari possit, & videri. Aufer ergo ista, & caro esse desinit. Quis autem in Cœna, carnem aut videt, aut palpat? Equidem non potuit clariùs fateri homo ineptus, nihil se, nisi quod oculis videat, manuque palpet, hoc est, nihil omninò credere velle: verbaque Christi omnia, quæ sensuum captum excedunt, peruertenda esse. Nam si rectè ex eo, quod non videtur, nec palpat, inferre licet; Ergo non est: cum ea, quæ fides Catholica docet, nec palpari possint, nec videri: neque vera esse, neque credenda, non minùs rectè concluderemus. Negare igitur oporteret & Deum esse; quia is nec videri potest, nec palpari. Rectè ergo, vt Christus fecit, affirmatiuè concluditur: Palpatur caro, ac videtur: ergo est caro, non spiritus, qui nec palpari, nec videri potest. Negatiuè tamen, quis vnquam præter atheum Calvinum intulit: Non palpat, nec videtur Christi caro: ergo non est. Quod vel ex illa argumentatione eiusdem Christi Domini nostri apparet, qua ex eo, quia miranda viderunt Iudæi, infert, credere eos debere: cum tamen perperam negant lo inferatur: Qui non viderunt miracula, eos credere non debere: Cuius consecutionis falsitas vel inde magis apparet, quòd Christus ipse contra beatos eos appellat, qui non viderunt, & crediderunt.*

C X X X I I.

Demum illud vltimum est eorum praesidium, *Quod Christus*
H 2

stus accepit, fuit panis: ergo quod dedit, fuit panis; non igitur corpus ipsius. Non perhorrescunt impij, inepto sophismate Christum apertè mendacij arguere. Nam quod Christus ait esse corpus suum, quod tradendum erat pro nobis, ipsi bello hoc argumento, non esse corpus Christi, quod tradendum erat, sed panem, corporis signum, concludunt. Pudere saltem illos deberet puerilis profus fallaciæ. Non enim aliter inferunt, dum sic argumentantur, Christus accepit panem naturalem, panem igitur naturalem dedit: quàm si ita concluderent, Petrus emit carnes crudas, carnes igitur crudas comedit. An non potuit carnes Petrus emere crudas, coctas tamen in mensa apponere? Cur ergo non licuit Christo, panem accipere naturalem, consecratum tamen, hoc est, factum corpus suum, porrigere? Quod si licuit, ut inficiari non possunt; quàm stultè ergo inferunt ex eo, quod potuit facere, & non facere, necessàriò non fecisse, imò nec facere potuisse?

PARS SECUNDA.

Conciliorum vniuersalium, & Sanctorum Patrum auctoritate, ac miraculis editis, presentia corporis, & sanguinis Christi in Eucharistia confirmatur.

ASSERTIO CXXXIII.

IAM verò, quid in Orbe vniuerso, ad nostra vsque tempora, ea de re fide tenendum, Generalia Concilia, proposuerint, videamus. Ac Nicæna quidem prima Synodus (cuius sententiam ipsi etiam Sacramentarij, in sui erroris defensionem mutilam, adferre solent) *Hinc etiam* (inquit) *in Diuina mensa ne humiliter intenti simus ad propositum panem, & calicem: sed attollentes mentem, fide intelligamus* (huc vltq; citant Aduersarij, reliqua tacent) *in sacra illa mensa, agnum illum Dei, tollentem peccata mundi, incuriente à Sacerdotibus immolatum, & pretiosum illius corpus, & sanguinem nos vere sumentes credere, hæc esse nostræ resurrectionis symbola. Propter hoc nec multum accipimus, sed parum; ut sciamus, quod non satietate, sed sanctimo-*

In Doctrina, qua
dialectice dicitur.
Referuntur
in Vaticano, &
citatur a Cal.
contra nos, lib. 4.
Instit. ca. 17. pa-
ragr. 36. & ab
Oleo ampul. in
Dialogo contra
Nathanaiem,
& a Bogum, li.
contra Nestorium.

nia sancti simus. Quæ verba manifestè declarant, Christum non solum esse in celo, sed etiam in Eucharistia à Sacerdote immolari: Eucharistiam verò, non esse signum corporis, sed ipsum verum Christi corpus. Et in Canone quodam eiusdem Concilij: *Peruenit, inquit, ad sanctum Concilium, quòd in quibusdam locis, Presbyteris gratiam communionis Diaconi porrigant. Hoc neque Canon, neque consuetudo tradit, ut ij, qui offerendi Sacrificij non habent potestatem, his qui offerunt, corpus Christi porrigant.* Vbi quid clarius dici potuit, quàm quod porrigitur, esse corpus Christi? Concilium Ephesinum verò sic ait: *Sanctificamur, participes pretiosi corporis & sanguinis Christi effecti, non ut communem carnem percipientes, quod absit, sed sicut Diuinam & viuificatricem.* Cyrillus autem, qui illi Concilio præfuit, hoc decretum adeo clarè de vera & reali præsentia corporis Christi in Eucharistia accipiendum esse vbique docet, ut Caluinus, quid responderet, aliud non inuenerit, quàm Cyrillum Hyperbolicè fuisse locutum. ^a Sexta generalis Synodus, sic habet: *Quicumque de calice sacramento, quo sanguis Christi recipitur, aliud biberit præter Christi sanguinem, deterrendus est exemplo Balthasaris, qui profanans vasa sacra, vitam amisit, & regnum.* Verus igitur ex calice hauritur sanguis, & tactu sanguinis veri, calix facer efficitur: *Nemo unquam, inquit Septima Synodus, Apostolorum, aut Patrum ait, imaginem corporis Christi esse incuruentum Sacrificium corporis Christi, quod à Sacerdote offertur, sed esse ipsum corpus, & ipsam sanguinem.* Nam is, qui audiuit à patre, ait, *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis.* Item, *Accipite, edite, hoc est corpus meum: non autem dixit, Hæc est imago corporis mei.* Et paulo infra: *Demencia est asserere, corpus & sanguinem Christi in Eucharistia, esse imaginem corporis Christi, non corpus.* Item: *Ante consecrationem, non nisi corpus Domini & vocatur, & esse creditur.* Quid verò expressius dici vnquam potuit, quàm quod Concilium Lateranense omnium maximum (vtpote mille Episcoporum) definiuit: *Sub speciebus panis & vini, corpus & sangui-*

Canem. 14. vel
secundum antiqum
exemplum, 18.
qui Canon veni-
unt ad hunc
in isto Concilio
Arctato.

In Epistola ad
Nestorium.

a In vltima ad-
monitione ad
Vestryalium.
b Cap. 3.

Actione 6.

Cap. 1.

a Sub Nicolau
1. Gregorio 7.
b Sub Leone 9.
c Sub Valeriano 2.
d S. R.
e S. R.
f S. R. 13. Ca.
non 1.

nem Christi veraciter contineri? Ut mittam interim, breuitatis causa, Concilia Romana duo^a, item Vercellense^b, Turonense^c, Constantiense^d, Florentinum^e, & Tridentinum^f.

C X X X I I I.

Hanc eandem Catholicam doctrinam, sacri Ecclesie Doctores, & Patres, omni progressionem temporum, multis ac manifestis literarum monumentis confirmarunt. Atque ut ab ipso Apostolorum tempore ordiatur, primus Christi discipulus, & Apostolus Andreas, precipiente Aegea, ut idolis sacrificaret, respondit, *Se in altari Omnipotentis Deo quotidie sacrificare agnum, qui cum sacrificatus est, & verè manducatus à populo, tamen integer, & viuus manet.* Iacobus Apostolus, panem Eucharisticum ostendens, Agnum Dei, filium Patris, qui tollit peccata mundi, multatum pro mundi vita, & salute, adorandum proponit: eundemque panem distribui, sed non diuidi, fidelibus dari, sed non consumi docet. *Corpus & sanguinem Christi* (ait Martialis vnus ex 72. Christi Discipulis) *in vitam aeternam offerimus: & quod Iudei per inuidiam immolauerunt, nos causa salutis in ara sanctificata proponimus.* Item: *Esca corporis Christi, & animas nostras viuere facit, & corpora.* Abdias verò, & ipse Apostolorum discipulus, certamen Matthæi Apostoli describens, ait: *Post Missam retinuit se, ut iuxta altare, ubi corpus Christi ab eo fuerat cōfectum, illic Apostolicum Martyrium exultaret.* Ignatius Ioannis discipulus, hoc Sacramentum, modò panem Dei, panem cœlestem, panem vitæ; modò carnem Christi filij Dei viui, qui natus est ex femine Dauid, vnam carnem Domini Iesu, vnum panem totius Ecclesie, pro omnibus fractum, modò gloriam Dei, per quam potestates Sathanæ expelluntur, medicamentum immortalitatis, carnem Saluatoris, quæ passâ est pro peccatis nostris, appellat. Dionysius Areopagita Pauli discipulus, *Per veneranda mysteria, Sancto altari imposita, Christum signari, & sumi,* asseuerat: & *Pontificem sancta & augustissima mysteria conficere, & veneranda opera signis, reuerenter ostendere, deinde adorare, petendo, ut aperto lucis suæ fulgore, spirituales oculos sui populi impleat.* Clemens Romanus, Petri discipulus, *Post oblatum Sacramentum,*

mentum, singulos Christianos, cum timore & pudore, tanquam ad Regis corpus accedere, & in fragmentis Eucharistie diligentem curam adhibere, admonet. Quæ ex ore Petri iubentis, se accepisse testatur.

C X X X V.

Nec obscurius secundi seculi Patres sunt locuti. Anacletus enim, qui Sacerdotij ordinem à Sancto Petro accepisse se dicit, *Sacerdotes sacri Dominici corporis tractatores* vocat. Alexander Pontifex *Oblationem, quæ omnes excellit, (quia in Sacrificiis nihil maius esse potest, quam corpus & sanguis Christi) docet, ab omnibus venerandam esse, ut eius, cuius corpus & sanguis conficitur, passio celebretur.* Iulianus Martyr, *Cibum illum, inquit, Eucharistie, qui per preces sermonis, quem à Christo accepimus, consecratus est, ipsius Iesu Christi incarnati carnem & sanguinem esse, sumus edocti. Quia Apostoli in Commentarijs suis, quæ Euangelia dicuntur, ita sibi Christum dixisse tradiderunt.* Thelephorus, *Sacerdotes, proprio ore, Domini corpus conficientes, audiendos, & timendos esse asserit.* Pius Primus, *Si de sanguine Christi aliquid stillauerit in terram, lingua lambi, & Sacerdotem quadraginta dierum pœnitentiam agere iubet.* Irenæus Christum ex creatura panis, & ex calice, per gratiarum actionem, corpus & sanguinem suum fecisse, conficitur: atque ex corporis Christi veritate in hoc Sacramento, contra infideles, incarnationem, & Diuinitatem Christi, & resurrectionem carnis, luculenter probat. Nec aliud hac de re sentit Tertullianus, cum sic scribit: *Caro abluatur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecretur: Caro corpore & sanguine Christi vescitur, ut anima de Deo saginetur.* Quemadmodum enim illa Sacramenta, quæ primo loco ponit Tertullianus, verè corpus ipsum, & animam attingunt: ita etiam corpus Christi, non animæ tantum, sed ipsius quoque corporis cibus est. Aliis verò locis, panem nostrum Christum appellat: & infidelibus hoc Sacramentum ostendere, nefas esse reputat, quia panem hunc non qui dicitur, hoc est Christum, sed panem communem esse credunt: denique corpus Christi verum, etiam manibus eorum, qui idola, ut ab alijs adorentur, fabricant, contrectari dicit.

Epistola 2.

Epistol. 1. quare esse Alex. m. Conc. Trinitate, can. 19. affirmat.

A. v. g. 2. ad Antoninum Primum.

Lib. 4. cap. 32.

Lib. de resurrectione carnis.

Lib. de Oratione lib. 2. ad V. orienti. de Idolatria, & lib. 4. contra Marcionem.

Quid

Trenkleri A. dicitur discipuli S. And. es, in vita eisdem.

In Liturgia.

In Epist. ad Burdigalens. cap. 3.

Cap. 4.

Lib. 7. Historiarum certissima Apostolica.

In Epistola ad Rom. Philadelp. Epheios, & Smyrnenses, teste Theodor. Dialo. go 3.

De Eccl. off. Hierarchia cap. 3. paragr. 3.

Lib. 2. constitut. Apostol. cap. 61.

Homil. 6. in de-
uer. or. H. uil.
38. in Lucam. li.
8. contra Celsum.
H. uil. 7. super
Nauar. H. uil.
2. 11. 7. 12.

Serm. de carne
Domini, & serm.
5. de lapsu.

Quid verò tertij seculi Patres, & Doctores senserint, ex plu-
rimis, vel duorū, aut trium testimonium docebit. *Quam-
do vite*, inquit Ongenes, *pane, & poculo fructus, manducas, &
bibis, corpus & sanguinem Domini, tunc Dominus sub tectum
tuum ingreditur.* Item: *Anna in enigmate cibus erat: nunc
autem in specie caro verbi Dei verus est cibus.* Et alio in loco: *Non,
ut olim sub Ato'e, extruuntur altaria, cruore pecudam aspersa,
sed pretioso Christi sanguine ornata.* Cyprianus verò plurimus
est in asserenda hac veritate: sed breuitatis causa, fat fuerit,
vnum aut alterum locum produxisse. *Dominus*, inquit, *vsque
hodie hoc sanctissimum, & veracissimum suum corpus creat, &
sanctificat, & benedicit, & pie sumentibus diuidit.* A paulo in-
ferius: *Quod non statim Domini corpus inquinatis manibus acci-
piat, & ore polluto sanguinem bibat sacrilegus, Sacerdotibus irasci-
tur.* Et ibidem: *Vis infertur corpori Domini, & plus in Domi-
num manibus, atque ore delinquunt, quam si Dominū negauissent.*

CXXXVII.

Lib. 8. de Tri-
nitate.

Oratione de fide,
apud Theodore
tum Dialog. 3.

Sed & qui quarto seculo floruerunt, Sancti Patres Catholi-
scam hanc veritatem, omnes apertissimis verbis confirmant.
Et quidem Hilarius ex instituto probat, Christum non solum
spiritualiter, sed carnaliter (eo enim verbo utitur) in nobis ma-
nere. *Christus ait, Caro mea verè est esca, & sanguis meus verè est
potus.* De veritate carnis & sanguinis, non est relictus ambigendi lo-
cus. Nunc enim & ipsius Domini professione, & fide nostra, verè
caro est, & verè sanguis est. Et post pauca: *Quod in eo*, inquit, *per
Sacramentum communicatæ carnis, & sanguinis sumus, ipse testa-
tur, dicens: Ego in Patre, & vos in me, & ego in vobis. Si volunta-
tis tantum vnitatem intelligi vellet, cur gradum quendam, atque
ordinem consumanda vnitatis exposuit: nisi, ut cum ille in Patre per
naturam Diuinitatis esset; nos contra in eo, per corporalem eius na-
tuitatem; & ille rursum in nobis, per Sacramentorum inesse myste-
rium crederetur? Athanasius, Per quod corpus, inquit, Pontifex
& Apostolus fuit, per id nobis tradidit mysterium, dicens, Hoc est
corpus meum, quod pro vobis frangitur, & sanguis noui Testamen-
ti, non*

ti, non veteris, qui pro vobis effunditur. Cyrillus Hierosolymita-
nus: *Non panem, inquit, iubemur gustare, sed quod sub speciebus pa-
nis est, corpus Christi.* Iubet idem fidelibus, quando communi-
cant, sanctificare oculos, tam sancti Corporis contactu; & caue-
re, ne quid decidat. *Si quidem enim, inquit, amittas, hoc tanquam ex
proprio membro amiseris.* Item: *Cum Christus ipse sic affirmet, Hoc
est corpus meum, quis dubitare deinceps audeat? Ac eodem confir-
mante, & dicente, Hic est sanguis meus; quis unquam dubitet, esse
illius sanguinem? Et paulò post: In specie panis dat nobis corpus, &
in specie vini dat nobis sanguinem. Sic enim efficimur Christiferi,
hoc est, Christum in corporibus nostris ferentes, cum corpus eius, &
sanguinem in membra nostra recipimus. Sic secundum B. Petrum,
Diuinae naturæ consortes reddimur, & (ut idem Cyrillus, paucis
interiectis, dicit) Christi concorporei, & consanguinei.* Ephrem
verò adhortans Christianum hominem, quomodo accedere
debeat ad Eucharistiam: *Esto fidelis, inquit, & innocens, parti-
cipa immaculato corpori Domini tui, fide plenissima certus, quòd
agnum ipsum integrè comedis. Hoc sanè excedit omnem admiratio-
nem, & omnem mentem, quod fecit nobis Christus.* Ignem, & Spi-
ritum manducandum, ac bibendum præstitit carne vestitis,
corpus scilicet, & sanguinem suum. Gregorius etiam Nyffe-
nus, *Panis, ait, qui de celo descendit, non incorporea quadam res est.
Quo enim pacto res incorporea corpori cibus fiet? Res verò, quæ in-
corporea non est, corpus omnino est. Huius corporis panem, non ara-
tio, non satio, non agriculturalum opus effecit. Quid verò hinc eui-
dentiùs sequitur, quàm panem hunc non ex terra ortum, esse
non fidei cibum, sed ipsam Christi carnem? De qua alio in loco
expressè, ita concludit: Quamobrem rectè nunc Dei verbo sancti-
ficatum panem, in Dei verbi corpus credimus immutari.* Nazianze-
nus item: *Absque confusione, inquit, comede corpus, & sanguinem
bibe, si vitæ desiderio teneris: neque sermonibus, qui de carne habentur,
fidem deneges.* Quid verò Hesychius, an non dilucidè idem
attestatur? *Sancta sanctorum, inquit, sunt propriè, Christi myste-
ria, quia ipsius sunt corpus, de quo Gabriel ad virginem dicebat,
Quod nascetur ex te, Sanctum vocabitur. Per ignorantiam myste-
ria perçè-*

Catehesi 4.
Mystagogia.

De natura Dei
non perferenda-
da, cap. 1.

In vita Moysi.

Serm. Catechisti-
co, de Diuini Sa-
cramentu.

Oratione in san-
ctum Pascha.

In cap. 22. Le-
uitici.

ria percipit, qui nescit, quia corpus hoc, & sanguis est Christi, secundum veritatem. Sed inter hos omnes clarissime Ambrosius: Panis iste, inquit, panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de pane sit caro Christi. Et paulo post: Ergo, tibi ut respondeam, non erat corpus Christi ante consecrationem, sed post consecrationem, dico tibi, quod iam corpus est Christi. Et iterum: Antequam consecretur, panis est; ubi autem verba Christi accesserint, corpus est Christi. Et alibi, cum dixisset, Vera caro, (sicut ipse dixit) quam accipimus, & verus est potus, sibi que ipse obiecit, Fortè dicas, quod discerunt tunc temporis etiam discipuli Christi, audientes dicentem: Nisi quis manducaverit carnem meam &c. Quomodo vera? Qui similitudinem video, non video sanguinis veritatem: respondet primò, Tam se dixisse de sermone Christi, qui operatur, ut possit mutare, & conuertere naturam: deinde addit, Christum idèo reliquisse similitudinem, seu speciem panis, ne cruoris species horrorem generaret. Insignis verò admòdum, & quàm Ecclesiæ filijs plausibilis, tam ingratus, & lucuosus fidei hostibus est Operati Mileuitani locus, quo Assertionem hanc concludam. Quid est tam sacrilegum, inquit, quàm Altaria Dei, in quibus & vos (Donatistas alloquitur) aliquando obtulistis, frangere, radere, remouere? Quid enim est Altare, nisi sedes & corporis, & sanguinis Christi? Et non multò post: Quid os offenderat Christus, cuius illic, per certa momenta, corpus & sanguis habitabat? Iudæi intulerunt manus Christo in cruce: à vobis percussus est in Altari.

C X X V I I I.

Nec desunt multi sancti & doctissimi Patres, qui quinto Ecclesiæ Christianæ seculo floruerunt, ex quibus tres tantum in medium proferam, quorum auctoritas tantum pondus, & momentum habet, ad realem Christi in Eucharistia præsentiam stabiendam, ut illis solis comparatæ, omnes Aduersariorū naniæ, instar fumi euanescent. Ecce Christum, inquit Chryostomus, quem cupis, manducas: seipsum tibi tradit, ut tangas, & intra te habeas. Non sufficit ipsi hominem fieri, & crucifigi, verum etiam nobis seipsum miscuit, neque id fide solum, sed etiam re ipsa.

Lib. 4. de Sacramento, cap. 4. & 5.

Lib. 6. de Sacramento, cap. 1.

Lib. 6. contra Donatistas.

Homil. 60. ad populum Antiochenum, & Homil. 83. in Mattheo.

re ipsa. Quos radios solares non deberet excedere manus illa, qua hanc carnem pertractat: os, quod igne spirituali impletur: lingua, que cruentatur hoc admirabili sanguine? Et alibi: O miraculum, o Dei benignitatem. Qui cum Patre sursum sedet, in illo ipso temporis articulo, hominum manibus pertractatur. Et in illa verba, Calix, cui benedicimus, nonne communicatio &c. Horum verborum, ait, huiusmodi est sententia: In calice, id est, quod de latere Christi profluxit. Demum (ut alia quàm plurima eius loca omittam) Præsens, inquit, Iudas erat, Christo dicente, Hic est sanguis meus. Dic Iuda, hicne est sanguis, de quo antè cum Phariseis pacta fecisti? Iudas triginta denarius paciscitur, ut Christum vendat: & Christus ei sanguinem, quem vendidit, offerebat. Quid verò Hieronymus? An non satis apertè Catholicam hanc veritatem asseruisse videtur? Nos audiamus, inquit, panem quem frangit Dominus, esse corpus Domini: ipse dicente ad Apostolos, Hoc est corpus meum, & calicem illum esse, de quo locutus est, Hic est sanguis meus. Et paulo post: Ipse est conuiuium, & conuiuium, ipse comedens, & qui comeditur, illius bibimus sanguinem &c. Et super illa verba Osæ, Ego quasi nutritus Ephraim, post multa commemorata beneficia Dei, hoc etiam inter cætera numerat: Declinans, inquit, ad eos, deserens regna calorum, ut cum eis vescerer, dedissem corpus meum, ipse cibus, & conuiuium. Et super illud Psalmi, Dat escam esurientibus, hæc verba orationis Dominicæ inducens, Panem nostrum quotidianum &c. Putet, inquit, aliquis, quod panem dicat de mysterijs; & hoc quidem accipimus, quia vera caro Christi est. Quis verò Augustino inter omnes Patres, in hoc fidei articulo explicando clarior est, & frequentior? Quem tamen Caluinus impudenter totum suum esse, iactitare non veretur. Ponderemus ergo illius verba, ut palàm omnibus perfidi hominis mendacia innotescant. Fideles, inquit Doctor sanctissimus, in Sacramento eundem sanguinem bibunt, quo redempti sunt. Accesserunt Iudæi ad Christum, ut crucifigerent: nos ad eum accedamus, ut corpus, & sanguinem eius accipiamus. Illi de crucifixo tenebrati sunt: nos manducando crucifixum, & bibendo illuminamur. Attendite fratres, verè magnus Dominus &c.

Lib. 3. de Ascensione, 1. Cor. 10.

Homil. de prodicione Iudæ.

Ad Euilium quasi. 2.

In cap. 11. Osæ.

Psalm. 74. 5.

Lib. 4. Infitur. ca. 17. par. 28.

Lib. 11. contra Faust. cap. 10.

Super Psalm. 33.

Ibidem.

In Psalm. 65. *pus &c. qui nobis dedit manducare corpus suum, in quo tanta percussus est. Fusus Domini sanguis datus est homicidis, ne dicam, Deicidus: & ipsum sanguinē, quem per infantiam fuderunt, per gratiam biberunt. Sanguis pro infantibus fusus, priusquam funderetur, in Sacramento datus est, dicente Domino, Hic est sanguis meus. His, qui crucifixerunt Christum, donatus est sanguis Christi: laet eos ipse, cuius sanguinē fuderunt. Fuderunt precium suum, & biberunt precium suum. Christus in ipsa carne, quam de carne Mariæ accepit, hic ambulavit: & ipsam carnem nobis manducandam dedit. Finis citandi propè non esset, si omnia eius loca essent producenda, in quibus Catholicam hanc doctrinam de Eucharistia profiteretur. Qui tamen plura desiderat, videat librum eius 2. contra Aduers. legis, & Prophetarum, cap. 9. vbi docet, Nos per hoc Sacramentum non tantum unum effici spiritu cum Christo, sed etiam unum carne, iuxta illud Pauli ad Ephesios, Membra sumus corporis eius, &c. Quod idem repetit in Psalmum 39. Legat eundem lib. 3. de Trinit. cap. 10. vbi ait, Pueros etiam agnoscere, id, quod ponitur in altari, esse carnem, qua apparuit Christus mortalis, & sanguinem, qui fluxit ex latere eius perfosso. Et Epistolam 86. vbi asserit, Pecus antiquæ legis, non cecidisse pani, sed corpori Agni immaculati. Denique, quæ habet lib. 2. de peccatorum meritis, & remis. cap. 26. & in Psalm. 100. & Tract. 27. & 31. in Ioannem. Serm. 11. de Sanctis, & 4. de Innocentibus. Serm. 2. & 215. de Tempore. Epistola 116. ad Ianuarium. & libro 50. Homiliarum, Homil. 26. In quibus locis plurima id genus sunt, quæ realem præsentiam corporis, & sanguinis Christi in Eucharistia expressè docent: quæ tamen omnia, breuitatis studio, omittenda censui: si paucis illis, sed apertissimis eius verbis hanc partem concluderem, quibus illud primi Regum 21. explicat: Ferebatur manibus suis. Hoc quomodo, inquit, fieri posset in homine, quis intelligat? Manibus aliorum portatur homo: manibus suis nemo portatur. Quomodo ergo in Dauid intelligatur secundum literam, non inuenimus: in Christo autem inuenimus. Ferebatur enim Christus manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait, Hoc est corpus meum. Ferebat enim*

In Psalm. 65.
De peccato. mar. & remiss. lib. 1. cap. 24.
In Psalm. 93.
In Psalm. 98.
Ephes. 5.
Concione 1. in scripturam Psalm. 33.

enim illud in manibus suis. Ipsa est humilitas Domini nostri Iesu Christi.

C X X X I X.

Superest iam, ut miraculis præsentiam corporis & sanguinis Christi in Eucharistia confirmemus, quæ innumera prope modum, eaque illustria ab initio nascentis Ecclesiæ, ad nostra usque tempora edita sunt: ex quibus ego paucula tantum hic delibare potius, quam recensere constitui. An enim quisquam nudæ ac simplici panis hypostasi ascripserit, ac non potius Christi in Eucharistia præsentiam, cum in manibus Basilij Magni, rem Diuinam agentis, & sacram hostiam adorandam proponentis, perfido cuidam Iudæo puellus miræ pulchritudinis apparuit, quem postea cum carne vera & viua, ab eodem Episcopo in os suscepit? Quid illo mirabilius, quod Sozomenus narrat de muliere, quæ virum fallere volens in Eucharistia sumenda, panem vulgarem loco Sacramenti ex composito sumpsit: quem illa dentibus admotum, & mox in lapidem conuersum ad Chrysostomum Episcopum detulit, & veniam cum lachrymis petijt? An non & illud insigne fuit miraculum, quod Nicephorus de puero Iudæo refert, qui cum reliquiis Eucharistiæ percepisset, in furnum ardentem à patre coniectus, post triduum ira prorsus illæsus repertus, & extractus est, ut ne capillum quidem flamma læserit? Quis verò de antiquissimi martyris Cypriani fide dubitabit? Is inter complura miracula, quæ recenset, & hæc habet: Puellam quandam adultiorem, indignè comunicantem, subito in furorem versam, & ad mortem adactam: & mulierem aliam, cum arcam suam, in qua Domini Sanctum fuit, manibus indignis aperire tentasset, igne inde surgente, deterritam fuisse, ne auderet attingere: alium itidem lapsum, cum partem Eucharistiæ cum cæteris latenter accepisset, Sanctum Domini edere, & contrectare non potuisse; nam cum abijisset è loco, non Sacramentum, sed cinerem ferre se, apertis manibus, reperisse. Ambrosius Satyrum fratrem suum, è naufragio graui, omni alio præsidio destitutum, sola Eucharistiæ vi, ad collum appensæ, ereptum, firmissimè asseuerat. Optatus Mileuitanus refert, Eucharistia à Donati-

Amphilochius in vita Basilij.

Lib. 8. Histor. Euseb. cap. 5.

Lib. 17. ca. 25.

Serm. 5. de lapsis.

In Oratione suæ nobis, de obitu fratris.

Lib. 2. contra Donatistas.

In vita arund.

In Oratioe Janabruia v.d.

In vita eiusdem.

In vita Malachie.

Lib. 1. Dialog. cap. 3.

Lib. 6. de Sacramto.

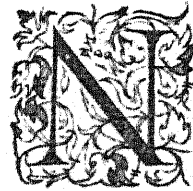
stium Episcopis canibus proiecta, canes Diuina vltione in rabiem actos, eisdem dominos suos, quasi latrones sancti corporis reos, dente vindice laniasse. Palladius ait, Heronem virum sanctum sola Eucharistia, absq; alio cibo, ita sustentatum fuisse, vt non nisi tertio quoque mensē elapso, terrenis alimentis opus haberet: & Ioannem Anachoretam tres annos integros nihil comedisse, sola sacra Eucharistia contentum, quam diebus Dominicis accipiebat. Gregorius Nazianzenus sororem suam Gorgoniam affirmat, cum ad altare, vbi asseruabatur Eucharistia, capite inclinato procumberet, & cum lachrymis oraret, ab infirmitate conualuisse. Nec dissimile est, quod de magno illo Simeone Stilita scribit Theodoretus, quod cum à Basso Presbytero, nimio ieiunio debilitatus, animam agere repertus esset, iamque nec loqui posset, accepta Eucharistia, mox conualuerit, firmusque surrexerit. Narrat & Bernardus Clericum quendam, qui negauit veritatem corporis Christi in Eucharistia, à Malachia excommunicatum respuisse quidem, sed repente fuisse mortuum: & Gregorius, ab Agapeto Romano Pontifice porrecta sacra Eucharistia, cuidam muto redditam loquelam: & Chrysoctomus, diuino cuidam seni concessum fuisse, vt oculis conspicaretur Angelorum multitudinem, Christo in Eucharistia capita inclinantium. Verum longiori narratione supersedendum video. Qui plura miracula desiderat, legat D. Augustinum ad Marcellinum, lib. 22. ca. 8. Gregorium lib. 2. Dialog. cap. 41. & lib. 4. cap. 57. & Homil. 37. in Euang. Chrysoct. in Oratione de S. Babila. Prosperum lib. 4. Prædict. cap. 6. & libro, qui inscribitur, Dimidium temporis, cap. 7. Euseb. Cæsar. lib. 6. Historiæ, cap. 34. Euagrium lib. 4. cap. 35. Niceph. lib. 13. Hist. Ecclesiast. cap. 7. Paschas. lib. De corpore, & sanguine Christi, cap. 40. & sequentibus. Guicmundum lib. 3. Algerum lib. 1. ca. 13. Rupertum Tuitiensis, lib. de incendio oppidi Tuitiensis, ca. 3. 4. & 5. Valdensis lib. contra VVicleffum. Bedam lib. 4. Histor. gentis suæ, ca. 22. Albertum Crantzium lib. 1. Hist. ca. 9. Surium, in Comment. rerum in orbe gestarum, anno 1556. Stupenda sanè est virtus

virtus horum, & plurimorum id genus miraculorum. Quorum pleraque eiusmodi sunt, vt in confirmationem Catholicæ veritatis, de credenda reali Christi in Eucharistia præsentia, edita sint: alia ita exhibita à Deo, vt si Christum in Eucharistia verè & realiter esse negent, concedere cogantur Aduersarij, Deum ad peccatum idololatriæ induxisse homines, aut certè in eo maximè confirmasse. Quod asserere cum impium, & blasphemum sit, panem Eucharisticum, non panem, sed Christum esse, verè in carne, & Diuinitate sua ibi præsentem, vel inuiti fateantur necesse est.

PARS TERTIA.

Probatum eadem Catholica veritas, ex ritibus & consuetudinibus primitiuæ Ecclesiæ.

ASSERTIO CXXX.

Nunc ex Ecclesiæ primitiuæ ritibus eandem Christi veram, & realem præsentiam in Eucharistia confirmemus. Principiò, An non execranda idololatria est, panem pro Deo adorare? At Eucharistiam iam inde ab Apostolorum temporibus, ab Ecclesiâ vniuersa Diuinis honoribus affectam esse, suo loco, cum de adoratione agemus, fusè ostensuri sumus. Nunc id, vel orationes illæ, quibus tam sacerdos, quam populus Eucharistiam inuocârunt, primis illis quingentis annis, attestentur. Floruítne, obsecro, Chrysoctomus ante 1000. annos? Non negabunt credo. At is de Eucharistia sic loquitur: Pontifex exaltans panem sanctum ait; Sancta sanctis. Deinde in genua pronoluti adorant Sacerdos, & Diaconus, dicentes: Deus propitijs esto mihi peccatori: quos sequitur populus. Quid verò illo antiquior Basilius? An non eadem ferè verba, orationes præterea eas, quibus Eucharistia tam antè, quam post eleuationem inuocabatur à sacerdote, & populo, Apostolica traditione, ad nos deriuatas affirmat? Ex quibus hæc vna est: Respice Domine Iesu

In sua Liturgia.

In Liturgia.

Lib. de Spiritu sancto cap. 25.

Iesu Christe, qui supra cum patre sedes, & hic visibiliter nobiscum es &c. Sed ut rem altius repetamus. Origenes Apostolorum temporibus vicinus, suscepturis cœnam Domini Christianis, in more fuisse affirmat, Eucharistiam his verbis excipere: *Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum.* &c. Quem morem vsque in hodiernam diem seruat Ecclesia. Certe Areopagita, qui Paulum sæpe sacram Cœnam celebrantem vidit, *Sacrificat*, inquit, *Pontifex Diuinissima, & in sublime ante oculos ponit, eadem ab eo laudata dona prorsus Diuina ostendens.* An Apostolos requirunt? At omnia iam dicta, ab ipsorum institutione fluxisse, demonstrat Iacobi Liturgia. Ea enim, quam cæteri per partes narrant, iste complexus est omnia. *Cum peruenitur* (inquit) *ad communionem, dicat sacerdos, cum timore in altum tollens donum: Sancte, Sancte, qui in sanctis requiescis, Domine sanctifica nos: & populus respondeat, Unus Sanctus, vnus Dominus, vnus Christus benedictus, qui venit in nomine Domini, Deus Dominus, & apparuit nobis.*

C X L I I.

Pius primus ca. 3. suorum Decretorum apud Burcharth. lib. 5. cap. 47. Concil. Arelatense, ann. 451. Grati. de Consec. D. 2. cap. 5. Qui bene. Conc. Tolos. 3. Can. 11. Concil. Matiscon. 2. Can. 6. a Lib. de Corona militu. b Epist. 2. c Homil. 13. in Exodum.

Quod si non est corpus Christi in Eucharistia, sed merus panis; cur quæso tam grauem pœnam Concilium Ilerdense, anno 500. celebratum, imponit Clerico, corpus Christi dispensanti, vel vasa officio deputata contrectanti, qui non abstinerit ab omni sanguine humano, & hostili, vt duobus annis officio & communiōe priuatus, vigiliis, ieiuniis, & orationibus pœniteat? Cur idem facit Pius primus Pontifex, & Martyr, & Concilium Arelatense, Toletanum tertium, Matisconense secundum, quæ ante annos 1000. vt minimum sunt celebrata? *Cur tantopere affligebantur olim Christiani (vt Tertullianus refert) si vel mica decuteretur in terram consecrati panis? Cur cum tanto timore & tremore, Clemens Romanus (iussu, vt ipse testatur, S. Petri) reliquias vel minimas Consecratorum iubet custodiri, grauique anathemate feriri eum, cuius negligentia aliquid earum, vel in terram caderet, vel minus decenter tractaretur? Cur doctissimus Origenes scribit: *Nostis qui Diuinis mysterijs interesse consueuistis, quomodo, cum suscipitis corpus Do-**

mini,

*mini, cum omni cautela & reuerentia seruat, ne ex eo parum quid decidat, vel consecrati muneris aliquid delabatur? Reos enim vos creditis, & rectè creditis, si quid inde per negligentiam decidat. Nec multò post hunc, Cyrillus Hierosolymitanus: *Accedens ad communionem* (inquit) *sinistram veluti sedem quandam subijcias dexteræ, quæ tantum Regem susceptura est, & concaua manu suscipe corpus Christi. Ne cadat autem aliqua mica, diligenter prouideas: & cum adhuc est in ore tuo, manibus attingas, & oculos, & frontem, & reliqua sensuum organa consecra. Cur Augustinus *Quanta sollicitudine* (inquit) *obseruamus, quando nobis corpus Christi ministratur, vt nihil de nostris manibus ex ipso in terram cadat? Cur Chrysostomus tam acerbè conqueritur, quòd per tumultum, in militum vestes sanctissimus Christi sanguis effusus sit? Quod facit etiam ob simile causam, Athanasius, & Victor Vticensis.***

C X L I I.

Cur tandem non Sacramentum modò ipsum, sed & vasa, quibus ministratur, in tanto honore habita sunt, vt non nisi sacratis ministris, ea liceret attingere? Quod non modò *Sixtus primus, qui ante 1400. annos vixit, & non multò post eum Stephanus primus Papa, & Martyr, sed & Apostoli ipsi præceperunt. Cur verò Athanasius in iudicium, tanquam sacrilegus vocatur, quòd calicem confringi iusserit? Cur Nazianzenus & Optatus ferè iisdem verbis exclamant: *Facinus geminatum est, dum fregistis calicem Domini sanguinis portatorem. O facinus nefarium, scelus inauditum? Cur Chrysostomus, *Auderet quisquam, inquit, sacris vasibus ad aliam rem vti? Et alibi: *Ansus est Iulianus impuris manibus sacra attingere, & subito secuta est Diuina ultio. Quid sibi vult illud Hieronymi: *Discant qui ignorant, eruditi testimonio, quam maiestate sacri calices, & velamina sint colenda? Et illud ibidem: *Templa, altaria, vestes, calices, & id genus alia, propter consortium corporis Domini, magna reuerentia coluntur. Quid illud Prudentij, verba Gentilis Præfecti referentis, quem sacris Christianorum exprobrantem inducit:******

*Argenteis scyphis, ferunt,
Fumare sacrum sanguinem,*

K

Aurog,

*Cateches. 8.
Mystagogia.*

*Lib. 50. Homil.
Homil. 26.*

*a Epist. 1. ad Innocentiu Papam, qua extat apud Nicephor lib. 13. cap. 19.
b Athanasius in vita Anthony. Victor, li. 1. persecutonij Vvandalica, ca. 30.*

c Sixtus Epist. 2. Stephanus Epist. 1. Clemens lib. 8. const. Apostol. cap. 27.

** Socrates lib. 7. Histor. cap. 10. Athan. in Apolog. 2. & in Epistola Cœ. Alexand. vbi hæc historia narratur. a Nazian. Oratione de Ariano. Optatu lib. 6. contra Donatist. b Homil. 4. in Epist. ad Ephes. c In Oratione de S. Babila. vide Socrum. li. 5. cap. 7. & Theod. li. 3. cap. 12. & 13. d In Epistola ad Theophil. Alexandrinum. e In vita S. Laurentij.*

*Auroq; nocturnis sacris
Ad stare fixos cereos.*

Siricius Epistol.
ad Iuven. cap. 7.
Hier. lib. contra
Iovinianum.
Ambros. in 1. ad
Timoth. cap. 3.

Denique, quam aliam ob causam Siricius, & eius æquales, Hieronymus, & Ambrosius tradunt, *Ipsam Sacerdotum, ministrorumq; sanctificationem, inunctionem, castitatem, ac totius vite sanctitatem instituta, & mandata esse, quam ut sancte tractent sanctissima Sacramenta?*

CXLIII.

QUAM verò indubitata semper antiquitatis fuerit realis Christi in Eucharistia presentia, vel ex eo colligitur, quòd in primitiva Ecclesia exigebatur, à suscepturis sacram Synaxin, professio veræ presentie corporis & sanguinis Christi in Eucharistia? Moris siquidem erat, dum Sacerdos Sacramentum porrigeret, vt ad priorem speciem diceret, *Corpus Christi:* & Diaconus ad posteriorem speciem, *Sanguis Christi, calix vite:* & vtroque à communicaturis responderetur, *Amen.* Quapropter Leo primus Pontifex ita scribit: *Dicente Domino, Nisi manducaueritis carnem &c. sic sacra mensa communicare debetis, vt nihil prorsus de veritate corporis Christi, & sanguinis ambigatis. Hoc enim ore sumitur, quod fide creditur: & frustra ab illis Amen respondetur, à quibus contra id, quod dicitur, disputatur.* Et Ambrosius: *Non ergo ociose tu dicis, Amen, iam in spiritu conpositens, quòd accipias corpus Christi. Dicit tibi Sacerdos, Corpus Christi: & tu dicis, Amen, hoc est verum. Quod conpositetur lingua, teneat affectus.* Idè Cyrillus Hierosolymitanus, & Clemens Romanus testatur.

Serm. 6. de ieiunio sepe. Menji.

Lib. 4. de Sacram. cap. 4.

Cyriil. Cateche. 8.
Clemen. lib. 8.
Const. cap. 20.

CXLIII.

SED vt longè grauissima ratione hæc veritas confirmetur, si Eucharistia est tantum symbolicum corpus, non differt à pane benedicto, qui Catechumenis olim dabatur: sic enim vtrumque nihil esset nisi panis, vtrumque symbolum tantum Christi corporis, vtrumq; in memoriam passionis Christi sumeretur, & in vtriusque sumptione, se Christus in corda, manducantium cum fide symbola, infunderet. Quare nullum omnino inter illa dari posset discrimen. Cur ergo per Conciliorum, & Patrum primi-

primitiæ Ecclesiæ Decreta, non solum à susceptione Eucharistie arcebantur: sed &, ne oculis Eucharistiam aspicerent Catechumeni, tam seuerè cauebatur? *Nesciunt* (inquit Augustinus) *Catechumeni, quid comedant Christiani.* Et alibi: *Sacramentum altaris fidelibus notum.* Item: *Norunt fideles, quid accipiant.* Et alio in loco: *Si non intelligunt Catechumeni, festinent ad notitiam, non enim opus est mysteria promere.* Denique negat Catechumenos accipere corpus Christi; *Non accipiunt*, inquit, *Eucharistiam, sed panem benedictum, qui corpus Christi non est, sed panis sanctificatus.* De quo alibi dicit: *Et si Catechumenis Sacramenta fidelium non producuntur, non ideo fit, quòd ea ferre non possunt, sed vt ab eis tanto ardentius concupiscantur, quanto honorabilius occultantur.* Quod idem expresse affirmat libro 2. de peccatorum meritis, & remiss. cap. 20. & Tract. 11. in Ioannem, vbi ait: *Corpus Christi est Manna absconditum à Catechumenis, quia Iesus adhuc non se credit illis.* Et lib. 2. de peccatorum meritis, cap. 26. dicens: *Quod accipiunt Catechumeni, quamuis non sit corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius, quam cibi, quibus alimur.* Idem asserunt, Basilius lib. de Spiritu Sancto, cap. 23. & Paulinus Epist. 3. ad Alipium: vbi *εὐλογίαν vocat eum panem, qui loco Eucharistie Catechumenis porrigebatur.* Quare nec Missæ sacrificio, nisi ad Offertorium vsque, Catechumeni interesse permittebantur: quòd cum peruentum esset, protinus per Diaconum templo exire iuebantur; vt Concilium Carthaginense 4. Dionysius Areopagita, & Gregorius Magnus referunt. Quæ causa fuit, vt ea Missæ pars cui interesse licebat Catechumenis, Missa Catechumenorum vocaretur.

Concil. Laodice.
can. 14. Conul.
Carthag. 4. can.
84. Conc. Alex.
and. apud Athana-
nas. April. 2.
Clement. lib. 8.
Const. cap. 14.
Arecop. ca. 3. Fe-
cles. Hur. Tert.
lib. de pecc. ad-
uersus hereticos.
Basil. lib. de Spi-
ritu sancto. ca. 27.
Cyriil. Alexand.
lib. 12. in Ioann.
cap. 50. Chryso-
st. Homilia 17. in
Matth. Epiph.
Hæres. 42. Hier-
onym. in cap. 6.
ad Gal. August.
Tract. 11. in Io-
ann. Serm. 46. de
Tempore lib. 10.
de ciuit. Dei. cap.
6. In Psal. 39.
lib. 50. hom. 42.
In Psal. 109. &
lib. 2. de peccat.
mer. & remiss.
cap. 26. Tractat.
96. in Ioannem.

Concil. Carthag.
4. cap. 84. Arecop-
pag. ca. 3. Eccles.
Hierar. Gregor.
lib. 2. Dialog.
cap. 13.

CAPVT QVARTVM.

Confutata manducatione spirituali, seu imaginaria
Sacramentariorum, Catholica, spiritualis simul,
& realis, probatur, & explicatur.

P A R S P R I M A.

*Manducationem spiritualem, seu supernaturalem, aut veriùs imaginariam
carnis Christi in celo, quam iactant Sacramentarij, præter vocabu-
lum continere planè nihil, sed speci- sum tantum, ad indo-
ctos decipiendos, esse commentum.*

A S S E R T I O C X L V.

ON panem corporis Christi symbolum tantum, sed verissimum eius corpus (illud scilicet, quod natum de virgine, in cruce pependit) non cogitatione sola, sed verè etiam, & realiter se in Eucharistia manducare? Calvinistas non pudet non modò in congressibus & concionibus, sed Catechismis, & libris editis, ita asseueranter docere, & iactitare, vt id inficiari neminem posse asseuerent, qui simul Christum apertè mentitum esse, fateri non cogatur. Sed qua fide id doceant; qua fraude imperitis imponant, & pro Christi corpore, panis frustum obtrudant, intelliget is, qui animaduertet, Sacramentarios hoc vno esse Sacramentarios, quòd Christi corpus extra cælum non esse affirmant. Quare ministrum quidè solùm panem & vinum porrigere, tam certò còuenit inter eos omnes, vt Volanus quidam blasphemè affirmet, de ratione Sacramèti cœnæ tantummodò esse, comedere, & bibere. Quare, si res postulet, haustu ceruiciæ, aut potus cuiuscunque consueti, aut cuiusuis cibi comestione, non minus integrum, & perfectum cœnæ Dominicæ Sacramentum constare, quàm si in pane, & vino conficeretur. *Si quis, inquit, vinum gustare nequit, cõfucto suo utatur potu: neque enim*

Calvinus lib. 4.
Inst. cap. 18.

Calvinus lib. 4.
Inst. cap. 18. pa-
ragr. 31. & in
Hælusium.
Volan. lib. 1. con-
tra 7. Colum.
pag. 7. & lib. 4.
pag. 172.

enim in hac sacra actione, tam spectatur panis & vinum, quàm ci-
bus & potus. Vt autem simplici plebi Volanus imponat, corpus
ipsum Christi verum in Cœna, non figurari tantum, sed verè
apponi, & realiter exhiberi, suis persuadere conatur. Nihilo-
minus tamen quasi sui oblitus, eodem ipso libro, non modò,
Christi verissimum corpus, verè realiter exhiberi, aut apponi in
Cœna, (quod paulò ante affirmauerat) negat, sed vanà & fal-
laciem proclamat opinionem, quæ corporis Christi præsentiam
in sacra Cœna astruit. Quid ita Volane? *Quia, inquit, Christi
corpus extra cælum non est.* Quo ergo modo, qui in terra degit,
non cogitatione tantum, (vt fit, cum somniat quispiam se co-
medere) sed reuera & realiter, Christi carnem, in cœlo existen-
tem, comedunt, eaquè nutriuntur? Responder, Carnem qui-
dem Christi, tantum mente & cogitatione, non verè & realiter
comedi; attamen ex ea Christi carne succum expressum ad nos
manare, quo & corpora, & animi nostri perfundantur. Sic enim
scribit: *Ita verò sola anima, per fidem, corpore Christi vescitur, vt
immortalis, ac celestis vitæ succus, non minus in animam, quàm in
corpus ipsum, ex carne Christi viuifica defluat.* Et iterum: *Inde
Christi potètia elucescit illustrius, quòd cum carnem suam in cælum
subdlexerit, sic tamè illam omnibus suis fidelibus communicat, vt non
minus vitæ celestis, & plenè immortalis succum ex illa percipiamus,
quàm sol hic visibilis cuncta radiis suis illustrat.* Sed quæso te, Vo-
lane, quomodò cum tantum succi, per tot secula, quotidie ex
tam paruo corpore exprimat, consumptum iam pridem non
fit totum corpus? An non Christus se nobis dare, quod pro no-
bis tradendum erat corpus, & sanguinem, qui pro nobis effun-
dendus, affirmavit? At certè succus non est traditus pro nobis,
sed corpus: nec succus effusus pro nobis, in remissionem pec-
catorum, sed sanguis.

Lib. 1. contra 7.
Colum. pag. 4.
& 11.

Tag. 12.

Volan. lib. 3. con-
tra 7. Colum.
pag. 7. 14. 10.
& 131.

C X L V I.

V Tinam verò, quando carnem Christi fidelibus in Eucha-
ristia aufert, vel hunc succum pro carne (quo, vt ipse ait,
non minus corpora, quàm animi perfunduntur) Volanus diu con-
cederet: sed is quasi à mente deiectus, suiq; prorsus oblitus, se-

Lib. 1. contra 7.
Colum. pag. 4.

K 3 cum

cum eodem libro pugnās, nec carnem Christi, nec succum, neque mēte, neque corpore fideles veriūs suscipere asserit, quā si caro Christi nusquam extaret. Quare non plus nos manducare vult Christi carnem, quā Patres veteris Testamēti eandem comederunt, cum nondum esset à filio Dei assumpta, nec in rerum natura extaret. Aded non pudet veteratorem istum, non plebeijs tantum, sed Principibus viris verba dare, dum ait, eis se verè exhibere Christum, & verè ac realiter eos comedere Christi carnem. An potest res esse verè, antequam sit: aut verè ac realiter comedi, quod non est? Si ergo caro Christi non aliter à nobis comeditur, quā per fidem, vt ab Israelitis olim comedebatur, dum eadem Christi caro in rebus nō esset: quomodo realiter nobis in Cœna apponitur? Quomodo nō imaginaria tantum comestione manducatur?

CXLVII.

NEque hīc hominis dementia consistere potuit, vt vel hanc imaginariam manducationem (qua non veriūs Christi caro comeditur, quā si nunquam extitisset) suis relinqueret. Vterius progressa est impietas Volani. Non enim de corpore, quod pependit in cruce, comedēdo, vt ex eo nutriamur, sed de corpore mystico, (hoc est, vnitate sanctorum) cui vniri debemus, vt simus membra de membris eius, Christum locutum affirmat, cum Cœnam instituit. In cœna itaq. non plus, quā in Baptismo comedi Christi carnē, constanter docet. Sic enim

Lib. 1. pag. 17. scribit: *Baptisma non minus nos Christi participes facit, quā Sacramento cœnae Dominicae.* Quia nimirum vtrōbique vnimur mystico Christi corpori. At Christi naturali, & vero corpori in neutro Sacramēto vnimur. Quare māducare Christi carnem, nihil aliud esse, quā manere in Christo, hoc est, Christi mystico corpori incorporari, dicit. An apertius Scripturæ repugnare Volanus potuit? Nam cum apertè iubeat nos Christus comedere in cœna corpus, quod traditum fuit pro nobis: iste, quia in Baptismo Christi corpori mystico vnimur, non minus comedi corpus Christi in Baptismo, quā in cœna docere audet: & vt impietatem magis prodat suam, comedere corpus, quod

quod traditum est, exponit, idem esse, quod manere in corpore Christi mystico.

CXLVIII.

AC licet maior impietas excogitari non posse videatur, vltiorem tamen gradum excogitauit Volanus. Constantenim docet: *Non tantum cœnae Domini, aut Baptismi Sacramento esse tribuendum, vt corporis illius mystici nos faciant esse participes: sed Christianorum filios omnes iam incorporatos Christo nasci, in Baptismo verò, & Cœna, Deum solummodo testari, quod facti ipsum non pœniteat.* Atque hæc est carnis Christi, qua pependit in cruce, & sanguinis, qui in remissionem peccatorum nostrorum effusus est, realis & vera Zuingliana comestio, & bibitio. Quam si, malè sibi conscius Volanus, non aduerteret, in medio vtrique Ecclesiæ aperiret os suum, (vt ait Scriptura) non in angulis; nec eorum, qui eius impietatem arguere, & præstigijs detegere possunt, turpiter congressum declinaret.

CXLIX.

IAm, vt hanc tam multipliciter secum pugnātem doctrinam (qua verum Christi corpus, quod passum est, & non verum, sed eius symbolum; verè in Cœna esse, & non esse; verè & propriè, & nec verè, nec propriè, sed metaphoricè tantum manducari asserunt) defendant: miseris hominibus nescio quibus vocabulorum portentis, quæ nec qui audiunt, nec qui docent ipsi intelligunt, fucum faciunt. Hinc duplicem excogitarunt Cœnam, quarum alteram in terris, alteram in cælis fieri iactant; duplex item Christi corpus somniant, vnum naturale, alterum symbolicum; & duplicem manducationem, alteram veram & propriam, figuratam & spiritualem alteram: quibus monstrous vocabulorum præstigijs, & distinctionibus, mille secum pugnancia dogmata pro Euangelio obrudunt imperitis. Etenim quando verè corpus Christi ore corporis manducandum esse, Scripturis conuincuntur; comedendum quidem Christi corpus, verum non naturale, sed symbolicum panem, & vinum respondent. Quando verò contrà, non symbolicum corpus, sed ipsum quod passum est, manducari à nobis, ex Christi præcepto,

Volan. lib. 1. cœnae 7. col. pag. 8. Et lib. 1. pag. 134. Et beatus lib. 1. de re sacramentaria. Et Calvin. li. de Coniunctione cum Ministris Figurata.

Eccles. 15.

cepto, debere demonstratur; ipsum corpus, quod passum est, comedendum esse, sed spiritali manducatione, in cælo, non ista, quæ fit ore corporis, cauillantur. Eadem ratione, si cogantur, iuxta suam doctrinam fateri, Christum toto cælo à Cœna abesse; de ea, quæ fit in terra, intelligendos se esse aiunt. At si adesse in Cœna, confiteri coguntur, ad illam nescio quam imaginariam, & cælestem confugiunt.

C L.

TAndem triplicem quandam aliam comestionem excogitarunt: naturalem, qua ore corporis panis & vinum: supernaturalem, qua mente Christi verum corpus; Sacramentalem, qua in remissionem peccatorum Cœna comeditur. Primam illam naturalem manducationem, qua panem & vinum illud esse fatentur, quod Christus porrexit, & minister porrigit comedendum, non modò Scripturis repugnare, sed planè mendax reddere verbum Christi, asserentis illud non panem, sed corpus suum esse, (nisi ad Metonymias recurratur) & nos superiore Cap. ostendimus, & ipsi spontè fatètur. Metonymias etiam non minùs mendacij Christum arguere, ibidem demonstrauimus. Alteram porrò illam comestionem, qua se verum Christi corpus fide, Spiritu, & mente, verè comedere, imperiti putant, sic excutere est animus, ut prorsus insomnium esse talem comestionem, luce clariùs probemus: quo talis Magistri discipuli infelices, se Christi carne omnino priuatos esse intelligant.

C L I.

TRiplicem ergo modum statuit Calvinus, quo Christi corpus extra cælum non egrediens per fidem reuera comedere possumus, quos in suum librum descripsit, ut cætera ferè Volanus. Primus, ut caro Christi in cælo manens, nobis degentibus in terra, vi Spiritus sancti, verè vniatur. Secundus, ut fides absens Christi corpus, verè efficiat præsens, ut verè comedi possit. Tertius, ut animus noster in cælum verè ascendat, & ibi carne Christi perfruatur. Et quidem de primo sic Calvinus, & Volanus scribunt: *Statuere oportet, non aliud corpus nobis verè*

Caluin. lib. de ratione in eide concordia, & Valan. lib. 1. contra 7. Column. pag. 5.

his verè in cibum posse conferri, nisi quod pro expiandis peccatis crucifixum est, sicut & verba sonant. De modo tamen tenendum est, non opus esse carnis essentiã descendere de cælo, ut ea pascamur, sed ad superandam locorum distantiam, sufficere Spiritus sancti virtutem. Quanquam non negamus, quin modus hic humana mente sit incomprehensibilis. Beza verò, Tantum tribuimus (inquit) verbo Dei, ut non dubitemus nos, qui in terris sumus, tam verè, ac re ipsa esse participes carnis, manentis in cælo, quàm ipsorum Sacramentorum.

Lib. 2. de vera Sacrament. 12.

C L I I.

SEd quoniam sibi ipsis aduersantur hæc dicta, non tam probandi, quàm dilucidandi causa, ea paululum examinabimus, ut, qua ratione inter se pugnent, aperte omnibus innotescat. Principiò, si caro Christi, fideli in terra existenti, per Spiritus sancti potentiam, verè vnitur: non distat igitur ab eo toto cælo, ut dicunt; vel certè, simul vnita est illi realiter, & non vnita. Deinde, dum Christi carnem secundum substantiam, fideli commoranti in terra, realiter esse præsentem, & vniri dicunt, & tamen extra cælum realiter esse negant: quid quæso aliud faciunt, quàm rem, sine re, fideli realiter præsentem esse, asserere, & fidelem, sine re, potiri re ipsa? Iam liquidò constat, ad veram duorum cõiunctionem, non satis esse, ut vtrumque in rerum natura existat, sed necessarium præterea esse, ut vnum præsens sit alteri verè, & secundum substantiam, non tantum secundum vim quandam & operationem. Atque hinc fit, ut nemo dicat solem secundum substantiam, sed secundum operationem & effecta vniri rebus, sub orbe lunæ constitutis. Cum enim secundum substantiam cælo affixus sit, necessariò secundum operationem tantum & virtutem, non secundum substantiam, rebus sublunaribus præsens est, eisque vnitur. Quis igitur sanæ mentis videt, si Christus secundum carnis suæ substantiam extra cælum non est; quemadmodum Sol ex se lucem spargit, sic Christum ex carnis suæ substantia effectus quidem in nos suos, quasi radios quosdam, diffundere posse, ipsam tamen carnis suæ substantiam nobis in terris manenti-

L bus

bus vnire non posse, sicut Sol secundum substantiam suam extra cælum non est; nisi eandem substantiam extra cælum esse, & non esse simul, concedere velimus. Accedit, quòd nec per Diuinam potentiam corpus Christi extra cælum esse posse, doceant: simul tamen dicant, Diuinam Spiritus sancti vim tantam esse, vt nobis Christi corpus secundum substantiam in terris verè vniat, & coniungat. At, quid quæso aliud est hoc dicere, quàm Spiritum sanctum idem facere posse, & non posse?

C L I I I.

Quid ergo? Cùm hic tutum præsidium non inuenirent, aliud non minus absurdum excogitarunt paradoxum; si de nimirum rem absentem præsentem fieri. Fidémne ergo tuam, Hæreticè, efficere affirmas, quòd paulo antè, ne Deum quidem ipsum efficere posse, dixisti? Deinde, si fides nostra Christi carnem præsentem nobis facit; reperitur iam igitur extra cælum caro Christi, multis in locis, eodem tempore: cùm fides in multis hominibus, locorum interuallo distitis, simul esse queat. Denique cùm fides incarnationis verbi Dei, multis seculis ante aduentum Christi, sanctis illis veteris Testamenti Patribus non defuerit, si fides rem absentem verè præsentem facit; multis seculis, antequam natus esset Christus, verè & realiter præsens illis erat. Hoc verò quid absurdius?

C L I I I I.

Aliam itaque viam ingressus Caluinus, docet non nobis Christum præsentem fieri, sed fide nos in cælum euehi, vt ibi carne Christi verè vescamur. Hæc enim eius sunt verba: *Nota cum Christo unionis vehiculum est fides, quæ sursum nos attollit.* Et iterum: *Christus illis præsens non videtur, nisi ad eos descendat; quasi verò, si ad se nos euehat, non aequè potiamur eius præsentia.* Hæc Caluinus. Quòd si illis obijcias, sensu ipso patescere, nos, dum communicamus, in terra manere, nec euehi in cælum: respondent, Spiritum, siue animum nostrum, non corpus, verè ascendere in cælum, & ibi Christi carnem verè comedere. Atqui si ita est, vt verè animi nostri in cælum, non sola cogitatione, ascendant; Cùm simul in cælo, & in terra secundum substantiam

Caluin. lib. 4. In-
stit. ca. 17. para.
24. Pet. Martyr
in magno tolo-
mæ. Hæc con-
tra Helierum.

Volan. lib. 1. con-
tra 7. col. p. 4.

Lib. de optima
ratione inuenda
concordiæ.

Lib. 4. Instit. ca.
17. parag. 31.

stantiam suam esse nequeant (ne sint illi æquales, qui cælum & terram se implere dicit) deserant sua corpora, necesse est, vt in cælos ascendant, & ibi carne Christi perfruantur: Quapropter mori hominem necessariò, dum communicat (cùm nihil aliud sit mori, quàm animum à corpore separari) aut certè sine animo viuere, oportet.

C L V.

Quæ cùm absurdissima sint, non verè & realiter animum, sed tantum cogitationem ad cælum euolare, sic quæ totam illam suam comestionem, in cogitatione & phantasia consistere, fateantur necesse est: vt nihil aliud sit, secundum ipsos, Christi carnem comedere, quàm iuxta Christi promissionem, credere se veram & naturalem eius carnem comedere, cùm illam non verius comedant, quàm qui somniat se comedere, expergefactus tamen, quàm diuersum sit comedere, & credere se comedere, probè, fame urgente, deprehendit.

C L V I.

Demum candidè percontor, An verè & realiter nobis Christus corpus suum vniat (quoquo id modo fiat) an non. Si non vnit verè & realiter, credere igitur non debemus, nobis vniari. Si verò nobis illud verè & realiter vnit, ita vt caro Christi vna nobiscum substantia fiat (sicut docet Caluinus) cùm animi fidelium mancant realiter in terris, profectò necesse est, vt cum illis in terris sit caro Christi, in tot locis, in quot sacra Cœna suscipitur; vel, quòd tam constanter asserunt (fidelibus, nimirum, verè & realiter carnem Christi vniari) merum est figmentum: Atque hæc est illa realis, vera, & substantialis Caluini-
starum comestio.

C L V I I.

Sed quid tam diu insulsis istorum præstigiis confutandis immoror? Vnico verbo res expediam. Affirmant isti (inter quos non infimus est Volanus) *Si comedas consuetum cibum, cum fide, te Christi carnem per fidem verisimè in calo comedere: si sacram Cœnam, sine fide, accipias, nihil Christi carnis attingere: si cum æquali fide siue sacram Cœnam, siue panem profanum manduces, te*

L 2

non

Hierem. 23.

Lib. 4. Instit. ca.
17. parag. 3. &
10. sed clarissi-
mi 32.

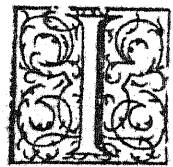
Lib. contra 7.
col. parag. 172.

non plus in uno, quàm in altero percipere, utrobique enim aequaliter Christum in cælo, per fidem, manducari: Sin verò nihil omninò comedas, modò fide in Christum feraris, Christi carnem verè, & non minùs manducare, quàm si sacram Cœnam sumeres. En tibi excellentia Zuinglianorum Sacramenta. En liberalitatis Christi immensæ beneficia, non obscurata solùm, sed ad nihilum prorsus redacta. Iam comestionem realem seorsum confirmemus, vt vnica opera, duplex à nobis victoria reportetur. Simul enim & realem manducationem, licèt coniunctam spirituali, præceptam à Christo demonstrabimus, & Christum, extra cælum, in Eucharistia verè præsentem adesse, declarabimus.

PARS SECVNDA.

Comestio realis Eucharistia, ex Scriptura probatur.

ASSERTIO CLVIII.

IN confesso est, ita corpus Christi Seruatoris nostri comedendum à nobis esse, quemadmodum id ipse nos edere præcepit. Nec illud quoq; minùs est certum, Christum Dominum iussisse id, quod corpus suum esse dixit, ore corporis manducari. Quod vel ex eo solo patet, quòd Apostoli, huic mandato Domini satisfacièntes, verè portectum sibi à Domino Sacramentum, ore corporis manducârunt. Sequitur igitur necessariò, ore corporis, manducandam esse Christi carnem ex eiusdem præcepto: nisi Christum per corpus suum, pro nobis tradendum (quod se habere in manibus, & dare discipulis dixit) mendacio prorsus aperto, panem intellexisse fateamur.

CLIX.

ACcedit, quòd instituendorum nouorum Sacramentorum Aduersarij potestatem nullam habent. Dominum autem illis verbis, Accipite, & comedite, hoc est corpus meum, eius rei, quam Apostolis porrigebat, corpoream manducationem præcepisse, nec Aduersarij ipsi negare audent: idè enim panem
in sacra

in sacra Cœna necessariò censent comedendum ore corporis. Atqui alia comestio (præter hanc corpoream) à Christo non est præcepta. Si quam igitur aliam comestionem naturalis corporis Christi, à reali diuersam, prædicant, siue supernaturalem illam, siue cælestem, & mentalem vocent, aut quibuscumque ornent verbis, ab ipsis illam excogitatam, non à Christo institutam esse, inficiari non poterunt.

CLX.

IAm verò, si sola spiritualis manducatio præcipitur, quid quæso necesse est templum adire, & Eucharistiam sumere? Cùm enim ista manducatio spiritualis nihil sit aliud, quàm in cælo Christum animo complecti, atque ita carne eius vesci: profectò, cùm eum animum domo afferre debeat, quicumque dignè antequam communicet, communicauit. Quid igitur necesse est Cœnam sacram sumere? Fidem, inquiunt, signa excitant; quæ si maior fuerit, copiosius Christo perfruetur. Itane verò? Si ergo concione, lectione Euangelij, meditatione pia, magis fides excitatur, quàm cœna Domini, satius profectò erit, Euangelij lectionem, aut concionem, aut meditationem, quàm sacram Cœnam frequentare. Frustra igitur Christus sui corporis Sacramentum instituit: frustra tam magnificas de sua carne, (quam pro mundi vita daturus erat,) in Cœna promissiones fecit: cùm non plus in eo Sacramento, quàm in pia qualibet actione, nobis carnem suam conferat. Illud certè negare non poterunt, si nihil aliud est comedere carnem Christi, quàm fide, & pia mente in ipsum ferri, non magis se in cœna profana, quàm in Eucharistia Christum manducare. Siue enim comedimus, siue bibimus, in gloriam Domini nostri facere omnia, præcipit Apostolus. Hoc autem quid quæso est aliud, quàm Domini piè in cibo aut potu meminisse, fidemque in eius cultum excitare? At in hoc, ipsorum sententia, verè spiritualis Eucharistia comestio consistit.

CLXI.

QVid, quòd si idè solùm (vt Aduersarij tam constanter affirmant)

firmant) sumi dicitur in Eucharistia caro Christi, quia quando sumitur Sacramentum cum fide, Christus in animos nostros se infundit; neque vlla alia potest ab ijs ratio assignari: cum etiam sumendo eandem Eucharistiam cum perfidia, Sathan in animum infidelis, (vt in Iudam post buccellam intrauit) ingrediatur, non magis in Eucharistia esse, nec sumi Christus, quam Diabolus diceretur? Imò si illud est satis, vt Christus iurè dicat de Eucharistia: Hoc est corpus meum, profectò etiam Sathanæ dicere liceret, Hæc est natura mea, aut simile quippiam. Si enim in Cœna corpus Christi non verius est, nec magis porrigitur, quam ibidem Sathan, & est, & datur: quo illi iure cœnam Domini corpus Christi esse dicent, eodem Cœnam Sathanam esse, necessariò confiteri cogentur.

CLXII.

VOx quoque est frequens Caluino, omnino istam pijs tenendam esse regulam: *Vt quoties symbola vident à Domino inscripta, illic rei signata veritatem adesse ceriò cogitent: nisi Christum fallacem esse velint. Quare accepto corporis symbolo, non minus, corpus etiam ipsum nobis dari, ceriò considendum esse. Quæ si vera sunt, verè profectò nobis caro Christi in symbolo porrigitur: non igitur spiritualiter tantum, sed re ipsa Christum manducamus. Licet enim Caluinus doceat, spiritualiter comedi carnem Christi, siue hac voce, spiritualiter, inuisibiliter, siue aliud quidpiam intelligat, modò nobis carnem Christi, cum signis; non vacua signa dari concedat, conuenimus. Modum enim ista præscribunt, carnis tamen substantiam, cum signis dari non negant: Extra cælum ergo Christi caro in terris realiter exhibetur, & cum signis, corporeo ore susceptis, realiter suscipitur.*

CLXIII.

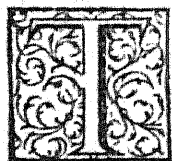
IAm verò, si vera est Sacramentariorum sententia, quis non videt, quam ineptè Paulus probationem sui, & diiudicationem, sacram Cœnam præcedere velit? Quàm falsò etiam aliquos indignè corpus Domini sumere affirmet? Nam si vera est ipsorum sententia, probatio & diiudicatio, ad corporis sumptionem

ptionem præmitti nunquam potest: neque vllus corpus Domini indignè accipere. Et primum quidem vel ex eo patet, quòd nemo se ritè probet ad suscipiendam Eucharistiam, nisi fide Christum amplectatur, & animo in ipsum feratur. At hoc non esse probationem, quæ præmittatur ad manducationem, sed esse ipsum comedere corpus Christi, affirmat Caluinus. Non ergo præcedere vnquam probatio comestionem corporis poterit: vel alia profectò est manducatio corporis Christi, de qua Paulus agit; realis nimirum, ad quam spiritualis ista præmittitur. Posterius verò ita ostenditur: Si comeditur corpus fide, cum diiudicare corpus Domini, sit credere; nullus profectò vnquam comedit corpus Domini, quin necessariò illud diiudicet. Falsum ergo est, quod ait Paulus, Aliquos comedere corpus Domini, & non diiudicare. Quis verò vnquam suscepit, aut suscipere potest indignè corpus Domini, vt Paulus à mendacio liberetur, si tantum fide, non ore comeditur? vbi enim fides est, quæ Christum amplectitur, & reueretur, & per ipsam corpus (vt docent isti) manducatur; quæ culpa, aut indignitas efficere poterit, vt ad iudicium manducetur? Nam si fides defuerit, aut non obierit vices suas, Christi corpus (quod solum fide editur, ipsorum sententia) non comederetur. Non ergo indigna manducatio, sed nulla omnino erit. Mentitus itaque Paulus est, qui aliquos sine probatione, seu diiudicatione, & indignè Eucharistiam sumere affirmavit. Quod asserere cum sit blasphemum, etiam illud, ex quo id sequitur; nimirum, corpus Domini fide tantum percipi, non ore corporis; erit falsum, & impium. Atque hæc abundè satis esse possent, ad istorum ineptissimorum hominum fraudes & stultitiam declarandam. Verum quoniam non tantum absurda, pugnantia, & blasphema docent, sed etiam Catholica dogmata, mala fide populo proponunt, eaq; in inuidiam trahunt: superest ostendere, quæ Ecclesiæ Catholicæ doctrina sit, de spirituali Christi corporis manducatione, & quàm conformis Sacris literis, quamque è diuerso inepta sint omnia, quæ contra eandem Sacramentarij obijciunt.

PARS TERTIA.

Spiritualis, simul, & realis Catholica comestio explicatur.

ASSERTIO CLXIII.

Riplex omnino manducatio in Scriptura reperitur. Prima quidem, qua māsū ore vero, cibum verum, in verum traicimus stomachum, de qua Paulus: Qui manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit, &c. Secunda spiritualis tantum, quæ nihil eorum, quæ commemorauimus, verum habet, cum reuera nihil sit aliud, quàm mentis eleuatio: per figuram tamen Metaphoricè comestio dicitur. Atque de hac manducatione Seruator noster disputauit, cum turbas vero cibo, priori illo modo, saturatas, à desiderio cibi terreni auocare, & ad spiritualem manducationem, animos erigere nitebatur, dicens: Quæritis me, non propter signa, sed quia manducaſtis, & saturati estis. Et, Qui venit ad me, non esuriet; &, Qui credit in me, non sitiet. Item, Qui sitit, veniat ad me, & bibat: quod dixisse Christum de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum, Ioannes explicauit. Tertium denique genus manducationis, est constatū ex utroque priori, quando scilicet aliquid comedimus verè, sed in memoniam alicuius. Tunc enim & corpus præſenti cibo, & animus rei absentis memoria & consideratione reficitur, & delectatur. Sic Agnus Paschalis, sic Manna, sic Sacrificia, in memoriam Christi venturi, ab hominibus timentibus Deum, quondam manducabantur. Sic quoque & veri Christi cultores, in memoriam passionis Christi præteritæ, non iam figuram, vt illi, aut vmbra; sed veritatem, & corpus eiusdem Christi Domini comedunt: vt scilicet corporis ore vero, veram carnem comedant, & mens eiusdem Christi memoria, fide, & dilectione, suo modo etiam pascatur. Cuius comestionis meminit Dominus cum diceret: Qui manducat me, & ipse viuet propter me: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.

Cum

CLXV.

Cum itaque hoc triplex manducationis genus in Eucharistia sumptione inueniatur; primo illo modo, soli impij in iudicium & damnationem, carnem Christi comedunt, vt Paulus docet. Dux autem postremæ comedendi rationes, in solos tantum cadit, qui etsi Sacramentum non percipiunt, habentes tamen votum vniendi se Christo, per fidem & charitatem, dicuntur eundem manducare, non tamen verè, sed Metaphoricè, nec realiter, sed spiritualiter tantum. Posterior verò iis conuenit, qui non solum voto, sed per dignam etiam susceptionem Sacramenti, cum Christi carne se vniunt, & in vnum corpus cum eo coalescunt, vt fiant os de ossibus eius, & caro de carne eius, vt Paulus testatur.

Ephes. 5.

CLXVI.

Quam igitur peruerſe, fraudulenter, & subdolè Sacramenti hostes Catholicos, apud rudem plebeculâ, in inuidiam vocant; clamitantes, eos Christo contradicere, dum asserunt peccatores corpus Christi comedere, cum Christus dicat, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet: &, Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Quasi verò nos, cum asserimus, peccatores indignè Christi corpus comedere, aliam quàm realem solam manducationem, qua non vita, sed iudicium, & mors æterna manducatur, intelligamus: aut dum Christus manducanti, in se mansionem pollicetur, eum non dignam, hoc est realem simul & spiritualem manducationem intelligere existimemus. Nam (vt rectè Augustinus docet) Sacramentorum promissiones, semper sunt conditionatè intelligendæ, si nimirum ritè Sacramenta suscipiantur. Neque enim, qui baptizatus fuerit, si indignè ad Sacramentum accedat, saluus erit: quod vel Simonis Magi testatur exemplum.

Ioan. 6.

Serm. 11. de verbu Domini.

Rom. 10.

CLXVII.

Nec minùs impudenter obiiciunt nobis Augustinum, qui (explicans illud Ioannis, Hoc est opus Dei, vt credatis in

Ioan. 6.

M

cum,

cum, quem misit ille. Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Pater dat vobis) dicit, non dentem aut ventrem ad talem manducationem, sed fidem præparandam esse, & mentem. At quis non videt impostorum istorum, ad incautos & rudes decipiendos, præstigias, ad Ecclesiam in invidiam inducendam, apertam fraudem: cum luce clarius constet, Augustinum eo loco non de Eucharistia, sed de pane profano locutum, cum dixit, Quid paras dentem, & ventrem? Hæc siquidem Augustinus scripsit, ut explicaret illa verba Christi: Quæritis me, quia saturati estis, & manducastis ex panibus. Operamini non cibum, qui perit, &c. Quare, cum nullam adhuc ibi Christus corporis & sanguinis sui in Eucharistia relinquendi, fecerit mentionem; sed tantum hortatus fuerit turbas, ut deposita cura terreni & corporalis cibi, quærent spiritualementem, qui in eo consistit, ut credant in eum, quem Pater misit: verba hæc, Ut quid paras dentem & ventrem &c. nullo modo de Eucharistia, Augustinus scribere potuit.

CLXVIII.

SEd intolerabilius adhuc est, quod asserunt, Patres omnes nostræ sententiæ repugnare, propterea quod sæpenuerò, comestionem spiritualementem miris efferunt laudibus, nulla interdum realis manducationis facta mentione. Quid enim aliud hac bella philosophandi ratione faciunt, quam quod spiritualementem, & realem, & omnem omnino manducationem e medio tollere conantur? Si enim illi, ex eo, quod Patres interdum agunt de manducatione spirituali, nulla facta mentione realis, rectè inferre se putant, realem manducationem omnino esse abolendam: an non eodem quoque iure, quia Patres non raro realis comestionis meminerunt, omnis comestionis spiritualis commemoratione penitus prætermissa, spiritualementem manducationem abolendam, concluderetur? An non longè æquius, cum alicubi Patres de manducatione sola spirituali agant; alicubi de sola reali; plerunque de vtraque coniuncta disputant, vtramque admittendam esse (ut Ecclesia docet) inferri potest, & debet?

Ne verò

CLXIX.

NE verò Patres sic locutos, ut dixi, dictu fortassis, at non æquè probatu facile cuiquam videatur, cum proferamus, quem maximè suum esse, Aduersarij iactant, Augustinum, quòque vno se tutissimos esse dicunt. Is verò, de qua quæso manducatione, nisi de reali agit, cum ait, *In lege sanguinem prohiberi, in Euangelio permitti, & præcipi?* Neque enim in veteri lege sanguinis haustus spiritualis, per fidem in Christum prohibebatur, sed potius commendabatur: ille igitur haustus sanguinis Christi, qui modò præcipitur, & qui prohibebatur olim, non spiritualis est, sed realis. Nec nisi de reali eadè manducatione intelligi potest Augustinus, cum ait: *Cum quis ob reuerentiam non audeat quotidie communicare, sic Christum honorat, ut Christum honorauit Centurio, cum eum domum suam intrare prohibuit, dicens: Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum.* Quòd autem locus hic Augustini non possit intelligi de sola spiritali Christi manducatione, apertè conuincitur vel ex eo; quòd qui prætextu reuerentiæ, frequenter, aut quotidie communicare non audeat, dicat, eum sic honorare Christum, ut quondam eundem Christum Dominum honorauit Centurio. Nam qui rariùs manducat Christum spiritaliter, non plùs honorat Christum, sed minùs. Quo enim frequentius quis credit & amat, eo frequentius spiritaliter comedit. At quis dicat, cum honorare plùs Christum, qui rariùs fidei & charitatis actus exercet? Illud quoque, an non de externa Christi carnis sumptione dictum est: *Vniuersæ placuisse Ecclesiæ, in honorem tanti Sacramenti, ut in os Christiani prius Dominicum corpus, quam exteri cibi, intraret.* De eadem intelligendum est & illud: *Christus in Cæna, se ipsum suis manibus portabat:* quod toties repetit Augustinus. Quòd de reali Christi corpore necessariò intelligendum est. De reali enim corporis, non significatione Scriptura loquitur, de eademque eam loqui Augustinus intellexit, cum ait, dictum illud in puro homine impleri non posse; quòd alterius quidem manibus portari possit homo, suis se ipsum manibus portare nemo possit: solum in

Quest. 52. in
Leuiticum.

Epistola 118.

Conc. 1. & 2. in
Titul. Psal. 33.
1. Reg. 21.
iuxta translationem
70. insertum,
quomodo præter
August. etiam secutus est
Prosper. lib. præ-
dict. cap. 25.

M 2 Chri-

Christo veritatem hæc habere, quia nimirum suum reale corpus, suis manibus in Cœna portavit. Quod certè de signo dici non potuit. Quis enim neget, posse quempiam sui imaginem in manu gestare?

CLXX.

DE spiritali manducatione, scilicet, intelligi potest Augustinus, cum ait: *Fideli ore, & corde suscipimus carnem Christi, & eius sanguinẽ bibimus, quamvis horribilius sit, humanam carnem comedere, quàm perimere, & sanguinem humanum bibere, quàm fundere.* Et cum alibi dicit: *Tolerat ipse Dominus Iudam, Diabolum, furem, & venditorem suum: sinit accipere inter innocentes discipulos, quod fideles nõrunt, pretium nostrum.* An potuit idem, sine execrando idololatriæ scelere, adorandam esse docere Eucharistiam, antequam comedatur, si in ea Christi corpus verè non continetur, & spiritaliter tantum, non realiter comeditur? At id sæpè, & fusè planissimis verbis testatur: vti explicans versiculum illum Prophetæ, Adorate scabellum pedum eius. Vbi sic scribit: *Suscepit (Christus) de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit. Et in ipsa carne hic ambulavit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit. Nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adorauerit. Inuentum est, quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini, & non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando.* Quid, quod super illud Psalmi, Manducauerunt, & adorauerunt omnes diuites terræ; impios, & superbos carnem Christi in Eucharistia comedere, eandemque adorare, his verbis asseuerat? *Diuites terra, superbos intelligere debemus, si rectè superiùs pauperes humiles intelligebamus, de quibus in Euangelio Dominus dicit: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Neque enim frustra ita distincti sunt, vt de pauperibus suprà diceretur, Edent pauperes, & saturabuntur: hic vero, Manducauerunt, & adorauerunt omnes diuites terra. Et ipsi quippe adducti sunt ad mensam Christi, & accipiunt de corpore, & sanguine eius: sed adorant tantum, non etiam saturantur, quoniam non imitantur, Manducantes enim pauperem, dedignantur esse pauperes.* Et

Lib. 2. contra Aduers. legu. & Prophet. cap. 9.

Epist. 162.

In Psalm. 98.

Epist. 110. ad Honoratum, cap. 27.

Math. 5.

Et eadem Epistola: *Quia Deus excitauit Christum à mortuis, & donauit ei nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu fletatur omne genu, cælestium, terrestrium, & infernorum, fama celsitudinis eius, & gloria nominis eius, in Ecclesia vsquequaque diffusa, permoti & ipsi veniunt ad mensam, manducant, & adorant, non tamen saturantur, quia non esuriunt, & sitiunt iustitiam.* Et alio in loco: *Manducauerunt corpus humilitatis Domini sui etiam diuites terra, nec, sicut pauperes, saturati sunt vsque ad imitationem, sed tamen adorauerunt.* Quibus similia multa passim apud Augustinum reperies, vt Epistola 118. ad Ianuarium, cap. 3. Libro De catech. sandis rudibus, cap. 26. In Psalmum 48. Concione 1. & alibi.

CLXXI.

AT sibi apertè alijs in locis fauere Augustinum iactant, cum per corpus Christi, societatem beatorum, & corpus mysticum, Christum intellexisse, cum de carne sua loqueretur, affirmat. Quia in re profectò iniquè nobiscum agunt Calvinistæ, qui cum ipsimet omnes asserant, se verum Christi corpus, quod pendit in cruce, sumere, tamen hic mysticum corpus se accipere, probare contendunt. Quòd si ipsos sibi non constare, imò prorsus delirare non pudet, Augustinum certè insanum facere non deberent: qui cum centies apertè doceat, nos accipere corpus Christi, quod natum est ex virgine; nos crucifixum comedere; Iudæos conuersos, eundem sanguinem bibisse postea in Eucharistia, quem antea fuderant: hic tamen mysticum corpus, id est, Ecclesiam, nobis in Sacramento dari affirmet. At inquit, verba Augustini, quibus id asserit, sunt aperta. Quasi verò sensus allegoricos, aut mysticos, Scripturas habere negaremus, aut quasi sensus mysticus literali deroget: nisi fortè, quia Ioannes ait, verba illa Exodi, Os non comminuetis ex eo, esse intelligenda de Christo, ideo à Iudæis non fuisse in literali sensu obseruanda, putent: aut quia Paulus ait; Iacob & Esau significare duos populos, Iudaicum reprobatum, & Gentilem electum, ideo Iacob verè electum, & Esau reprobatum negent. Fateor Augustinum, & alios Patres, sensus mysticos adferre

In Psal. 111. Concione 1.

Tract. 26. & 27. in Ioannem.

Is. 12. in Fastum, cap. 10. & 20. & in Psalm. 13. 93. 44. & 98. & in Ioann. Tract. 31.

Ioan. 19. Exod. 12.

Homil. 7. in Leuit. & Homil. 7. & 16. in Num.

interdum, sed literalem reiecit vnquam, pernego. Imò illis ipsis locis, quæ contra nos afferunt, literalis sensu frequentissime vsi sunt. Origenes certè, cum dixisset, populum fidelem credere, & potare verè Christi sanguinem; vno vel altero interiecto verbu, sensum mysticum subnectit, vbi per corpus Christi, Scripturas intelligit. Et Augustinus, etsi illud Ioannis, Caro mea verè est cibus; & Panis, quem ego dabo, caro mea est &c. de corpore Christi mystico, hoc est, societate sanctorum, toto ferè 26. & 27. Tractatu, explicat; tamen eodem 27. Tractatu, satis clarè admonet, cur id faciat. Quia, scilicet, contra Donatistas scribit, qui ab Ecclesia, quæ est corpus Christi mysticum, separati erant: quos vt à schismate, & hæresi magis deterreret, eo sensu caput illud Ioannis explicare voluit; quod apertè satis indicat, cum ait: *Hæc dicuntur, vt amemus unitatem, & timeamus separari. Nihil enim sic debet formidare Christianus, quàm separari à Corpore Christi.* Nam propriè verba illa Christi, Caro mea verè est cibus &c. de vera eius carne, quæ cruci affixa est, dicta, & intelligenda esse, cum aliis in locis frequenter, tum in Psalm. 33. & 65. & libro 3. de consensu Evangelistarum, cap. 1. docet.

CAPVT QVINTVM.

De Transubstantiatione.

PARS PRIMA.

Transubstantiatio ex Aduersariorum dictis euincitur.

ASSERTIO CLXXII.

PPUGNAT Lutherus errorem Sacramentarium, seque meritò vicisse gloriatur, dum multis libris, proprietatem verborum Christi, quam Catholici docent, demonstrat. Calvinistæ contra plurimis, & validissimis argumentis ostendunt, insanire Lutheranos, quòd cum verba Christi propriè accipienda esse dicitent, Pontificiam tamen negent Transubstantiationem.

tionem. Quocirca pulchrè in eos illa Augustini sententia quadrare videtur: *In his, quæ singuli vera dicunt, prius inter se componant, & consequenter fiet, vt à nobis nulla ex parte dissentiant.* Cæterum, cum quo nobis hoc loco controuersia esse debeat, haud satis scio: cum Sacramentariis, qui acerrimè, admissa proprietate verborum Christi, quam ostendimus, Transubstantiationem negari, nisi ab insanis, non posse, contendunt: an verò cum Lutero, qui singulis annis mutata sententia, modò Transubstantiationem approbat, modò negat, modò ita varius est, vt iam liberum esse vtrumlibet, nunc abijciendam esse inutilem quæstionem, & explodendam, omninò doceat: vt ne collatis quidem annis, & eius dictis inter se pugnantibus, certi aliquid de eius sententia possis statuere.

CLXXIII.

NAM anno 1519. expresse inquit, *Non est in Eucharistia panis & vinum, sed eorum species. Panis enim transmutatur in verum & naturale Christi corpus.* Anno 20. Transubstantiationem in dubium vocat, eamque irrisionibus exagitat: vtramque tamen opinionem ad placitum cuique tenere permittit. Sed rursus anno 21. verissimam fieri Transubstantiationem, & omnino credendam esse profiteretur. Anno autem 22. Anathema dicit ei, qui negauerit panem cum corpore remanere: Sed statim anno 23. anathematizatus homo, sui oblitus, iterum admittit Transubstantiationem: quam Anno 24. & 25. omninò reijcit. Sequentibus verò annis 26. 27. & 28. nunc nouum, quo Christus sit in Eucharistia modum excogitat: nunc eundem modum se nescire, ingenuè fatetur: nunc parum referre, siue panem remanere, siue non remanere credamus, docet; seque malle cum Papistis credere, nihil panis in Eucharistia remanere, quàm cum Caluino, solum panem in Eucharistia esse. In eo tamen magis constans semper permanere videtur, vt dicat, panem Christi corpus esse, & corpus Christi non tantum in pane, & cum pane, sed panem verè esse, & verissimè affirmari. Sic enim scribit: *Credo firmiter, corpus Christi esse panem. Sic enim me seruabunt illa verba: Hoc, id est, hic panis (quem acceperat) est corpus meum:*

*Lib. de peccato-
rum venia, &
varij. cap. 34.*

*Serm. edito, anno
1519. de venera-
bilis Sacramenti.*

*In captiuitate
Babylonica.*

*Lib. de abroganda
Missâ prouta.
Lib. 1. contra
Regem Angliæ.*

*Lib. ad Senatorem
Prag. de insti-
tuendis Ministris
Ecclesiæ.*

*a Lib. contra ce-
lestes Prophetas.
b Serm. de Eu-
charistia.*

*c Lib. de verbis,
Hoc est corpus
meum.*

*d In Confessione
magna, par. 2.*

*Lib. de captiuitate
Babylonica.*

meum: & illa Pauli: Panis, quem frangimus &c. Non enim dixit in pane, sed ipse panis, communicatio corporis Christi est. Male sanum quoque Magistrum infelices discipuli, pari constantia, & contensione sequuntur. Nam confessio Augustana expressè docet Transubstantiationem admittendam. Idem Apologia prima istius confessionis clariùs & perfectiùs. At Heshusius in scripto contra Calvinum, & Bezam, omninò Transubstantiationem, & illum confessionis articulum execratur. Philippus verò illam approbat; ^a Kemnicius omninò rejicit; ^b Illyricus Semitransubstantiationem docet admittendam, ita tamen, vt verissimè, & propriè dici asserat, Panis est corpus Christi, & Deus fuit aliquando columba, & Spiritus sanctus flatus. Demum alij eorum dicunt (vt ^c Glebitius refert) panem esse ipsum essentialiale corpus Christi; alij pani adesse corpus Christi; alij in, cum, sub pane esse corpus Christi; alij transire in panem; alij demum esse circumcirca panem.

Edita anno 1530
& anno 1563.

Anno 1562.

Lib. de h. v. v.
edico ann. 1530.

a. In parte 2.
Euchar. cap. 4.
de Euchar.

b. Lib. contra Sa-
cramentarios edito
anno 1574. par.
2. argum. 5.

c. Lib. de ruina
Papatus Saxo-
nici, par. 1.
arg. 2. & 12.

P A R S S E C U N D A.

Transubstantiatio ex Scripturis euidenter probatur.

A S S E R T I O C L X X I I I I.

N D I G N U M equidem puto in ijs confutandis, quæ ineptè, inaniq̃ue conatu, ab Aduersarijs, contra Transubstantiationis vocem, tanquam exoticam, barbaram, & prodigiosam, obijciuntur, immorari. Quare illa vnica responsione, qua olim vocem *ôpoçion* execranti Ario, os obstruxit Athanasius, conquiescant. *Nominisne, inquit, offenderis nouitate, an etiam rei ipsius veritatem, qua hoc est sortita vocabulum, refugis? Res enim antiqua nouum nomen accepit, non vocabulo nouo noua rei veritas accessit.* Causam autem noui nominis, rei antiquæ imponendi, explicat fuisse novos errores exortos, ex mala intelligentia veritatis antiquæ. Olim & Doritæ, Theodæ, & Iudæ cuiusdam sectatores, Apostolorum tempore, cum Christi discipulis, vno nomi-

In d.putatione
cum Ario. Eua-
dum ser. lial. c.
No. 14. li. de fide.

nomine censebatur. Vt autem à falsis discipulis hos distinguerent Apostoli, nouo Christianorum vocabulo eos insigniuerunt. Sic, cum Sabelliana Hæresis genitum ex virgine Patrem assereret; Ecclesia ingenitum esse patrem definiuit, quod vocabulum in Scripturis nusquam reperitur. Deum de Deo, lumen de lumine, etiam ipsos Arianos in Symbolo admisisse constat: cum nec in Apostolorum Symbolo, nec in tota Scriptura hæ voces legerentur. Contra Eunomium, filium Patri dissimilem asserentem, æqualem eum Patri esse, definiuit Ecclesia: contra Arium verò *ôpoçion*. Ac demum, *tot nouorum verborum, inquit Athanasius, antiquæ veritatis religioso intellectus extiterunt nomina, quot fuerunt subministratæ occasiones.* Sed his de solo nomine quæstionibus omissis, ad rem ipsam demonstrandam veniamus.

C L X X V.

A T que vt ab ijs, quæ hoc Sacramentum in antiqua lege præsignificauerunt, probandi capiamus exordium, duas Eucharistiæ figuras Paulus commemorat, Manna, & aquam de petra eductam: quas vmbas, & figuras, si iam adimpletas esse per Christum (qui se, vt legem impleteret, venisse testatur) Aduersarij credunt, fateantur oportet, quòd quemadmodum per Diuinam potentiam, Mannæ substantia in diuersorum ciborum transubstantiatur naturas, petra verò in potum corporealem conuertebatur; ita in Eucharistia panis substantia in corpus Christi, vnicum animarum alimentum, per illud corporeum nutrimentum figuratum, transmutetur, & transubstantietur. Quod si negant, fateri tamen cogentur, Christum Legem, Prophetas, & figuras non impleuisse, & vmbam illam ac figuram Eucharistiæ, longè figurato fuisse præstantiorem, & miraculis longè illustriorem.

Matth. 5.

C L X X V I.

N A M Mannæ quidem non qualitatem aliquam, aut proprietatem, sed ipsam substantiam in varia ciborum genera conuersam, testis est Scriptura, quæ ait, Panem de cælo præstitisti eis, omne delectamentum in se habentem, qui deseruiens vnus cuiusque voluntati, ad quod quisque volebat, conuertebatur.

Sapi. 16.

uertebatur. Et rursus, Omnia transformata, omnium nutriti gratiæ tuæ deseruiebant, ad voluntatem eorum, quos dilexisti. Vbi Transformationis & Conuersionis nominibus substantiarum mutationem significari, etiam vocabulorum ipsorum vis declarat. Quod idem Augustinus apertè confirmat. *Substantiam, inquit, conuersam dixit, non qualitatem, aut proprietatem. Non ergo niuis natura (erat enim Manna simile rori, aut niuibus, solèq, soluebatur) sed per verbum, & virtutem Dei, factò pane, & carni- bus, sub accidentibus niuis, alebantur.*

CLXXVII.

I Am verò, si quis Prophetam interroget, de petra, vnde aqua emanauit, num aqua creata sit, ad ictum Mosaicæ virgæ, an potius petra fuerit ipsa in aquam transmutata: non aquam creatam de nouo, sed conuersam petram in stagna aquarum fuisse, planissimè respondebit. Quid autem hoc est aliud, quàm naturam vnã quasi transubstantiari in alteram?

CLXXVIII.

N Vnc ipsa Christi verba, nostramne improbent, an confirment sententiam, inspiciamus. Principiò igitur, An non extremæ dementiæ est, cum Christus illud, quod habet in manibus, dicat esse suum corpus, affirmare aude, non Christi corpus esse, sed panem, in quo, vel sub quo corpus continetur? Referunt autem Euangelistæ Christum Dominum, illis verbis, Hoc est corpus meum, panem benedixisse. Deum verò bene alicui dicere, nihil aliud est, quàm quod benedicendo præcatur, bonum conferre: neque Deum vnquam maledixisse alicui, neque benedixisse in Scriptura comperimus, quin benedictionis continuò effectus verbis comprehensus, mutata rei natura, sequeretur. Maledixit Euæ dicens, In dolore paries filios; malè precatus est Adæ, In sudore vultus tui vesceris pane tuo: Maledixit similiter & ficui: & continuò mutatis rerum earum naturis, maledictionis effectus subsequutus est. Benedixit contrà homini, & cæteris animantibus, dicens, Crescite & multiplicamini: Benedixit Abrahæ & Saræ sterilibus: & continuò itidem, mutatis naturis, benedictio suum effectum for-
tita

Eph. 1. de Tribu-
tati. cap. 1.

Psalm. 113.

G. nef. 3.

Marc. 11.

Genes. 1.

Genes. 18.

tita est. Cùm ergò & pani Christus benedixerit, dicens, Hoc est corpus meum; quis negare audeat, panis naturam in id mutatam, quod est verbis benedictionis expressum?

CLXXIX.

N Ec aduertunt Lutherani, si admittamus in Christi verbis, Hoc est corpus meum, Pronomen (Hoc) panem demonstrare, vt sit (quemadmodum ipsi volunt) sensus, Hic panis est corpus meum: Christum apertè à nobis mendacij coargui. Per Diuinam enim Christi potentiam posse quidem effici, vt panis desinat esse panis, & in Christi corpus, vel rem aliam conuertatur, constat: at vt panis in sua substantia permanens, corpus Christi sit, per nullam potentiam fieri posse, ne Lutheranorum quidem vllus negare audebit. Quod si propter solam illam vnionem panis cum Christo, quam astruunt Lutherani, de pane corpus Christi dici, & verè prædicari affirmant: videant, consequenter necessariò sibi admittendum esse, panem crucifixum pro nobis, atque etiam resurrexisse. Si enim verè dicitur, Iste panis est corpus Christi, & corpus verè crucifigitur, profectò panis etiam iste, verè dicitur pro nobis crucifigi. At qui id absurdum esse negant Lutherani; imò expressè affirmat Illyricus, propter vnionem Sacramentalem panis cum corpore, verissimè dici, panem esse corpus Christi, & tradi pro nobis, aliaque similia. At certè aures piæ perhorrescunt, quod ex his consequens est, Panem scilicet, Deum, & Deum panem esse; Panem adorandum, & Deum irrationalem, stupidum, sensu, vita, & ratione carentem esse. Quæ si Illyrico rectissimè dicta videntur, certè cuilibet pio non possunt nisi blasphema, mihi etiam stulta videri. Nam attributio & communicatio nominum, qua actiones duabus naturis distinctis attribuuntur, non fit nisi eo iure; si vtraque natura in vno supposito subsistat: tunc enim & actiones, & nomina, quæ suppositi sunt, vtrique naturæ sunt communia. Ea enim ratione, eundem Christum, vt Deum & hominem, ita mortalem, & immortalem, verissimè affirmamus. At vbi duo sunt distincta supposita, & distinctæ naturæ, fieri nullo modo potest, vt vera possit esse actionum, &

Luth. in Captiu.
Balyonica. Il-
lyr. li. Collar.
[ar. 1. Collar. 31.

N 2 nomi-

noninum communicatio. Si ergo verè manet distincta natura panis, & verè distinctum suppositum, vt docent: falsò profectò à Christo dicitur, Hic panis est corpus meum; stulte & blasphemè affirmatur, panis est Deus.

C L X X X.

Rursus si verè dicitur: Hic panis est corpus Christi, corrumpit necessè est illa propositio, à Luthero cum suis affectis toties decantata, & quam negare nullo modo possunt: Cum, in, sub pane est corpus Christi. Simul enim veritatem suam hæ duæ propositiones habere non possunt. Sicut in Apostolis Spiritum sanctum fuisse profiteamur omnes: quis tamen, nisi infanus, dixerit, Apostolos fuisse Spiritum sanctum? Sic Christus propriè redemptor noster dicitur: at sub Christo, vel in Christo redemptorem nostrum esse, verè dixerit nemo.

C L X X X I.

Quòd si duabus rebus natura & supposito distinctis, actiones & nomina communia esse non possunt, vt demonstrauimus: cum Christus dicat; Panis, quem ego dabo, caro mea est: profectò aut falsum dixisse Christum cogimur confiteri, aut panem non natura & supposito manere distinctum, sed vtrumque in corporis Christi substantiam commutari. Quam rationem qui intelliget, nisi ratione omnino careat, aut veritati apertè repugnare velit, negare non potest. Quod vel ipse aduertit Calvinus, cum sic ait: *Lutherani diuersas res esse panem, & corpus Christi asserunt: quomodo ergo aiunt, alterum de altero prædicari? Ineptè sanè faceret, qui vestem diuersam quidem esse ab homine diceret, tamen propter coniunctionem verè hominem dici affirmaret.*

C L X X X I I.

Quid quòd, nisi Christum Sophistico more nos decipere voluisse fateantur, solum Christi corpus in Eucharistia esse, non autem panis substantiam, sub qua corpus latitet, necessariò concedere cogentur? Re enim aliqua demonstrata, si decipere nolumus, id quod oculis cernitur, non quod intus latet, & occultatur, intelligimus. Neque enim ostenso ligno, in

quo

quo certè Deus est, hoc lignum Deum esse, quisquam dixerit. Quare si sub panis substantia (vt placet Luthero) Christi corpus inuisibiliter later, sophistice profectò Christus id, quod tenebat manibus, simplici articulo Demonstratiuo, suum corpus esse affirmat: non secus, quàm qui homine obsessus à Dæmone demonstrato, illum de cælo descendisse, & fuisse ab initio mundi, constanter affirmaret; Dæmonem qui intus later, & ab initio mundi fuit, intelligens.

C L X X X I I I.

Sed & Calvinus, quàm necessariò ex verbis Christi, propriè acceptis, nostra, quam aluimus, Transubstantiatio sequatur, luculenter docet. *Non consistit, inquit, verborum Christi simplicitas, nisi panis confletur in corpus, vt Pontificij docent. Si enim in pane est corpus, constat figuratè vocari corpus, quòd nimirum corpus in se contineat; non autem, quòd propriè sit corpus. Deinde si panis est Christi corpus (vt dicitis) Ergo est Deus: est enim Christus Deus. At est intolerabilis blasphemia, sine figura de elemento affirmare, quòd sit Christus, & Deus.* Hæc ille. Idem multis argumentis confirmat Boguinus, *Non Dialecticam, & rationem, inquit, modo, sed etiam omnem Grammaticam tollunt Transubstantiationem negantes Lutherani: Verbum enim (Est) ideo Substantiuum dicitur, quia in affirmatiua propositione, quæ constat ex vocibus significantibus Substantiam, indicat eandem esse Substantiam Subiecti & Prædicati. At isti panem corpus Christi rectè & verè dici docent, cum tamen non idem esse, sed diuersissimum fateantur.*

C L X X X I I I.

VNicus Aduersarios vrget scrupulus, quò minus rectè Catholicos affirmare putent, totam substantiam panis, per vim & efficaciam verborum Christi, in consecratione deperire, quòd ab Apostolo etiam post consecrationem Eucharistiæ panis vocetur. Quasi verò isti nimium religiosi viri, Christum qualis iste panis sit, apertis verbis, apud Ioannem declarantem non audierint, vbi dicit: Panis quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita.

N 3

Quàm

materiali participare non possumus. Nec si id esset, omnes essemus vnus panis materialis. Corpus ergo Christi, de quo vno omnes participamus, & in quo omnes vnus panis sumus, necessariò Paulus intellexit. Iam cum alio loco Christi corpus, panem appellat Apostolus, non vtiq; simplicem panem dicit, sed panem illum, de quo immediatè ante Christus dixerat, esse corpus suum: quod nostram sententiam confirmat.

C X C.

Nec maiorem habet difficultatem, quòd tam importunè nobijciunt, calicem cõsecratum à Matthæo genimen vitis nuncupari. Licet enim concederemus de consecrato calice, ea verba intelligèda esse, curea ratione calix cõsecratus, genimen vitis vocari non potuit, qua sacratas species panem vocatas esse docuimus? Quanquam neq; illud admittendum esse existimamus. Nam calicem consecratum à Christo genimen vitis non esse vocatum, satis apertè ex Euangelio colligitur. Lucas enim, qui post Matthæum, & Marcum (vt etià Calvinistæ volunt) scripsit, planè affirmat, illud de calice non consecrato à Christo dictum fuisse. Sic enim Christum ante Cœnam dixisse, Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei. Et statim subdit, accepisse item calicem vini naturalis ante Cœnam, & dixisse: Non bibam amodò ex hoc genimine vitis, donec regnum Dei veniat. Et post pauca scribit, post cœnam Christum accepisse iterum alium calicem, eumq; verbis consecrasset, & discipulis dedisse, nulla facta de genimine vitis mentione. Sensus ergo verborum istorum est: Non comedam amplius hoc figuratiuum Pascha, nec istud vitis genimen bibam, donec hæ figuræ, per institutionem Sacramenti corporis & sanguinis mei, quod præfigurabant, impleantur. Sic enim Tertullianus, Origenes, Hilarius, Hieronymus, Chrysostomus, Theodoretus, Beda, Theophylactus, & ceteri Patres explicârunt.

C X C I.

Quòd si Patrum omnium sententiam repudiant, certè illud negare non possunt (nisi Lucam mendacij arguant) illa verba

1. Cor. 11.

Lucæ 22.

Tertull. loco citato. Origen. Homil. 35. in Matthæa. Ista. Cano. 30. in Mart. Hur. ad Heud. quæst. 2. Theod. Dia. ag. 1. Chryf. Homil. 83. in Matthæi. Theoph. & Beda in cap. 22. Luc.

verba de calice non consecrato dicta fuisse. Cùm enim Lucas vltimò scribens, & elucidare volens mysterium, apertè duos calices ponat, & de priore calice vini naturalis illud dictum fuisse affirmet, sicut & de paschate Iudaico: sequitur profectò, Matthæum, cùm nullam fecerit mentionem illius primi calicis, nec tamen illa Christi verba omittere voluerit, illa præposterè scripsisse, quod minimè est ab Euangelistarum consuetudine alienum. Apud Marcum enim immediatè præcedentia verba, præposterè omninò esse dicta, ipsi Hæretici docent, cùm ait; Accepit calicem dedit eis, & biberunt ex eo omnes; & ait illis, Hic est sanguis meus. Neque enim priùs biberunt Apostoli vinum, & postea epotum in eorum stomacho Christus cõsecrauit. Quàm ergo iniquum est, & peruersum, hunc locum Scripturæ, per sex loca eiusdem Scripturæ (vbi apertè dicitur: Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur; &, Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur) nolle elucidare, cum Ecclesia vniuersa, & Patribus omnibus: sed illis omnibus tam apertis locis, hisce verbis, quæ Lucas de calice non consecrato dicta esse affirmat, conari tenebras offundere.

Mar. 14.

P A R S T E R T I A.

Lutheranam Consubstantiationem, toti orbi Christiano ignotam semper: Transubstantiationis, si non nomen, saltem rem, vniuersa Ecclesia semper cognitam, & creditam fuisse.

A S S E R T I O C X C I I.

RORR ò fuisse ignotam penitùs Consubstantiationem Lutheranam antiquæ Ecclesiæ; Transubstantiationis verò, si non vocabulum, saltem rem ipsam semper fuisse creditam, ex communi Patrum doctrina, mox innotescet. *Panem & calicem* affirmat Irenæus *percipere verbum Dei, & fieri corpus Christi.* Quid quæso est, vi verbi Christi, panis fit corpus, nisi mutatur, seu transubstantiatur in corpus, nisi velis, vt panis fiat simul corpus, &

Irenæus lib. 5. sub martium.

Lib. contra Marcionem. Luther. lib. de verbis, Huc est corpus meum.

Serm. de Cena Domini.

Catechesi 4. Mystagogia.

In Liturgia.

In vita Moysi. Serm. Catechetico, de diuini Sacram. cuius meminit Eubium. in Panoplia, & Bessarion, li. de verbis, quibus consecratio peragitur.

In Sermone ad Catechizandos. 2. Serm. de Euc. Homil. 60. ad populum Antiochi. & Homil. 83. in Math. & Serm. de Eucharistia, Tom. 3. & Homil. de proditioue Iuda.

b Centuria 5. ca. 4. par. 2. Titul. de cena Domini. c Lib. de m. qui viciantur Sacram. cap. 9.

pus, & panis esse non desinat? Quid Tertullianus, qui etiam (Luthero teste) simul Marcioni demonstrat, Christum habere verum, & non phantasticum corpus? *Panis*, inquit, *figura*, seu *species*, à corpore phantastico suscipi non possunt. Est igitur verum Christi corpus, à quo in Eucharistia sustentatur panis species, non phantasticum. Quæ & falsa & ineptissima esse, si panis substantia in Eucharistia reperitur, nemo non videt. Panis (ait Cyprianus) quem Dominus discipulis porrigebat, non effigie, sed natura mutatus, omnipotentia verbi, factus est caro. Quid ergo ineptè garriunt Lutherus, & Calvinus, cum effigiem panis manere, naturam mutari, & ex omnipotentia fieri carnem, planissimis verbis doceat Cyprianus? Cyrillus antiquissimus ille Hierosolymitanus Antistes: *Aquam*, inquit, *mutauit aliquando in vinum, quod est sanguini proximum; & non erit fide dignus, cui credamus, vinum transmutari in sanguinem?* Et iterum: *Certissime crede, quòd id, quòd apparet panis, panis nequaquam est, licet gustui panis videatur: est enim corpus Christi.* Magnus Basilius inuocat Spiritum Sanctum, vt faciat hunc panem pretiosum corpus Christi. Idem aperte Gregorius Nyssænus fateatur: *Panis* (ait) *in carnem vertitur.* Et alio in loco: *Quamobrem, inquit, & nunc Dei verbo sanctificatum panem, in Dei verbi corpus credimus immutari.* Et paucis interiectis: *Panis* (vt ait Apostolus) *per verbum Dei, & orationem sanctificatur, non quia comeditur, eo progrediens, vt Verbi corpus euadat, sed statim per verbum in corpus mutatur.* Sed longè profectò pulchrius rem hanc exemplo, tanto viro dignissimo, illustrat, & explanat, dum ait: *Si panis, quem comedebat Christus, in Diuinum eius corpus naturali virtute mutabatur; cur non credimus panem sanctificatum, Diuina vi, in idem corpus transmutari?* Deum quoque visibilia elementa in corpus Christi transmutare, scribit Chrysostomus: quod toties tam apertis verbis pronunciauit, vt Mag. Ieburgentes^b fateantur ingenuè, Chrysostomum his verbis Transubstantiationem docuisse. *Potior est*, inquit Ambrosius^c, *veritas, quàm figura, corpus Auctoris, quàm Manna. Fortè dicas, aliud video, quomodo tu mihi offeris, quòd Christi corpus accipiam? Quantis igitur exemplis*

*exemplis vtimur, vt probemus, non hoc esse, quòd natura formauit, sed quòd benedictio consecrauit? Virgam tenebat Moses, proiecit eam, & facta est serpens; rursus apprehendit caudam serpentis, & in virga naturam reuertitur. Vides igitur, Prophetica gratia, bis mutatam esse naturam, & serpentis, & virgæ? An potuit clariùs quicquam dici? Et paulò infra: Quòd si tantum valuit humana benedictio, vt naturam conuerteret: quid dicemus de consecratione Diuina? Et concludit: Sermo ergo Christi potuit ex nihilo facere, quòd non erat, & non poterit mutare ea, quæ sunt, in illud quòd non erat? Et alibi, multis probat, non manere panem, post consecrationem, sed mutari in carnem Christi, & figuram panis & vini videri, nil tamen aliud, quàm corpus Christi & sanguinem esse credendum. Tu fortè dicis, inquit, *Meus panis est vsitatus. Sed panis iste, panis est ante verba Sacramentorum: vbi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi.* Et paulò post: *Ergo tibi vt respondeam, non erat corpus Christi ante consecrationem, sed post consecrationem, dico tibi, quòd iam corpus est Christi.* Item: *Licet figura panis & vini videatur, nihil tamen aliud, quàm caro Christi, & sanguis post consecrationem credendum est.* Quæ cum ex Ambrosio obiecit Lutherus Rex Angliæ, nihil quòd responderet inuenit Lutherus, præterquam, *Non habere Ambrosium potestatem condendi articulos fidei, errasæque.* Ambrosij tamen sententiam secutus est Augustinus, idque adedè apertè, vt ea ipsius verba, Illyricus Sacramentariis obiiciat: quæ sunt hæc: *Caro Christi est, quam forma panis obertam, in Sacramento accipimus, & sanguis eius est, quem sub vini specie & sapore potamus.* Nec minùs clarè Transubstantiationem asserit Augustinus, de verbis Domini, *Ante consecrationem, inquit, quòd offertur, panem dici; vbi verò Christi verba deprompta fuerint, iam non appellari panem.* At si verè panis esset post consecrationem, panis etiam vocari posset: sed panis iam dici non potest: ergo panis simpliciter non est, sed (vt idem August. in eodem sermone mox subiicit) *ἐπίστωτος*, id est, *super substantialis.* *Quia non est panis*, inquit, *qui vadit in corpus, sed panis vita aterna, qui anima nostra substantiam fulcit.* In sermone autem, de verbis Euangelij, *Nouerunt fideles*, ait;*

Lib. 4. de Sacramento, cap. 4.

In Psalm. 134.

Luth. lib. contra Regem Angliæ 1. edito anno 22.

Ex Gratiano de Consecr. Dist. 2. cap. 48.

Sermone 28.

Citatur à Beda. 1. Cor. 10.

sciunt quid dicam; nouerunt Christum in fractione panis. Non enim omnis panis, sed accipiens benedictionem Christi, fit corpus Christi.

Quo quid firmitus, pro Transubstantiatione, dici potuit? Nisi velint Aduersarij, panem fieri corpus Christi, & tamen manere panem. Cyrillus Alexandrinus Transubstantiationem fieri, variis tum rationibus, tum exemplis confirmat. Et inter alia, *Conuertit* (inquit) *panem & vinum, in veritatem propriae carnis*. Eandem prorsus sententiam habet Eusebius Emisenus. *Mortalia* (inquit) *& terrena in Christi substantiam conuertuntur. Quid mirum, si ea, quae verbo potuit creare, verbo possit creata conuertere?* Mitto hic Origenem, Hefychium, Euthymium, Theodoretum, Remigium, Isidorum, Anselmum, Damascenum, S. Germanum, Theophylactum, Nicolaum Episcopum Metonensem, & alios complures.

C X C I I I.

HUc accedit Concilium Vniuersale secundum Nicænum, quod contra Iconoclastas definit, post consecrationem tantum corpus & sanguinem, non panem aut vinum manere. Ut omittam interim Concilium Vercellense sub Leone 9. contra Berengarium, Turonense sub Victore secundo, Turonense alterum sub Gregorio septimo, Constantiense, Lateranense omnium Conciliorum maximum, cuius verba sunt: *Iesu Christi corpus & sanguis in Sacramento altaris, sub speciebus panis & vini, veraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem, potestate Diuina: & Florentinum, Articulo 8. quod ita habet; Virtute verborum, panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem Christi conuertitur.* Pudeat ergo mendacij Caluinum, cum sic scribit: *Bernardi tempore etsi durior inualuerat loquendi ratio, Transubstantiatio tamen nondum agnita erat: cum tamen omnes supra nominati Auctores, longè flourerint ante Bernardum.* Neque minus Lutherum mendacij pudeat, qui non minus impudenter, Transubstantiationem tempore Innocentij tertij primò lucem vidisse affirmat.

CAPVT

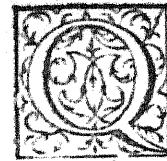
CAPVT SEXTVM.

Quòd Christi corpus non sit vbique, neque per vsum suscipientis in Eucharistia existat, neque vnquam inde recedat, dum species saluæ perseuerant.

PARS PRIMA.

Quòd corpus Christi non sit vbique.

ASSERTIO CXCI III.

QUAM ab inertibus, & stupida mente profectus sit eorum error, quos vbiuitatem corporis Christi comminisci, & profiteri non pudet, vel ex ista ratione, quæ auctores tam nefandæ hæresis ad eam afferendam, & libris etiam scriptis defendendam, permouit, colligi facile potest. Illa namque ipsa ratione, qua se Christi præsentiam in Eucharistiæ Sacramento, quàm maximè stabilire putant, Sacramentum hoc augustissimum prorsus conuellunt. Si enim æquè vbique est præsens corpus Christi, non plus profectò in pane consecrato comeditur, quàm in pane profano: nec plus in cœna Dominica, quàm in cœna communi manducatur. Quod si ita est, inanem profectò institutionem Eucharistiæ esse, confiteri compelluntur. *Minimè* (inquit Lutherus) *inanis redditur institutio Eucharistiæ, cum à nobis sumi Christus non debeat, nisi ubi se præsentem fore obligauit.* Id verò ridiculum prorsus est. Neque enim se Christus in Eucharistia præsentem fore obligauit, nisi verbo suo. At eodem verbo suo (vt vult Lutherus) declarauit corpus suum præsens semper esse in omni re. Est ergo æqua rerum omnium, atque Eucharistiæ ratio; ac proinde, vt est dictum, ociosa, & inanis est Eucharistiæ institutio. Nec hinc valeret responsio, si dicerent, De manducando pane Eucharistico, cum quo, vel sub quo est Christus, nos habere præceptum; de manducando verò Christo, in cibis profanis non habere. Nam de cibis his comedendis, ad vitam

O 3

tuendam

Epist. ad Galoss.

Homil. 5. de Pascha.

Orig. li. 8. contra Celsum. Hejch. li. 6. in Leuit. ca. 2. 1. Euthym. in cap. 26. Matth. Theod. Dialog. 2. Polymorph. Remig. in cap. 10. prioris ad Corinthe. Isidor. li. 1. de Offic. Eccl. cap. 18. Anselm. Epist. de corpore & sanguine Domini. Damascen. lib. 4. de fide orthodox. cap. 14. S. German. in Theoria rerum Ecclesiast. Theophyl. in cap. 26. Matth. & 14. Marc. & 6. Ioannu. Nicol. Metonenj. Oratio de corpore Christi.

Sess. 6. Disputati. ne inter Gregorians & Episcopianum Dicantur.

Lib. 4. Institut. cap. 17. par. 15.

Lib. de Captiuit. Babylonica.

Luth. in parte 1. Serm. de Eucharistia, editi, anno 26. qui habetur in Tomo 7. folio 337.

Luth. in libro de veris Domini, Hoc est corpus meum.

tuendam, mandatum est non minus, quàm de pane Eucharistico. Si ergo, vt ipsi docere se autumant ex Scriptura, non minus in cibis profanis est corpus Christi, quàm in pane Eucharistico, eadem prorsus est ratio vtrorumque. Adde, quòd ipsorum sententia, Scriptura Christi carnem reali existentia præsentem esse in pepone, & re qualibet asseuerat: vel ergo sequeretur, realiter cum pane Eucharistico non sumi Christi carnem; vel realiter etiam sumi cum pepone, & quibuscunque aliis esculentis; item conculcari cum terra, & esse in inferno cum Dæmonibus, & damnatis.

C X C V.

Nec verò solum Sacramentum tollunt, dum illud conantur statuere; sed suam ipsorum sententiam dum astruere volunt, destruunt. Constans enim est Lutheri, & suorum doctrina: In Eucharistia, Christi corpus reali existentia non adesse, etiam post Christi verba recitata, nisi vsus accedat.

Quàm ergo absurdè (stipites profectò, non homines) asserunt, Christi corpus, reali existentia, necessariò esse in saxo, ligno, & in re qualibet: solum ea vna in re, in qua Christus corpus suum (vt isti ipsi fatentur) esse affirmavit, esse negare: imò dicere, eo ipso Christi verbo, quo corpus suum esse, quod panis erat, affirmat, effici vt cum antea ibi corpus eius esset, tunc primùm esse desinat?

C X C V I.

Sed argutos homines in hanc præclaram sententiam, inuisum illud argumentum traxit: *Christus ad dexteram Patris sedet, secundum humanam naturam suam. Si ergo dexteram Patris vbique esse confitemur, quis negare audeat, & humanitatem Christi esse vbique?* Præclara sanè ratiocinatio, ac prorsus tali digna auctore: qua nimirum & nos omnes, & omnes animas vbique esse, atque etiam omnes dæmones, ad dexteram Patris confidere, demonstrare possis. Neque enim negat Lutherus, nos, & omnes etiam iustorum animas in dextera Dei esse. Si ergo, quia dextera Dei vbique est, id quod in dextera Dei est, negari non potest, esse vbique, animæ certè iustorum, & nos omnes

omnes vbique sumus. Quin & Dæmones, iuxta istorum sententiam ad dexteram Dei erunt; cum alicubi sint, & dextera Dei sit vbique. Non intellexit Lutherus, posse aliquem esse in determinato loco, & tamen esse in dextera Dei; & omnes res finitas, quæ necessariò in finito aliquo loco sunt, esse in dextera Dei, cum illa sit vbique: ac proinde eam argumentandi formam esse ineptam. Non intellexit demum miser, Patrem non habere verè dexteram, neque sinistram; per sedere autem ad dexteram Patris, supremam gloriam, qua Christi humanitas à Patre est donata in cælis, esse ab Euangelista explicatam.

C X C V I I.

AT *Christi (inquit Lutherus) verbum est: Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis, qui est in cælo. Erat ergo tunc Christi corpus in cælo, cum tamen eo tempore in terra fuisset.* Quo loco vel maximè ridendum se exponit Lutherus, dum Oecolampadium irridet; quòd cum constet, secundum Diuinam naturam, Christum neque ascendere posse, neque descendere, illam Christi sententiam, de Diuina natura intelligendam putauerit: non aduertens, vnicum tantum fuisse in Christo suppositum, cui vtriusque naturæ actiones (quæ, vt idem non diffitetur, suppositorum sunt) tribuuntur. Quare Christus verissimè dicitur mortalis & immortalis; mortuus & sepultus, & regnans viuus in cælis; ascendens, quia eleuata est humanitas ad cælum; descendens, quia se humiliavit Diuinitas, carnis nostræ assumens naturam. Pudet profectò me, & piget, in his ineptijs confutandis, tempus terere.

P A R S

P A R S S E C V N D A.

Christum Dominum nulla ratione in Eucharistia esse, per usum suscipientis; sed solum per verba, ab ipso instituit.

A S S E R T I O C X C V I I I.

ALTERVM nunc dogma inter Lutheranos vulgatissimum, & receptissimum (quo Christum in Eucharistia tantum per usum, & in usu, hoc est, dum sumitur, & vi sumptionis, esse statuunt) nobis vel vnico verbo, hoc loco, est confutandum: vt se non minus errare intelligant, cum Christum, aut in Eucharistia, aut vbiunque, alterius vi, quam verbi eiusdem, ineptè collocare conantur, quam errant, dum verbis Christi omnipotentiam detrahentes, ea illud efficere, quod affirmant, negare non verentur. Nam vel ante omnem sumptionem, seu usum, hisce verbis, Hoc est corpus meum, à Christo in Cœna prolatis, adfuit corpus Christi, vel non adfuit: si adfuit; cōuenimus, non per usum, sed per omnipotens Christi verbum, ante omnem usum, corpus Christi sub panis speciebus adfuisse: si non adfuit; planè mentitus est Christus, qui propriè, non figuratè loquendo (vt ipsi Lutherani docent) illud quod habebat in manibus, esse suum corpus, cum non esset, affirmavit. Cum verò etiam Christus calicem illum, suum sanguinem esse dixerit, vt Matthæus & Marcus scribunt, & esse nouum Testamentum, vt asserunt Lucas & Paulus: qua fronte audent Aduersarij negare, esse Christi Testamentum & sanguinem; sed fore, si ab hominibus bibatur? Nam si ita est, Testamentum Christi, & eius veritas, ex hominum pendeat voluntate; vt si nolint exhaurire calicem, nec Testamentum sit, nec sanguis: cum vtrumque tamen esse Christus affirmaverit.

C X C I X.

Demum, communi sanctorum Patrum, & ipsorum quoque Aduersariorum sententia, sine verbis Christi nullum Sacramentum conficitur. Quòd si ergo & hoc illorum dogma ad-

mitta-

mittatur, (quod nemo tamen sanus admiserit) *Vt Sacramentum quodcunque verè Sacramentum sit, requirit etiam, vt actu conferatur, seu administretur,* sequitur necessariò, verba proferri debere eo ipso tempore, quo Sacramentum est in usu. Nam in Baptismo, verbi gratia, quia is consistit in usu, si quis diceret verba à Christo instituta, Ego te baptizo, &c. & post vnã vel alteram horam, aquam adhiberet, baptizatus non censeretur Catechumenus. At ipsi illud minime obseruant in Sacramento Eucharistia: cum primò verba recitent, deinde vna, aut altera hora, interdum tribus, & quatuor post, multitudini & peregrinis Sacramentum distribuunt. Quod cum aduerterent nonnulli illorum, diuersa excogitarunt remedia, quibus adhibitis, id consecuti sunt, vt nunquam verum corpus Christi distribuunt. Nam aliqui verba, dum distribuunt, lentè admodum pronunciant; alij in fine distributionis verba recitant, quando nimirum panis in stomacho iam est corruptus. Cum autem Christi corpus non adsit, nisi virtute verborum Christi, Hoc est corpus meum, qui inter distribuendum verba protrahunt, antequam illam Christi sententiam absoluant, merum panem porrigunt: qui verò recitant verba post distributionem, eos panem merum dare, ex eadem ratione liquet; præsertim, cum panis, iam in stomacho corruptus, consecrari non possit.

C C.

Iam corpus Christi in Eucharistia collocare potest nemo, nisi qui virtute accepta à Christo, vt instrumentum Christi operatur. Nam vt, teste Ioanne, Christus est, qui baptizat, ita ipse Ioan. 1. est, qui consecrat. Sacerdos enim, vt instrumentum, Christi virtute operatur, nec Christi corpus ibi, nisi virtute Christi potest collocari. Quàm ergo ineptè actioni humanæ comestionis, consecrandi, conficiendiq; corpus Christi, potestas attribuitur; verbo autem Christi ab ipso Christo per Sacerdotè, tanquam instrumentum, prolato adimitur? Impiè profectò comestioni suæ arrogant omnipotentiam, quam denegant verbis Christi.

C C I.

Certè longè aliter Christi discipulus Abdias loquitur: *Matthæus* Li. 7. Hystor. certam. Apostolic.

P

Thæus (inquit) *Apostolus corpus Christi in Eucharistia effecit* Pauli verò auditor Dionysius, *Pontifex*, inquit, *sacrosancta Mystera conficit*. Et in fine expresse, *per effectricas preces consecrationis, fieri corpus Christi*, affirmat. Thelephorus quoque 1500. circiter ab hinc annis, *Sacerdotes proprio ore corpus Christi consecrare* dicit. Iustinus verò Polycarpi auditor. *Sicut per verbum Dei factus est*, inquit, *homo Christus, ita eibus iste sit Christi corpus, consecratus per preces sermonis, quem à Christo accepimus. Eucharistizatum panem, sive in quo gratie act. e sunt, hoc est, consecratum panem et erbis corpus Christi esse*, asserit Irenæus. Et iterum: *Panis, cum percipit Dei vocationem, sit Eucharistia corporis Christi. Acceptum* (inquit Tertull.) *panem, corpus suum illum fecit, dicendo, Hoc est corpus meum*. Origenes^b etiam, *panem per precem fieri sanctum quoddam corpus*: & Pontianus^c Papa, & Martyr, *Proprio ore Sacerdotes corpus Christi consecrare*, docent. Ac vt modus aliquis sit in citandis Patribus, sic etiam sentiunt, Cyprianus, Felix Papa & Martyr, Cyrillus Hierosol. Gregorius Nyssænus, Basilus, Damasus, Ambrosius, Theophilus Alexand. Chrysof. Hieron. August. Eusebius Emisenus, S. Proclus Chrysof. discipulus, Cyrillus Alexand. Theodor. Hefychius, Gregorius Magnus, Damascenus, Beda, Theophilactus, Bernardus.

Basil. in Liturgia. Damasc. epist. 3. & 4. Ambros. lib. 4. de sct. cap. 5. & lib. de benedict. Patriarcharum cap. 9. & in Psalm. 38. & lib. 4. de Sacramenti cap. 4. & 5. Theophil. Alex. lib. 1. Paschalis. Chrysof. Hom. 1. de productione Iudæ, Homil. 60. ad pop. Antioch. lib. 3. de Sacerdotio, Hom. 2. & 83. in epist. ad Timoth. Hieronym. epist. ad Heliodorum. Equit. ad Euagrium, & in cap. 2. ad Tit. August. epist. 59. quest. 5. lib. 2. de Trinit. cap. 4. lib. 20. contra Faust. cap. 13. & contra Donatist. lib. 5. cap. 20. lib. 3. cap. 18. lib. 6. cap. 25. & serm. 18. de verbis Domini. Eusebius Emisenus Homil. 5. de passione Domini. Irenæus de traditione Divinae Liturgie. Cyril. Alex. lib. 11. in Ioannem cap. 21. Theodor. Dialogo 2. Hefych. lib. 2. in Leuiticum cap. 8. & 9. & lib. 6. cap. 22. Gregor. 4. Dialog. cap. 58. Damascen. lib. 4. de fide, cap. 14. Beda in 1. cap. Ioann. Theophyl. in cap. 4. Marc. Bernard. Serm. de Cena Domini.

CCII.

Cum quibus etsi Lutherus ex diametro pugnat, tamen non semel vi veritatis abreptus, prorupit in verba huiusmodi: *Quam primum Minister dixit, Hoc est corpus meum, dicto citius corpus Christi presso est: quemadmodum Virgo per verbum continuo facta est gravida. Quin adeo quandoque raptus fuit, vt affirmaret: Si Diabolus proferret illa verba, ad futurum continuo corpus Christi. Desciscunt tamen à Magistro suo Kemnicius, Heshusius*

Luth. Serm. de Eucharistia an. 26.

Lib. de Missa primata.

husius, & Illyricus, & nostræ, Patrûmque sententiæ viciniora loquuntur. sed ne idem omnino nobiscum sentiant, mox in modo, quo Christum aduenire dicunt, inter se dissentire, & ineptire incipiunt, vt supra primo Cap. est ostensum.

PARS TERTIA.

Quamdiu species salua, & incorrupta permanent, Christi corpus, & sanguinem in Eucharistia verè adesse, dubitare nemo potest, qui de Christi veritate non ambigit.

ASSERTIO CCIII.

CHRISTVS Dominus, quando dixit, Hoc est corpus meum, non præfixit tempus vllum, in quo hæc propositio vera esse deberet, aut falsa esse inciperet. Nulli ergo hominum licet præscribere tempus, in quo sit vera, quòque elapso, falsa esse incipiat.

CCIII.

Accedit, quòd verbum Christi est, secundum Luthera- nos, Hic panis est corpus meum. Quàm ergo impium est, asserere, post hæc verba prolata, hunc eundem panem non esse corpus Christi? At coguntur id asserere, si post verba pronunciata, pane adhuc durante, definit esse corpus Christi.

CCV.

Præterea, si manente pane, aliquando recederet corpus Christi (vt Kemnicius, Illyricus, & Heshusius affirmant) cum ex Scriptura non constet, quo tempore recedat, nullus profectò hominum scire posset, vel vnicum momentum, in quo Christus in Eucharistia certò esset.

CCVI.

Quid, quòd Augustinus, & Cyprianus, multis rationibus probant, post actionem Sacramenti cuiusque manere semper Sacramenti effectum? Nam post Baptismum manet eius effectus in anima, quo homo manet semper baptizatus; sic

August. lib. 19. in Faustum cap. 16. & Tract. 8. in Ioannem. Cyprian. Serm. de cena Domini.

etiam verè ordinatus &c. Igitur & in Eucharistia manebit semper eius effectus. Cum autem effectus Eucharistiae, sit praesentia corporis Christi (est enim forma, Hoc est corpus meum) manebit profectò semper illud Christi corpus.

CCVII.

Demum cum fateri debeant, nisi Christum mentitum esse affirmare velint, (vt supra demonstrauimus) cum Dominus protulit verba, Hoc est corpus meum; etiam antè quàm illud porrigeret discipulis, verè eius fuisse corpus: si aliquando inde recederet, manentibus saluis speciebus, nunquam aliquis esset certus, communicaret necne; quandoquidem à iam Christus recesserit, meritò posset ambigere.

CCVIII.

Iam verò Iustinus Martyr ante 1400. annos, morè sui temporis affirmat fuisse, vt post communionem deferretur à Diaconis ad infirmos Eucharistia. Et eius ferè equalis Pius primus constituit, vt diligenter Sacrarium, in quo Eucharistia asseruatur, custodiretur, pœnamque negligentibus imposuit. Irenæus, Romanos Põtifices, qui Victorem præcesserunt, Anicetum, Pium, & Higinium, Episcopis ex Asia, & aliis orbis partibus venientibus Romam, Eucharistiam sollenniter transmittere consueuisse affirmat. Quòd si Christus sub speciebus non remanet, dum species sunt, sed recedit, quorsum panis pro corpore Christi, & ad infirmos, & ad Episcopos transmittitur? Quorsum in sacrario asseruatur? Quorsum dabatur olim domum asportanda fidelibus Eucharistia, vt in arculis custodirent, & quoties vellent, sumerent? Quod Tertull. factum esse suo tempore sæpe docet, idemque non obscurè indicant Cyprianus, Clemens Alexandr. & Origenes. Sed & verbis expressis idem, quod nos, apertè docet Cyprianus: *Nec villo modo, inquit, Diuina se absentat Maestas mysteriis.* Et ibidem clariùs: *Semel consecratum panem, nemo secundo consecrare audet, quia contumeliam scimus esse Spiritus sancti, credere, euacuari posse, quod ille sanctificat.* Idem habet lib. De spectaculis, & Serm. de lapsis. Petrus Rauennensis, qui anno 540. floruit (vt refert

a. Apologia 2. cap. 3.
b. Decret. Innocent. de sacrosanctis ecclesiis li. 5. ca. 47. & suo Carm. in parte 2. cap. 36. & Grat. de consacr. d. 2. can. 27. Frene. Epist. ad Vitellium, & refert Eusebius lib. 5. hist. ca. 14. secundum Rufinus versionem.

Tertull. li. de oratione sub finem, & li. ad uicem. Cyprian. Serm. de lapsis. Clemens li. 1. Stromatum. Orig. Hom. de lapsis. c. Serm. de Cerna Domini. d. Serm. de ablatiione pedum.

Greg.

Greg. Magnus) secum tulit Eucharistiam, & ea miraculum stupendum patrauit. Nicæna etiam Synodus illa prima vniuersalis iubet, *Vt semper asseruetur pro infirmis Eucharistia in Sacrarario: & Si Presbyter non adsit, Diaconus porrigat: ac denique, Vt diligentissimè custodiatur.* In quinta verò Synodo generali, pendere solitam Eucharistiam super altare in columba aurea, asseritur. Basilius longa consuetudine confirmatum fuisse ait, vt asseruaretur Eucharistia domi, à quolibet etiam plebeio: & omnes in eremo solitariam vitam agentes, communionem seruate, & seipso communicare solitos. Idem asserunt, Gregorius Nazianzenus, Amphilochius, Ambrosius, Optatus Mileuitanus, Paulinus, Hieronymus, Chrysostomus, Augustinus, Beda. Cyrillus verò Alexandrinus etiam insanos vocat, qui contrarium asserere non verentur. Bernardus quoque multa miracula per Sacramentum Eucharistiae asseruatum patrauit. Denique totam antiquam Ecclesiam asseruare Eucharistiam solitam, ipse etiam Caluinus inuitus fatetur.

e. Car. 12. 14. & 64.

f. Basil. epist. ad Cæs. Patriciam.

Greg. Nazian. in oratione funebri sororu. Amphil. in vita Basilij. Ambros. in oratione funebri de exsist. fratri Satyri. Opt. li. 2. contra Donatist. Paulinus in vita Ambrosij. Hier. in fine epist. ad Rufinum Monach. &

epist. ad Rufinum Epic. Narbon. Item in Apol. contra Iovinianum. Chrysost. epist. ad Innocent. P. P. Et refertur ad Niceph. lib. 13. ca. 19. August. li. 19. contra Faust. cap. 16. Tract. 8. super Ioan. li. 2. con. epist. Parmeniani. ca. 6. Serm. 152. Beda 4. hist. Eccl. ca. 24. Cyril. Alex. epist. ad Calo. Bern. vs refertur li. 2. vita eius, ca. 10, li. 2. ca. 3. & 6. & li. 4. ca. 4. & 5. Calu. li. 4. Instit. ca. 17. para. 39.

CAPVT SEPTIMUM.

De Adoratione Christi in Eucharistia.

PARS PRIMA.

Non minus in Eucharistia, quàm in calò Christum esse adorandum, ex Scriptura docetur.

ASSERTIO CCIX.

QUIDEM, VTRÀ miranda magis sit, nescio, Sacramentariumne perfidia (qui cum probè sciant, Patres, & Doctores omnes, & vniuersam Dei Ecclesiam, Christum semper in Eucharistiae Sacramento adorasse) malunt tamen & eam Idololatriæ condemnare, & illos tanquam Idololatrias è cælo deturbare; quàm Eucharistiam rectè ab vtriusq; adoratam esse, confiteri;

Melanch. in suo indu. de Carne. Cæsario VVitemberg. edita an. 70. propos. 115. Illyr. in Apol. pro Conf. Antuerp. ad c. 14. & lib. cont. Sacrament. edit. an. 74. part. 3. ad obiect. 3. Luth. li. ad frat.

P 3 an po

Valden. de ad-
oratione Euchar.
Tom. 7. Gerri.
co. V. Vitent. 3.
edito ann. 54. &
Epist. ad Luthar.
in Tom. 9. & li.
de abrogand. Mis-
sa protest. q. 1. &
1. 11. contra Vite-
mum Luth. con-
fessionem, quam
ediderunt anno
43.

an potius Lutheranorum impietas, qui, cum Christum in Eucharistia presentem esse fateantur, illum tamen nec adorari, nec vlla prorsus reuerentia maiori quam profanum panem affici debere, affirmant. Vtrumque profecto impium satis, hoc tamen insuper tam est stupidum, vt id non Catholici modò, sed Sacramentarij etiam ipsi irideant, explodant, multisque argumentis coarguant. Capitales certe Eucharistia: hostes Tigurini: *Thom. is*, inquit, *verum Christi corpus contrectat, ac in genua pronolatus adorat, dicens, Dominus meus, & Deus meus. Sancta ille mulieres, quae Dominum resurgentem videre meruerunt, & Apostoli omnes, ante, & post resurrectionem, vident, prostratiq; colunt. Quod si nos Dominicum panem naturale Christi corpus esse credemus, illud certè, cum Papistis, fideliter quoque esse adoraturi.*

C C X.

VVestph. in lib.
nat. an. 57. cont.
Ioan. à Latio fol.
92. pag. 2.

Brent. in Apol.
conf. V. Vit. Buc.
in Actu calloquij
Ratob. Confes-
saxon. edita anno
1551 ca. de Ge-
na. Kemnat. p.
2. Exana. cap. 5.

Verum hic in primis optandum videtur, vt Lutherani qui Sacramentariorum dictis parum mouentur, suos saltem Doctores audiant. *Non idolum adoramus*, inquit VVestphalus, *non panem colimus, sed Christum presentem adoramus. Idololatria Deo fraudem facit, honores enim illi suos denegat, alijs confert, fraudi præterea addit contumeliam.* Sic Brentius quoque, Bucerus, Kemnicus, & Saxonica confessio Christum in Eucharistia, & vbiunque cum esse constiterit, adorandum prædicant.

C C X I.

Iust. in cap. 47.
Genes. & li. cont.
artu. L. 1. 1. 1. 1.
de verbis, in q.
corpus meum.
Tom. 7. in ser-
mulo Misje.
Tom. 2. Lib. ad
VValdens. de ad-
oratione.

Quod si hos etiam contemnunt, certè Lutherum, cuius doctrinam caelestem esse prædicant, respicere non debent. Qui vt in omnibus ferè suis scriptis docet, Eucharistiam esse adorandam: ita in libro ad VValdenses (in quo quasi quodam inuidia: astu abreptus, Eucharistia: adorationem maximè oppugnat) postquam eò progressa audacia est, vt liberam esse adorationem docere non vereretur, continuò quasi sedatis perturbationum fluctibus, compositisque motibus animi, ad sanio-rem mentem reuersus, sic loquitur: *Qui non credit corpus Christi in Eucharistia esse, rectè facit, si nec corporaliter, nec spiritaliter adoret: sed qui credit, quemadmodum credendum esse abundè ostendimus, certè non potest corpori & sanguini Christi, sine peccato, suam reuerentiam denegare.* Sed

Basilus in ora-
tione edita in
1547 & 1548.

Sed quoniam nec his quidem suorum monitis acquiescunt, Stationibus in Scriptura fundatis, eandem veritatem, vel ab inuitis extorqueamus. *Non locus* (inquit Basilus) *ad orandum requiritur. Deum enim Moyses in medio mari exorauit, Iob in sterquilino, Ezechias in lecto, Hieremias in luto, Daniel in lacu, Ionas in ceto, pueri in camino, Iatro in cruce, Petrus & Paulus in carcere. Igitur & tu vbi que ora Deum.* Atq; id nos, non solum Paulus exemplo, sed etiam verbo docuit: Volo, inquit, viros orare in omni loco, leuantes a se Deum puras manus. Dauid verò, in omni loco (inquit) dominationis eius, benedic anima mea Domino. Et Dominus ipse in nouo Testamento, quid aliud vult, quam Deum in omni loco adorandum esse, cum ait: *Mulier, crede mihi, venit hora, & nunc est, quando nec in Hierusalem, nec in monte Garizim adorabitis Patrem, sed veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & veritate. Sed neque vllum Lutheranorum (qui tamen idololatra reputari nolit) fore puto, qui si sub quacunque visibili forma Deum sibi vbiunque adesse cerneret, expectandum putaret nouum præceptum, vt ibi illum adoraret, sed quam primum sese adorabundus, nulla noui præcepti audita mentione, prosterneret.*

Ioan. 4.

C C X I I I.

Gen. 12. 13.
& 17.

Gen. 28. & 32.
Exo. 34.

Exo. 33.

Neque (vt credo) Abraham, Iacob, Mosen, & Heliam, tanquam perditos idololatras condemnandos esse dicent, quòd (vt Scriptura testatur) Abraham quidem in eo loco, vbi ei primò n apparuit Deus, altare continuò (sine alio præcepto) erexit, nomenque Dei ibidem inuocauit, & eum locum in signum eius rei Bethel, hoc est domum Dei, appellauit, redireque eò ad orandum (quoties licuit) consuevit: Iacob verò & Moses, cum primò illis Deus apparuit, nullo expectato adorandi præcepto, ad orationem in genua procubuerunt. Sed neque populum idololatrassè credent, qui toties (iniussu Dei) adorauit, quoties columnam nubis Arcæ Dei insedissee, in Exodo legimus. Quin Deus ipse in eo, quo apparuit loco, aliquando ado-

do adorationem exegit. Solue, inquit, calceamenta pedum tuorum: terra enim in quas, terra sancta est. Si ergo rectè sanctos illos Patres fecisse dicunt Aduersarij, quòd Deum, vbi-
cunque illum, & sub quacunque forma conspexissent, adorant, nullo accepto adorandi nouo præcepto: qui tam constanter in Eucharistia Christum esse confitentur, esse tamen adorandum pernegant, an non Christum Deum esse planè dif-
fidentur; aut certè non Christi Dei nostri, sed alterius noui Christi corpus, quod Dei non sit, in Eucharistia collocant?

C C X I I I I.

Illyr. in Apolog. pro consist. Antuerp. ca. 14. Calvin. 4. Institut. cap. 17. par. 24. Bizi. li. contr. Helveti. 1. IOAN. 4. Conc. Ephes. in epist. ad Nestor. Nazian. epist. ad Cleon. lib. 8. de Trinitate. Nicol. Episcop. Meton. cuius liber extat in Liturgia Græca. Sexta Synodus Trullana in proœmio. Cyril. lib. 4. in Ioann. cap. 15. Ambros. lib. de Myst. cap. 9. & Psal. 118.

Sed affirmare non dubitant Illyr. Calvin. & Beza, in Eucharistia Christi carnem à Diuinitate separatam reperiri; humanitatem autem adorandam non esse inter omnes constare. At istud esse planè Christum soluere, esseq; meram Antichristi doctrinam, & Ioannes scribit, & Ephesinū vniuersale Concilium docet, & ex totius Ecclesiæ sententia Nazianzenus pronunciat. Cui adstipulatur Hilarius, Nicolaus Metonensis, sexta Synodus vniuersalis, Cyrillus & Ambros. Ratio verò id ipsum euidentissimè demonstrat: quia longè facilius est concedere, animam à corpore, & sanguinem ab utroque, quàm Diuinitatem ab alterutro eorum separari posse. Nam illud in passione contigit: hoc verò neque contigit, neque continget vnquam. Hoc enim modo & duos Christos statueremus, & verum Christum mendacem efficeremus. Anima enim & corpus Christi cum vnicum habeant subsistere personæ Diuinæ, & propria careant subsistentia: profectò à persona Diuina auulsa, quo se in rerum natura sustentent, non habebunt. Quòd si illis alia diuersa à Diuina subsistentia detur, poterit quidem corpus in natura subsistere, at corpus Christi esse non poterit, sed eius creaturæ corpus censebitur, cuius subsistentia subsistet. Falsà igitur necessariò verba Christi erunt, Hoc est corpus meum, quia non iam corpus hoc esset Christi creatoris, sed alterius Christi creaturæ.

C C X V.

AT de adorando Deo præceptum esse, non item de Christo ado-

sto adorando causabuntur. Id verò quàm falsum sit, illæ Prophetæ de Messia voces testantur. Adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ gentium. Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes seruient ei. Et Apostolus, In nomine Iesu omne genu flectatur, &c. Neque id, qui intelligit, quid sit hypostatica inter naturam humanam & diuinam vnio, potest inficiari. Si enim vnicum est Dei, & Christi suppositum; profectò si Diuinum adorare præcipimur, etiam Christi (cum sit omnino idem) Diuino cultu afficere iubemur.

C C X V I.

Veruntamen illam vocem reperunt, & inculeant frequenter: Vt cunque res habeat de hoc, quòd Christus in Eucharistia possit adorari: cum adoratio (quæ actus est religionis, fidem habens annexam) certo inniti debeat præcepto, nullum de eo in Eucharistia adorando, in Scriptura præceptum reperiri. Quasi verò, cum Deus aliquid pium & licitum in genere præcipit, aliud nouum de eadem re præceptum, hoc vel isto loco, huic vel illi personæ exhibenda, imponere consueuerit. Iubet Deus honorare parentes in genere: an præceptum aliud condendum erat, quo hoc loco, vel huic parenti obtemperandum esse mandaret? Cum ergo habeamus præceptum hoc in genere, Dominum Deum tuum adorabis; & de Christo, Adorent eum vniuersæ familiæ gentium: quam ob causam peculiare præceptum condendum erat, vt Deus, aut Christus hic, vel ibi adoretur?

C C X V I I.

Denique cum de adorando in cælo Christo, non extet clarius præceptum, quàm de eodem adorando in terris (æquè enim dicit Apostolus tam de terrestribus, quàm de cælestibus, In nomine Iesu, omne genu flectatur) ne in cælo quidem sine idololatriæ scelere adorari posset. Multò verò minus ambitionis suspicione caruisset Christus, qui se à Ioanne in utero virginis, à Magis in stabulo, à leproso in via, à Thoma in cœnaculo, à cœco nato Hierosolymis, ab Apostolis in Galilæa adorari permisit, nec vnquam eorum quempiam vel ad-

Q

monuit,

I sal. 27.

Psal. 71.

Philip. 2.

Luth in lib. ad Waldensu.

Ioan. 3.

monuit, vel reprehendit. Quod si blasphemum est dicere, reprehensione ergo digni non erant, qui eum adorabant. Cur igitur, cum quolibet tempore & loco, liceat Christum, sine nouo præcepto, adorare, in Eucharistia non licebit?

C C X V I I I.

Non est, inquit, in Eucharistia, vt adoretur, sed vt comedatur, collocatus? Sit ita sanè; quamuis & id falsum esse, mox ostendam. Numquid & in præsepio, vt adoraretur reclinatus fuit? An in cruce, vt cultu Diuino coleretur, suspensus? & tamen Christum in præsepio Magi, in cruce mundus adorauit, & nunc etiam adorat.

C C X I X.

Verùm, quod assumunt, examinemus. Id certè vt concedamus, non patitur Cyprianus, qui à Christo hoc Sacramentum, propter religionem, institutum esse affirmat. Quod planius Eusebius dixit, *Eucharistiam institutam esse à Christo, vt in ea iugiter coleretur*. Quam sententiam procul dubio à Paulo acceperunt, qui Eucharistiam ad annunciandam Christi mortem, esse institutam ait; non quidem eo modo, quo Iudæi rei mortis Christi eam representârunt, sed cum ea gratiarum actione, adoratione & reuerentia, qua par est Dei, & Domini nostri, in suo corpore proprio præsentis, pro nobis susceptam mortem recolare, & representare.

C C X X.

Hvc spectat, quòd Apostoli sacram hostiam adorandam populo & proposuerunt, & proponendam esse, non scripto solùm, sed & traditione posteris commendârunt. Nec enim aliò respicit illud Pauli, quod de Antichristo scribit, sessurum illum in templo Dei, ostentantem se Deum esse: vt, scilicet, hoc modo se opponat, & substituatur Christo, & adoretur ab ijs, qui Christum monstratum in eleuatione Sacrificij adorârunt. Eam enim vim habet dictio Græca ἀποδεικνύσθαι, qua utitur Paulus, vt aliquid externum apparere, significet, quod monstratur, & adoretur, vt Deus.

Irenæus

C C X X I.

Irenæus sanè, sicut ex allusione templi Hierosolymitani, templum Christianorum interpretatur, in quo sit sessurus Antichristus: ita ex allusione ad sacrificium Iudæorum, sacrificium Christianorum, & eleuationem eius exponit, quod ille iniquus pessundabit, & se loco Christi sufficiet, ostentans se, tanquam sit Christus, & Deus. *Tentabit* (inquit) *Christum se ostendere, sicut Daniel ait: In dimidio hebdomadis, tolletur Sacrificium, & eleuatio, & erit abominatio desolationis*. Quam abominationem Christus Antichristi esse declarauit. Eandem eleuationem, & ostensionem explicat Basilius, eamque non nisi ad Apostolorum traditionem posse referri affirmat: idque comprobatur Liturgia S. Iacobi Apostoli, qui id fieri præcipit. Confirmat id & Dionysius ille Pauli discipulus, dum sic scribit: *Pontifex Diuina munerata laude profecutus, sancta mysteria conficit, & venerandis operata, & abæta signis, in conspectum agit*. Quo loco verbum ἵπρόδ' ἐξ' αὐτῶν nihil aliud, quàm ostendens significat. Idem fieri Bas. & Chrysost. præcipiunt. Idem Ephesinum Concilium seruatum semper fuisse docet: cum explicat, ea eleuatione, Christi in crucem exaltationem & resurrectionem è sepulchro, & ascensionem ad cælos enunciari. Testatur hoc ipsum vel barbarorum Æthiopum Missa, ex lingua Æthiopica, non ita pridem in Latinam conuersa, quæ *sacram hostiam ostendere iubet, clamareque, Sacerdotem præcipit: Domine Iesu Christe miserere nostri. Surgite ad adorandum: humiliare capita: hic est verè corpus, & sanguis Emanuel Dei nostri*. Quod non parum confirmant illa Psalmistæ verba, suprâ recitata: *Erit memorabile triticum in terra, in capite montium: & illa alterius Psalmi, iuxta nostram Translationem; Calicem salutaris accipiam, quæ paraphrasis Chaldaica sic reddit: Calicem redemptionis leuabo, mundo venturo*.

C C X X I I.

ET ne diutiùs ineptijs istorum confutandis immoremur, miranda est profectò istorum hominum stupiditas, qui nescientes, de quibus affirmant, nec intelligentes, quid sit adorare, non aduertunt, se id ipsum, quod affirmant, negare. Nam Christum

Q 2 stum

Hemil. 5. de Paschate.

2. Theff. 1.

Libro 5. Daniel 9.

Lib. de Spiritu sancto, ca. 27.

Cap. 1. Eccl. Hier.

In Liturgiâ.

Psal. 71. Psal. 115.

stum quidem verè præsentem in Eucharistia credere, illum què piè & deuotè, & prout ab homine fieri potest, dignè (vt Paulus loquitur) suscipere iubent; & tamen illum adorari prohibent. Quæ dicta secum pugnare, facilè quiuis perspiciet, si breuissimè, quid sit Adorare, explicauero.

PARS SECUNDA.

Christum in Eucharistia, latriæ cultu, venerandum & adorandum esse, ratione probatur.

ASSERTIO CCXXIII.

Doctore Christo, adorationem veram in spiritu & veritate fieri debere didicimus. Cùm enim Deus spiritus, & veritas sit, iis, qui eum in spiritu & veritate adorant, delectatur. Hinc fit, vt si vel solo mentis assensu detrahatur aliquid de Dei natura; vel si contra aliquid ei falsum attribuitur, aut quippiam illi peculiare ad rem aliam transfertur: etiamsi eius impietatis nullum externum indicium detur, vera tamen idololatria sit: quòd nimirum Deus in veritate non adoretur. Sin à falsitate, animique idolo fit progressus ad actionem externam, hoc tantùm idololatriæ accedit, vt deregatur. A falsa enim de Deo imaginatione idololatria nomen accepit, à qua externæ actiones, tanquam à fonte riuuli, promanant. Quòd si os, & manus, & totum corpus, veris & legitimis cæremoniis nauant operá, mens autem aliena est à Deo, nequaquam vera latria exhibetur Creatori; quia non adoratur in spiritu. Neque enim in spiritu adorat, qui per hypocrisin externus veneratur, sed id interiùs animo non exhibet. Nam & Deus ipse de talibus queritur: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Quanta igitur blasphemia est, illum, cui potissimum latriæ cultum, & honorem impendas, indignum iudicare, cui minorem, exteriorè videlicet, deferas? Si puer Regius, inquit Chrysoströmus, purpura, & diademate ornatus, tibi ferendus trade-

March. 15.
Hai. 29.

Homil. 24. in
1. ad Corinth.

traderetur: nonne omnibus humi abiectis, illum susciperes? Verùm nunc, cùm non hominis Regium puerum, sed vnigenitum Dei filium accipias; dic quæso, non horrescis?

CCXXIII.

Cvm ergo Lutherani iubeant cum Paulo, illum Diuinum panem à profano mente secernere, & in eo Christum Deum verum, & hominem præsentem perpendere: nec hoc contenti, præcipiant etiam, Christum eo animo, quo decet Dei Maiestatem, à tam vili creatura suscipi; eaque susceptione memoriam passionis eiusdem Dei & Domini nostri, cum ea, qua par est, gratiarum actione, recolere: quid quæso, dum hæc iubent, aliud faciunt, quàm præcipuam adorandi in spiritu & veritate formam præscribunt? Adorandum igitur dum negant Christum præcipuo cultu adorandum asserunt.

CCXXV.

Quòd si rationi necdum acquiescunt Aduersarij, moueat eos saltem admonitio Pauli, qui corpus Domini ab aliis cibis iubet mente discernere: vt cùm agnouerit, qui ad sacramentam accedit, illum cibum, quem comedere debet, verum esse Deum, se ipsum priùs probe, consideretque dignusne sit, qui talem recipiat hospitem. At quis quæso Deum in sacra illa hostia contineri sciens, seque non modò natura miseram creaturam, sed peccatis longè fædissimam esse perpendens, cum summo timore & reuerentia ad eius Maiestatem non accedet?

CCXXVI.

Ipsa certè hæc Pauli verba, (Non diiudicans corpus Domini) satis indicant summam erga hoc Sacramentum venerationem requiri. Quæ verba exponens Chrysoströmus; ita scribit: *Non diiudicans, hoc est, non considerans magnitudinem propositorum. Nam si didiceris diligenter, quis sit propositus, & cui se exhibet, alterius non indigebis.* Eiusdem hanc sententiam (Probet autem seipsum homo) considerans Cyprianus, *Id, ait, propterea dixit Apostolus, vt cum timore & tremore Eucharistiam sumamus.* Basilius verò, cum quanto tremore sumendum sit corpus Domini, Apostolum explicasse affirmat hisce verbis: Qui manducat

Basilius in reg.
gula 172.

Q 3

ducat

ducat indignè, iudicium manducat. Nec Augustinus meliorem potest inuenire rationem metiendi honorem, & cultum, quo ad altaris Sacramentum veniendum sit, quam ex eo, qui corpori Christi, præsentem in terris, dum viveret, impensus est, sequè in hoc habere Paulum auctorem gloriatur. Sic enim, post multa in hunc sensum, scribit: *Inde Apostolus indignè dicit acceptum ab eis, qui non discernebant à cæteris cibis, veneratione singulariter debita. Continuo quippe, cum dixisset, Iudicium sibi manducat & bibit, addidit, Non diiudicans corpus Domini.*

CCXXVII.

Quid quod, dum Apostolus ait, Qui manducat indignè, iudicium manducat, non diiudicans corpus Domini, grauitatem culpæ sumit ex magnitudine obiecti, hoc est, rei, quæ sumitur, ex dignitate nimirum corporis Domini? Indignè enim illum accedere iudicat, qui non accedit eo modo, quo decebat eum accedere, qui illud scilicet, ad quod suscipiendum accedit, corpus Christi esse, non perpendit. Cum ergo tali ac tanto obiecto, nempe corpori Christi, omnis honor & gloria, interna & externa, debeat, qui dignè accedere vult, omnem, quam mens humana capere potest, & externam & internam reuerentiam adferat, necesse est.

CCXXVIII.

Quam ergo ineptè Aduersarij inferunt, Apostolos non adorasse sacram Eucharistiam in Cœna, quod eos è mensa surrexisse, & in genua procubuisse non scripserint Euangelistæ? Sed quanto ineptius concludunt, propterea nec à nobis esse adorandam? Si enim, quia Apostoli, cum discumberent, non surrexerunt, & flexis genibus adorauerunt Eucharistiam, idè eos minimè illam adorasse consequens est: profectò etiam decumbentem infirmum, vel Deum in cælo, vel Christum in Eucharistia adorare posse negabimus. Quod si stultum planè est, & illud profectò erit, unde hoc effici putauerunt. Cum ergo perfectissima eum à nobis adorari latria posse, & debere constet, in quo excellentiam Diuinam agnoscimus; in quo spem, & fiduciam nostram, tanquam in ultimo fine, collocamus: certè si

tè si, vt aduersarij ipsi non negant, Apostoli crediderunt dari sibi in Sacramento Christum Deum, in quo totam spem habebant collocatam, perfectissima eum latria adorauerunt. Adde, quòd I eo ipso, quòd scimus Apostolos dignè sumpsisse Eucharistiam, non dubitamus eos adorasse: cum apertè Paulus scribar, eos esse reos mortis æternæ, qui ad Cœnam hanc, quasi ad communes epulas accedunt, sine delectu corporis Domini. Nam & Augustinus expresse dicit eos peccare, qui non prius adorant carnem Dominicam, quam illam manducant.

CCXXIX.

Sed demus sanè illis, Apostolos tunc, cum discumberent, oblatam sibi Eucharistiam minimè adorasse. Qua obsecro consequentia, ex eo factò, Eucharistiam nullo vnquam tempore, adorandam esse euincet? Eodem enim argumento, Christum extra Eucharistiam nullo vnquam honore afficiendum esse, concluderent: siquidem neque mensæ accumbentem Apostoli adorauerunt. Quod quia negare non possunt esse blasphemum; fateantur etiam necesse est, stultum profusè esse, asserere Eucharistiam minimè latria prosequendam, qua eam Apostoli, dum discumberent in Cœna, non sunt prosecuti. Quærenda igitur alia causa non est, cur genuflexo, dum discumberent, Eucharistiam non adorârunt Apostoli, nisi ea ipsa, ob quam eundem, tunc mensæ acumbentem, eodem honore nõ affecerunt.

P A R S T E R T I A.

Eucharistiam latria cultu venerandam esse, ex Sanctorum Patrum doctrina confirmatur.

A S S E R T I O C C X X X.

SUPEREST nunc, vt ex sanctorum Patrum monumentis eandem veritatem comprobemus. Ac primò quidem prodeat Augustinus, quem vnum ex omnibus totum suum esse iactant Aduersarij. Is igitur ad Honoratum scribens, sic ait: *Adducti sunt ad mensam Christi, & accipiunt de corpore & sanguine eius.*

*Epistola 110.
cap. 27.*

Q 4 scd

De consecr. Dist.
2. Can. Naz
antem.

In Psalm. 21.
consecr. 1.

Lib. 20. contra
Fasulum ca. 13.
Vide eundem,
Epsl. 118. ad sa-
maritanum cap. 13.

In Psalm. 98.

Lib. 7. de Spiri-
tu sancto, ubi 11.

Homil. 61. ad
populum An-
tioch.

Lib. 6. de Sacra-
mento.

Homil. 1. de ver-
bo Incarn. Vidi
Dominum.

Homil. 16. in
2. Corinth.

sed adorant tantum, non etiam saturantur. Et alio in loco: Nos in specie panis & vini, quas videmus res inuisibiles, id est, carnem & sanguinem honoramus. Et iterum: Manducauerunt corpus humilitatis Domini sui etiam diuites terræ: nec sicut pauperes saturati sunt, usque ad imitationem, sed tamen adorauerunt. Demum Paganis & Manichæis exprobrantibus, quod Christiani adorarent panem & vinum, & officia religionis circa illa exercerent: non negat Eucharistiam adorari, sed distinguit, dicens, Non adorari panem qui nascitur, sed qui certa consecratione nobis fit mysticus. Exponens verò illud Prophetæ, Adorate scabellum pedum eius, subiicit: Nemo autem illam manducat, nisi prius adorauerit. Inuentum est, quemadmodum adoretur terra scabellum pedum eius, ut non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando. Quam explicationem à Magistro suo Ambrosio hauserat, qui verba illa eiusdem Psalmi eadem ratione interpretatur, Adorate scabellum pedum eius. Sic enim scribit: Terra, inquit, non est adoranda nobis, quia creatura Dei est. Videamus tamen, utrum terram illam dicat adorandam Propheta, quam Dominus Iesus in carnis assumptione suscepit: Itaque per scabellum terra intelligatur, per terram autem caro Christi, quam hodie quoque in Mysterijs adoramus, & quam Apostoli in Domino Iesu, (ut supra diximus) adorauerunt. Chrysostomus, Cogitemus, ait, quod illud sursum sedentem, qui ab Angelis adoratur, hunc degustamus. Considera quæ so- mensa Regalis est apposita, Angeli men'a ministrantes; ipse Rex adest, & tu adstas oscitans; sordescunt tibi vestimenta, & nihil est tibi curæ. At pura sunt, igitur adora, & communica. Refert idem, (quod supra iam citauimus) senem quendam tali visione dignum fuisse, ut illo tempore, quo mysteria peragebantur, Angelorum multitudinem conspiceret, altare circumstantium, & capita inclinantium; ut si quis milites, præfente Rege, astantes videat. In alio verò loco, Qui sit, inquit, ut non exhorrescas? Non cogitas ipsum hic inuisibiliter adeste Dominum, qui vnus cuiusque rationem habet? Non cogitas, quod Angeli huic stupende assistunt mensæ, cumq; reuerentia hanc circumuallant? Demum Ecclesia, inquit, Angelorum locus est, & Archangelorum; regia cali, cælum ipsum

ipsum. Quemadmodum igitur, si cælum quispiam in angustum re- daetum iudicet, præ stupore non eloqui potest: sic nec hic aliud, quàm sancta sonare decet. Hic cælum esse dubitas? Mensam istam vide: cogita, quis hic sit progressurus, ante progressum certe horrebis. Nam & thronum Regis modo videns non confurget, quisquis egressum Regis expectat? Tu igitur ante illud horrendum tempus animo tremisce, & animo commouere, priusquam vela deducta vides. Et alio in loco: Quid facis homo? Agnus Dei pro te immolatur: sacerdos pro te angitur: ignis spiritualis ex sacra mensa refulget: Seraphini astant: incorporeæ virtutes pro te cum sacerdote intercedunt: ignis spiritualis de calo descendit: sanguis in cratere, in tuam purificationem, ex immolato latere haustus est: non confunderis? Nec multo post: Num vides panem? Num vinum? Absit, ne sic cogites. Vt enim, si cara igni adhibita, illi assimilatur, nihil substantia remanet: sic & hic puta & c. Stemus ergo trementes, & sic Deo, celesti utique Regi, quasi qui terreno assistunt, astemus. Confirmat etiam Chrysostomus Eucharistiæ adorationem, multis alijs in locis; atque inter alia sigillatim, sermone de S. Philogonio, Homil. de incomprehensibili Dei natura, Homil. 4. contra Anomæos, Homil. 24. & 41. in priorem ad Corinthios, Homil. 8. in Matthæum, & 6. ad populum Antiochenum. Basiliius etiam frequenter Eucharistiam adorat in sua Liturgia, iubetq; adorari eandem, & ab Apostolis eam traditionem profectam esse affirmat. Gregorius Nazianzenus de sorore sua sic scribit: Desperatis aliorum omnium auxilijs, ad immortalem omnium medicum confugit. Ad altare cum fide procumbit, eumq; qui super illud colitur, cum magno clamore obrestans, omnibusq; nominibus appellans, atque omnium rerum, quas vnquam mirifice gesserat, commonescens, caput oberrimis cum lacrymis altari admoet. O rem mirandam, protinus liberatam se morbo sentit. Quid clarius dici potuit, quàm super altare coli Eucharistiam, eumq; ipsum, qui coli consuevit super altare, clamore & lacrymis, à procumbente sorore inuocatum, miraculo piæ feminæ cultum approbasse? Cyrillus Hierosol. Catechumenos monens: Post communionem, inquit, corporis Christi, accede & ad calicem sanguinis illius, non extendens manus, sed pro-

Chrysost. Homil.
in Encanion.

Lib. de Spiritu
sancto cap. 24.

Oratione in
laudibus sorore
Gorgon.

Catech. 5.
Mystagog.

sed pronus adorationis in modum, & venerationis, dicens, Amen.

Homil. 5. in di-
versis Evangelij
locis.

Origenes: Quando sanctum cibum, illudque incorruptum accipis epulum, quando vitæ pane & poculo fruëris, & manducas & bibis corpus & sanguinem Domini, tunc Dominus sub teetum tuum ingreditur: Et tu ergo humilians teipsum, imitare Centurionem, & dicito: Domine non sum dignus, ut intres sub teetum meum.

Homil. 23. in
Exodum.

Item: Nostis (ait) qui Diuinis mysterijs interesse consuevistis, quomodo cum corpus Domini suscipitis: cum omni cautela & veneratione cauetis, ne ex eo parum quid dilabatur. Reos enim vos creditis, & rectè creditis, &c. Eusebius Emisenus, Ideo, in-

Homil. 5. de
Passione.

quit, quia corpus assumptum ablaturus erat ex oculis nostris, & syderibus illaturus, necessarium erat, ut nobis in hac die Sacramentum corporis & sanguinis sui consecraret, ut coleretur iugiter per mysterium, quod semel oblatum est in precium. Alexander Pontifex, qui anno 70. à Christi morte vixit, In sacrificijs nihil maius est, inquit, quam corpus Christi, nulla oblatio maior, quæ pura mente sumenda, & ab omnibus veneranda est; & sicut potior est cæteris, ita potius excoli, & venerari debet. Iacobus frater Domini, &

Epistola 1.

Clemens Romanus, Petri discipulus, id multis & apertis etiam verbis faciendum esse confirmant. Arnobius, Hierony. Basilius, Theodoretus, & August. in illud Psalms, Edent pauperes &c. ex eo loco probant, ab Apostolis Christum in Eucharistia adoratum. Deniq; Dionysius: O diuinum, ait, penitus, sanctum-que mysterium, obducta tibi significantium opera signorum dignanter aperiens, lucis tuæ fulgore nos imple. Meritò ergo in Concilio Viennensi acclamatum fuit: O excellentissimum Sacramentum! O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, præcipuis magnificandum laudibus, dignis præconijs exaltandum. Atque his tot, tantisque testibus productis, satis iam arbitror augustissimi Eucharistiæ Sacramenti adorationem confirmatam.

Clem. lib. 8. con-
stitutionis. Apost.
cap. 2. & lib. 2.
cap. 5.

De Ecclesiast.
Euchar. cap. 3.

In Clementina de
vitijs & ve-
neratione Sancti.

FINIS.

